TEGN

Nr. 3 - 1989
kr. 39.-
Tidsskrift om og med tegneserier

VERDENS DÅRLIGSTE TEGNESERIER!!

HVA SKJER MED SVENSKE TEGNESERIER?

TEGNESERIER OG REKLAME - BARE PENGER?

BØR MAN BRUKE MOTORSAG PÅ DAGBLADETS JOURNALISTER?

TEGN I TIDEN

TEGNESERIE AV ROBERT CRUMB!

Stort intervju med ROBERT CRUMB

ALBATROSSENS DIALEKTIKK
eller
HVA ER HUMOR I DONALD DUCK?

Gjør noe gøy, les SPRINT!

Reporterne Sprint og Kvikk har et problem; De får aldri tid til å slappe av!
Stadig havner de i spennende eventyr hvor mystiske ting skjer... og Sprint og Kvikk løser gåtene!
I Sprint-albumene finner du massevis med humor og spenning.

SPRINT

— verdt å samle!

Spør bladfor-handleren etter nyeste SPRINT tegneseriealbum.

© Tome & Janry/Editions Jean DUPUIS

TEGN

Nr 3 (13) - 1989 4.årg.

Innhold

Leder: Bør strupen til Inger Bentzrud rives opp med motorsag? 4

Tegn i Tiden: 7
Forlagsnyheter
Fantomet-klubben
Kollisjoner
Fraksjoner

Albatrossens dialektikk, eller Hva er humor? 12

Fri oss fra masse-produksjonen 16

Robert Crumb - tegne-serier på liv og død 22

R. Crumb: *Åh, om jeg husker 60 åra...* 31

Sverige - storebror og lillebror i tegneserie-verden 36

Gule pantere og knøtt i forsikringsselskapenes tjeneste 43

Anmeldelser 44

Egenreklame: Intervju med Mock Duck 50

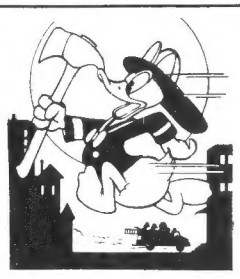

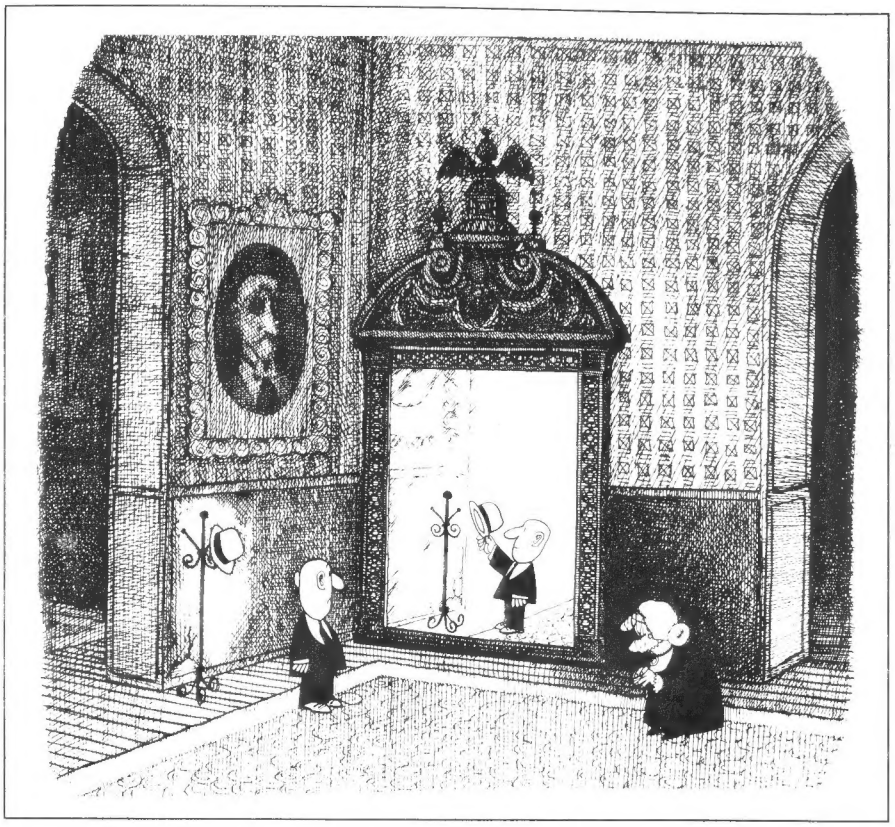

Redaksjonelt

TEGN utgis av
TEGN A/L
Boks 162, 1473 Skårer
TEGN utkommer kvartalsvis.
TEGN utgis med støtte fra Norsk Kulturfond

ISSN 0801-6879
Forside-design: Finn Bjørklid

Redaksjon:

Finn Bjørklid (red. sekr.)
Jon Gisle (ansv. red.)
Tor Sandberg (The Fabulous Trønderbird)
Tore Feiring (annonser)
Mock Duck (filosofi)
Tor Ødemark (økonomi)

Fotosats: Jet-Z Fotosats, Oslo

Laserprint: Via Aldus Pagemaker
Trykkeri: Sandvig as, Askim
Repro: Oslo Undergrunns Re-protjeneste.
Layout: Bjørklid (60%)/Feiring (40%)

Annonsering av TEGN:

Kontakt annonse-ansvarlig
Tore Feiring
Tlf.: (før 16.00) (09) 88 10 62
og (etter 16.00) (09) 88 50 79

Abonnement av TEGN:

4 nummer (ett år) - kr. 150.-
Abonnement bestilles ved å betale til TEGNs postgiro **4 37 21 08**

Bør strupen til Inger Bentzrud rives opp med motorsag?

Visse fenomener kommer og går. Som i bølger. De har sin topp og bunn. De er fraværende for en tid, og så er de her igjen. Og forsvinner igjen. Den klassiske heksejakten på tegneserier er et typisk eksempel.

Denne gangen er det Dagbladets korrespondent i USA, Inger Bentzrud, som forsøker å fri til Dagblad-lesernes Carl-I-Hagen-følelser: "Verden er tung og vanskelig, og jeg vet ikke hva som er galt, men en syndebukk må finnes!" Denne gangen, og atter en gang (gjesp), er det tegneseriene som skal unngjelde for alt tung, trist og galt i verden (igjen).

Det er Lørdags-Dagbladet som bringer Inger Bentzruds små grøss fra det store utland (19. august d.å.). "Fostret på vold" er tittelen. Deretter får vi en reportasje preget av "nærhet", dvs ikke analyse, men såkalte personlige historier som de seks (og merk:) svarte guttene som har voldtatt en (og merk:) hvit kvinne. Hun er tilogmed jogger. "De knuste ansiktet hennes og etterlot henne bevisstløs og halvdød i buskene." Og "-Er det varmen? Skolefri? gjettet politiet i et forsøk på å forklare gruppevoldtektene."

Nei, Dagbladets lesere skal ikke være i minste i tvil om hva som får unge gutter til å voldta og mishandle kvinner. De er nemlig oppdratt til grov og forferdelig vold, og den beste læremester i så henseende er intet annet enn tegneserier. Ikke det amerikanske samfunnet som sådan, men tegneserier. Ikke daglige doser av hverdagsvold fra TV (ingen ser mer TV enn amerikanske unger), men tegneserier. Ikke suggestive filmer, men (selvfølgelig) tegneserier.

"-Nå er det jo ikke alt man har skrevet man minnes med like stor begeistring..."

Sterke bilder

Nå nevner faktisk ikke Inger Bentzrud ikke tegneserier med så mange ord. Det er bildene som medfølger reportasjen som i klartekst gjør at leserne kan trekke sin slutning at ozon-laget og atomkrig er av mindre fare enn tegneserier. Tre bilder fra den klassiske voldstegneserie Rank Xerox kjøres opp som bevis for amerikansk ungdomsvold. Et bilde fra Horacio Altuna's "Chancen". Ingen av disse tegneseriene finnes utgitt på norsk, men som Dagbladets billedtekst sier: *de selges i Norge med dansk tekst.* Og: *...kjøpt i en bokhandel i Oslo* Og ytterlig en billedtekst: *...Også på det norske markedet...*

Hva betyr dette? Jo, synden er kommet til Norge, den banker på våre dører!

Det er ikke Myrdal fra Arendal som forteller oss dette. Det er Dagbladet.

Rank Xerox er også et kjent firma for kopieringsmaskiner. Navnet er det europeiske bedriften - konsernet heter kun Xerox i USA. Likeledes er begge de to omtalte tegneseriene europeiske, Rank Xerox er italiensk og Chancen er spansk. Ingen av dem er amerikanske. Førstnevnte er utgitt på et lite amerikansk forlag til en særdeles stiv pris og selges kun i spesielle bokhandelere. Det er like sannsynlig at Inger Bentzrud seks svarte ungdommer satt og leste Rank Xerox som Henrik Ibsen før de gikk ut i parken for å mishandle noen. Den tegneseriekulturen som er mest preget av vold og sadisme er uten tvil den spanske, italienske

og japanske. Amerikanske tegneserier er stort sett svært barnslige, jevnt over. Likevel er det intet samfunn i verden som er mer voldelig og hvor flere mord og mishandlinger foregår. Kausaliteten serier og dette er dermed kanskje ikke så åpenbar?

Er det samfunnet som gjør serier voldelige?

Denne reportasjen førte ikke til en eneste rasende leserinnlegg som ville avvise dette scoopet fra Inger Bentzrud. Kanskje det har noe med at scoopet er nå snart tredve år gammel?

Det var på midten av femtiårene at slik paranoide angrep på tegneseriene som medium sto på sitt høyeste. Sammen med jakten på marsboere og kommunister. Som en leserveiledning for Inger Benzerud og Dagbladet kan vi anbefale høydepunktene av den litteraturen som denne perioden frambrakte. Klassikeren er selvsagt Fredric Werthams anti-tegneseriebok "Seduction of the Innocent". Han fikk sin svenske disippel i Nils Bejerots "Barn, serier, sämhalle" med dedikasjon til Wertham. I Danmark fikk vi "Opdragelse til Terror" av Tørk Haxthausen. Bare tittelene gir et godt inntrykk av denne filosofien.

Men, stopp litt, nå er vi den heldige situasjon at vi sitter med et ferskt skriv som en av disse forfatterne har gjort tredve år etter, i ettertankens lys. Det er Haxthausen i "Serieskaperen" 7/89 hvor han innledningsvis kommer med dette sukket: "Nu er det jo ikke alt, hvad man har skrevet, man mindes med lige stor begejstring. "Opdragelse til Terror" er en af de mere kedsommelige." Etter en del unnskyldninger og forklaringer på at femti-årene ikke var en lett tid å leve i, viderebringer han en interessant betraktning fra den engelske avisen "The Listener", som taler Dagbladets skandale-oppslag midt imot:

"-Den tegneserie-kulturen som er mest preget av vold og sadisme er den spanske, italienske og japanske..."

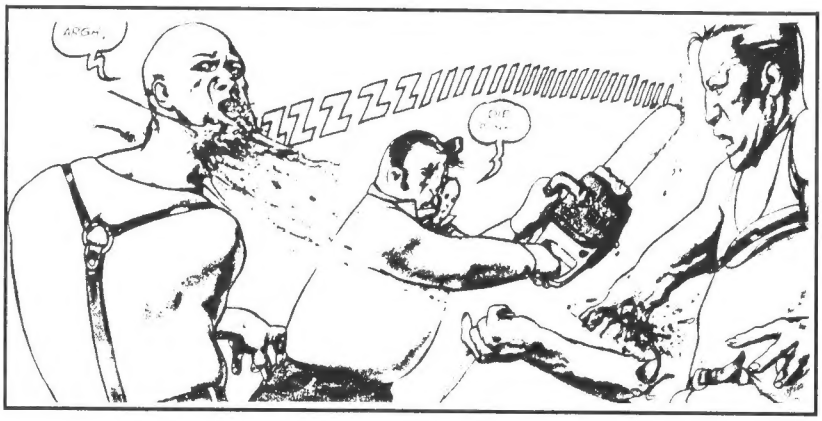

Er tegneserien Rank Xerox representativ for tegneserie-mediet som sådann?

"Det drejede sig om den amerikanske (TV-)serie "Miami Vice", som nogle engelske kritikere mente fremmede volden i samfundet. "The Listener's" korre-spondent i USA kunne så berette at serien i Miami virkede tam - alle på stedet vidste, at virkeligheden var langt værre og mere voldelig end noget, serien viste. Der var ikke tale om serie, som fremmede volden i samfundet, tværtimot afspejkede den et voldeligt samfunn."

Inger Bentzrud et uskyldig offer?

Det er selvsagt Dagbladets desk som har rotet i tegneserie-hylla si for å finne noen bilder som slår. De bryr seg ikke om det finnes dekning for bildene eller billedtekstene i Inger Bentzruds artikkel. Det er de samme desk-folkene i samme utgave av Dagbladet som slår opp denne nyheten: "PREST ANMELDT FOR VOLDTEKT ETTER KIRKEKAFFE".

Den kirkekaffen...

Hvor er egentlig Dagbladets moral, og hvordan tør de å moralisere for å få et bra oppslag. Hvorfor leser vi aldri om alle de som gjør selvmord i dagens Norge, men daglig om unge jenter som blir voldtatt og hvor (merk:) de hete detaljene alltid står i halvfet? Selvmord er sosial og menneskelig tragedie, men voldtekt er ikke kriminal-reportasje. Det er den daglige tabloid-pornografien som ikke står i motsetning til hverken Dagbladets Elsa Almås eller Dr. Ruth. De er forlengelsen av den samme løssalgs-prostitusjonen.

Hva med Dagbladets lumre bordell-reportasjer hvor de ikke ser seg for god til trykke bilder av smilende jenter fra Thailand med struttende bryster og teddybjørn?

Hvordan fungerer dette lesestoffet over tid? Den daglige kjappe dosen på morgenbussen. Hvilken holdninger planter Dagbladet bevisst i hodene våre?

Det er Dagbladets desk-team som mikser sammen denne særdeles ekle hallik-presentasjonen av titler, uthevelser og spekulative bilder. En miks som forvrenger sannhet og virkelighet, salgbarhet og fiksjon. Mord, voldtekt og mishandling og et stadig råere samfunn er i Dagbladets interesse. Det tilspisser motsetningene og øker opplaget.

Finn Bjørklid

Donald Ducker opp overalt

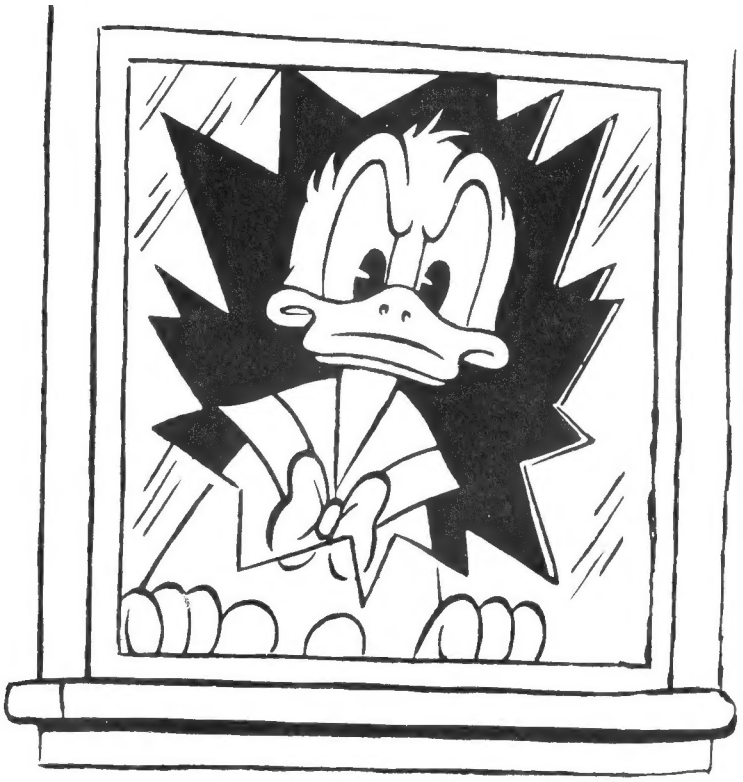

© 1989 THE WALT DISNEY COMPANY

Store overraskelser i

DONALD DUCK & Co

– hver tirsdag!

A/S HJEMMET-Serieforlaget

TEGN i tiden

Serieforlagenes velsignelser

Den norske Bokklubben

Det nye bokklubbprosjektet, som vi brakte nyheten om i forrige nummer av TEGN, er fortsatt under planlegging. Går det som alle håper, kommer man i gang i april 1990. Hvilke serier som i så fall vil stå på utgivelseslista, er det for tidlig å si noe om.

Cappelen

er inne i en stille periode. I høst har de bare én utgivelse, *Edenas hager* av Moebius. Alle andre planer, inklusive Tor Bomann-Larsens album om nazismens Tyskland, er utsatt til våren. Jön Sveinbjørn Jönsson i Cappelen håper at våren 1990 kan bli en ny lanseringsperiode med en rekke gode titler. Skarpsindige som vi er i TEGNs redaksjon, gjetter vi at det er en viss sammenheng mellom Bokklubbens planer og Cappelens avventende holdning.

Bladkompaniet

er også avventende. Redaktør Terje Nordberg sier at han aldri har opplevd så dårlige tider på albummarkedet som nå. En av årsakene er at danske forlag dumper enorme mengder album på det norske marked for tiden, noe man ser ikke minst i Narvesens utsalg. Dette river beina vekk under det norske albummarkedet. Til overmål er markedet for blader også blitt dårligere. Flere av de seriebladene som tidligere var sikre inntektskilder, og som var med på å finansiere mer usikre prosjekter, går nå dårligere og trues med nedleggelse. *Python* er et unntak; det er i dobbelt forstand dritten som selger. Til jul satser Bladkompaniet på et spesialnummer av Python, som opplever en voldsom omsetningsøkning.

Ellers er det smått med interessante nyheter fra Bladkompaniet. I løpet av høsten kommer Ernie-pocket nr. 1 og Larson-pocket nr. 4, begge i liggende tverrformat. Forlaget setter sitt håp dels til planene om en ny bokklubb, dels til at det kanskje innføres en innkjøpsordning for norske seriealbum.

Semic

håper også på bokklubb og innkjøpsordning, men har ikke desto mindre enkelte interessante ting på programmet i høst. I oktober kommer *Sprint & Co.* nr. 20, med den ordekvilibristiske tittelen *Omeletten fra Nikokolokoba*. Samtidig utgis et av de aller første Tintin-albumene, *Tintin i Amerika* fra tidlig i 1930-årene (tidligere publisert på norsk av Allers i 1979).

Samme måned kommer det første *Mad*-album fra Semic, i hardcover og med klassiske serier fra 1950-tallet. Det er sterke navn som blant andre Bill Elder, Wallace Wodd, John Severin, Bernie Kriegstein m.fl. som er representert. Oktober avsluttes med *Spirit* nr. 6, som foruten Will Eisners egne serier inneholder en historie norske tegnere i fellesskap laget til Eisners 70-årsdag.

I november kommer *Blødende hjerter og andre trivialiteter*, det foreløpig siste resultat av samarbeidet mellom forfatteren Pierre Christin og Tegneren Enki Bilal. Albumet ble utgitt på fransk i fjor. Dette er ikke en ren tegneserie, men mer en collage av tekst og bilder, bygget over fiktive avisoppslag. Samme måned kommer en albumversjon av *Iskalde grøss*. På grunn av suksessen med bladet av samme navn, har forlaget store forventninger til albumet.

Høsten avsluttes med julealbumene: *Fantomet, Tom & Jerry* og en norsk nyskapning, nemlig *Fossegrimens fele* med manus av Bob Wood og tegninger av Knut Jacobsen.

Hjemmet

En ny bok i «jubileumsbokserien» kommer i løpet av høsten. Den bærer tittelen *Gyldne streker* og inneholder for det meste materiale som er kjent for norske lesere. Men noen Carl Barks-historier som ikke har vært trykt på norsk, er også med.

Det mest interessante på Donald-fronten er ellers at noen av Don Rosas historier nå kommer på norsk. Rosa tegner i Barks' stil og henspiller ofte direkte på ham i sine tegninger. Den første Don Rosa-historien på norsk sto i *Mikke Mus* nr. 9/1989, og den neste kommer i *Donald Duck & Co.* nr. 1/1990.

Jon Gisle

Innkjøpsordning for tegneserier?

Som nevnt i forrige TEGN ble det holdt et møte på forsommeren om en eventuell offentlig innkjøpsordning for tegneserier. Senere ar ryktene svirret om at ordningen allerede er vedtatt. Fullt så vel er det ikke, men det som er klart, er at Norsk kulturråd arbeider med saken. Avklaringen vil skje snart, kanskje i løpet av høsten, og senest litt ut på nyåret.

Hvordan en eventuell ordning skal organiseres, er opp til Kulturrådet i samarbeid med forlagene og tegnerorganisasjonene. Det som er klart, er at den kun vil omfatte norske album som utkommer for første gang.

Selv om saken altså ikke er endelig avgjort, har TEGN en følelse av at vi kan være optimistiske.

Fantomet KLUBBEN

Fantomet-klubb-redaktør: Mock Duck

I anledningen stortingsvalget:

Er Lamanda Luaga en overbevisende demokrat?

-Hvordan er det politiske system i et oppdiktet land? I hvilken grad interesserer svaret det virkelige livet? Nils-Petter Enstad gir et alvorlig svar på det første spørsmålet...

Så er nok et kuppforsøk i den vesle, afrikanske staten *Bengal* blitt avverget, og landets president sitter atter trygt ved roret. Nok en gang har Fantomet, presidentens nære venn, forhindret at de militære overtar makten. Hittil har bare ett kuppforsøk ført fram i Bengal der jungeltradisjoner og moderne teknologi går hånd i hånd. Kort etter at landet hadde fått sin selvstendighet og lege Lamanda Luaga fra Ilonga-stammen var valgt til president, slo hærsjefen, general Bababu, til. Militærdiktaturet ble imidlertid kortvarig, og etter et oppgjør bokstavelig mann mot mann i pakt med jungeltradisjonen måtte Bababu gi tapt.

Hadde Lamanda Luaga fulgt jungelen til aller siste bokstav, selv om den er uskreven, skulle han ha drept Bababu der og da. Det gjorde han ikke, bare utviste ham fra landet, og siden har Bababu gjort føere forsøk på å styrte den folkevalgte Luaga, blandt annet ved hjelp fra nabolandet Tarakimo, der en meget usympatisk militærdiktator har makten.

Bababu har siden gått i frø, og representerer ingen trussel lengre. Det er det imidlertid andre militære med politiske ambisjoner i den bengalske hær., og enkelte av disse planlegger statskupp.

Den unge og dyktige oberst Ornod gikk den vegen. Denne var presidentens nevø, men presidenten holdt slektskapet hemmelig. Ornod skulle gjøre karriere i kraft av sin egen dyktighet, uten hjelp fra "familien".

Allerede denne argumentasjonen lukter det av, mens følgende replikkveksling direkte stinker - når kuppforsøket var avslørt og presidentens nevø arrestert:

Presidenten: -Du var min arving! Du skulle jo overta etter meg en dag!

Nevøen: -Du var så ung. Ikke stort eldre enn meg. jeg kunne ikke vente så lenge.

Presidenten: -Før ham ut!

Dialogen er gjengitt etter avisversjonen. I magasinversjonen er den tonet ned noe. Presidenten bare "håper" at nevøen vil overta etter ham...

Hva slags bilde av den presumtivt "demokratiske" presidenten er det som strekes opp?

Tre trekk skiller seg ut:

1: Presidenten holder sitt slektskap med unge, framadstormende offiserer hemmelig, slik at de skal gjøre karriere etter egen innsats. Bak sitter likevel presidenten selv og trekker i de rette trådene.

2. Presidenten vil ikke bare hjelpe "sine" fram til en sikker posisjon i samfunnet - han vil skape et dynasti. Om dynastiet skal omfatte Ilongo-stammen, eller om den kun omfatter hans nærmeste familie, kan man bare ha formodninger om. Presidentens nevø er hans førstearving, siden presidenten selv er ugift. (Skal han gifte seg med den søte guvernanten i Hodeskallegrotten, eller akter han å ha henne på si i femti år?)

3. Av en eller annen grunn har ennå ingen forsøkt å utfordre presidenten ved et valg? Skyldes det rett og slett at de har livstidspresidentskap eller har det bare ikke vært valg siden det første?

Dette er viktige spørsmål og punkter som må avklares om ikke Fantomets omsorg for den bengalske president ikke skal komme i et merkelig lys.

Kanskje de faktiske forhold er at det ikke betyr noe hvem som er president i Bengal? Makten sitter likevel et helt annet sted. Kanskje hos en mann med maske i hodeskallegrotte som aldri har stilt opp til et valg på 400 år?

Nils-Petter Enstad

Fantomet og *Bellona*

Miljø-gruppa Bellona har, selv om de er på randen av konkurs, startet utgivelsen av et meget sobert tidsskrift kalt *Bellona Magasin.*

Første nummer har en liten overraskelse i form av en spesial-skrevet Fantomet-historie.

Forfatteren er Terje Emberland fra Human-Etisk Forbund, kjent fra diskusjon med Morten Harket på TV og mindre kjent som Eirik Ildahls erstatter som norsk Fantomet-forfatter under dekknavnet Rein Alveland, som TEGNs lesere er familiære med fra TEGN nr. 1/88 hvor han intervjuet den kjente engelske historikeren Kenneth Soames.

Tegneren er ingen annen enn Knut Westad, Norges Fantomet-tegner

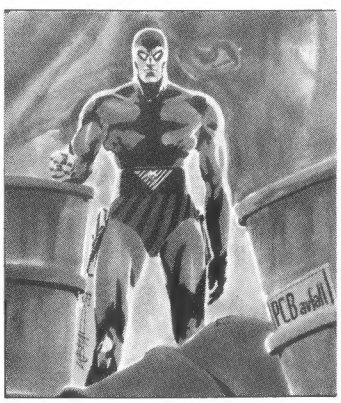

nummer uno, og intervjuet i TEGN nr. 1/89. I denne historien, "Dødelig last" får Westad muligheten til å utdype en mer kunstferdig tegnestil, som starter litt tveksamt og en smule glatt, reklameaktig, men tar seg opp og når større høyder etterhvert. Det er en koloristisk glede i tegningene som peker fram mot framtidige Westad-prosjekt, f.eks. hans hardt bearbeidet nordnorske thriller, og som vi kan glede oss til.

Historien forteller om en mann i den tredje verden som skilles i land på en strand. Han er død når han blir funnet, men han har rukket å risse HYDRA i sanden. Senere viser det seg at han er død av kraftig forgiftning. Det er da Fantomet blir koblet inn i saken. Hydra er som trofaste Fantomet-lesere vet

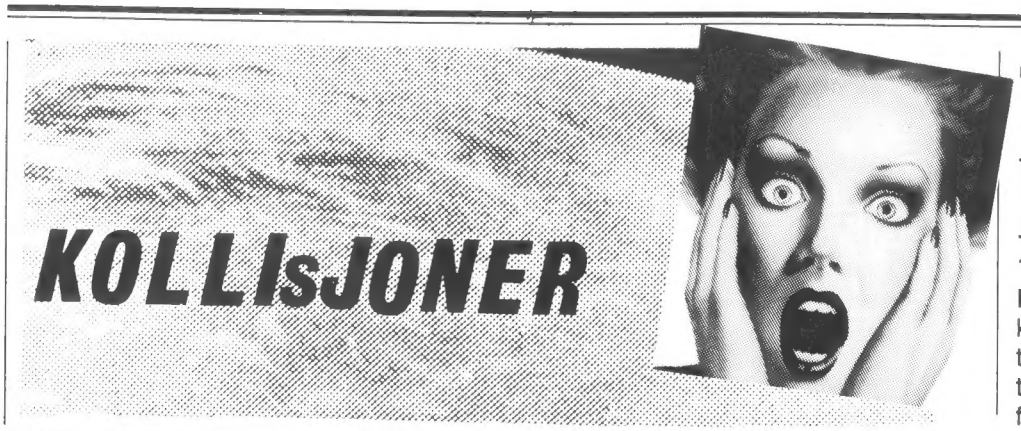

Nok jobber- for få tegnere

Av Tore Feiring

-Hensikten er ikke rene illustrasjonsoppdrag, men å bruke tegneserier i reklame øyemed.

Det er lett å skaffe tegnere, men ikke de vi er på jakt etter, nemlig tegneserie-tegnere.

Det forteller Per Henning Olsen til TEGN. Han representerer Risør Illustrasjonsstudio, et atelier som skal forsyne næringslivet med vanlige reklametjenester som brosjyrer, logos og annonser, men som via Nordisk Kunstfestival i Risør fikk ideen etter å ha sett tegneserieutstillingen med bl.a. Morten Myklebust og Knut Westad, å etablere et tegnekollektiv med serieskapere.

"Jobbene finnes der ute som kan knyttes til tegneseriekonseptet. Ideen var å danne en kjede slik at tegnerne kunne sitte i sitt trygge hjem og gjøre det de kan, nemlig lage serier. Problemet deres er å skaffe jobber og dermed inntekter. Og det kan vi, nemlig selge."

Men det gikk ikke?

"Nei, ikke ennå. Serietegnerne vi har tatt kontakt med ønsker ikke å flytte til Risør. Andre tegnere mangler serietegnernes erfaring og kunnskap om seriemediet. Så det hele har falt noe i fisk inntil videre."

Men ideen er god, og TEGN bringer den videre som en stafett-pinne. Per Henning Olsen er selv tegneserie-entusiast og drømmer om den store reklamejobben som skaffer så mye penger at han kan trekke seg tilbake og gi opp reklame for tilværelsens egentlige mål: å tegne serier.

Fortsettelse fra forrige side

et sagn om en flerhodet drage fra den greske mytologi. I dette tilfellet en forbryterorganisasjon som dumper avfallsgiften PCB i den ikke-industrialiserte verden. Utdypende forklaring på hva PCB er og hvor farlig det er, får man i artikkel-form i selve magasinet.

Historien er et eventyr for miljø-aktivister og andre sympatisører. Fantomet klarer selvsagt å fange disse skurkene, men som historien om Hydra, kappes et hode av, vokser et nytt ut igjen. Så kampen for et bedre miljø fortsetter. Og Fantomet fortsetter. Nå venter vi bare på neste fortelling om hvordan Fantomet hjelper unge Fredric Hauge ut av skummelt fengsel i Japan...

Finn Bjørklid

Tegneserie-utstilling i Risør

Et helt nytt og friskt innslag i kunstfesten i Risør på slutten av sommeren, var en tegneserie-utstilling med de for øyeblikket mest aktive tegneserie-skapere - Knut Westad og Morten Myklebust.

Det var den nystiftete bedriften *Risør Illustrasjon* som aktualiserte utstillingen (se sidekick på denne siden) ved at bedriften lever (eller skal leve) av å lage illustrasjoner til tegneserieforlag og seriøse tidsskrifter. De er også forberedt på tegnefilm.

Per Henning Olsen og Knut Ivar Johansen i *Risør Illustrasjon* sier at det betyr mye for dem å få delta på kunstfesten på lik linje med de andre innslagene.

Per Henning Olsen stilte ut med sine omslag fra norske tegneserieblad. I tillegg var også Ivan Andreasen, opprinnelig Bergen, nå Oslo, representert med sine spesielle arbeider. Knut Westad og Morten Myklebusts aktiviteter burde være velkjente. TEGN gratulerer.

F.B.

Bilder:

Øverst til venstre: *Sett fra venstre har vi utstillerne; Knut Ivar Johansen, Ivan Andreassen, Knut Westad, Morten Myklebust og Per Henning Olsen.*

Nederst til venstre: *Per Henning Olsen med en av sine omslagstegninger, som reproen ikke kan yte rettferdighet.*

Tegning til venstre: *Knut Westad og til høyre, Morten Myklebust.*

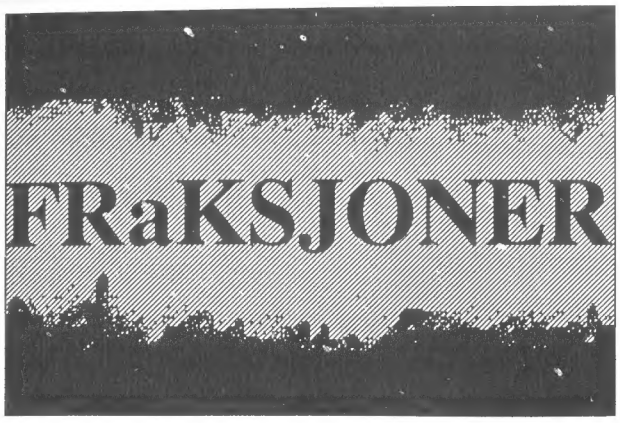

Lett fraværende i Gøteborg

Så har bokmessen i Gøteborg vært igjen. I fjor var finnene festivalens hovedgjest. I år var det Danmark.

Og de kunne gjerne ha vært totalt fraværende så lite ut av seg som de gjorde. Vi vet at det finnes mye interessant i Danmark. Det er en gåte hvorfor de ønsker å holde det skjult.

Kanskje er bokmessen blitt for stor. Samtidig skal de respektive land ha sine egne bokmesser. Oslo i september, og Danmark i Århus i kommende år, og da forsvinner vel det nordiske perspektivet totalt.

Danmark har mange svært dyktige tegnere, og et respektabelt utvalg av dem stilte ut orginaler på Gøteborg-messen. TEGN er blitt anmodet om å bidra til at denne utstillingen også kommer til Norge. Til tross for tegnernes kapasitet, var den som utstilling betraktet så lite bearbeidet og uanselig, at TEGN ikke kommer til å kaste bort tid på tilbudet.

De svenske serie-entusiastene holdt også i år en sammenkomst for sine nordiske venner. I år stilte man opp med mat og drikke, slik at alt lå til rette for hyggelig samvær. Tre jenter fra Kalmar orienterte om en sannsynlig storslått begivenhet; "Kalmar Seriefestival-90" den 4.-6.mai kommende år, det hele interessant nok sponset av en sjokoladefabrikant. Smaksprøver ble delt ut under foredraget, og det var stor enighet om at man ikke kunne ha valgt en bedre sponsor. Konkret planlegger Kalmar både utstilling og ikke minst karneval på Kalmar Slott. Og de historiske forutsetningene er jo til stede: Den store nordiske union ble dannet i Kalmar. Tor Bomann-Larsen, som med sitt album "1905" forteller den eneste sanne historie om hvordan unionen ble oppløst, ble foreslått som prinsipiell gjest fra Norge.

Etter dette var programmet i praksis over. Vår finske venn, Heikki Jokinen, måtte dra tidlig. Ingen fra Danmark kunne komme - til tross for at Danmark var Bokmessens prinsipielle gjest. Og hvor var Gøteborgs Seriefrämjandets sterke kvinne, Isabella Nilsson?

Finn Bjørklid

Det finnes minst fire gode grunner til å interessere seg for gjest ved Gøteborgs bokmesse i år, Peter O'Donnells, ved det her tilfellet mer enn 70 serie-eventyr og 12 romaner om den vakre, tidligere internasjonelle storforbryteren, nå mer selvbestemt førtidspensjonert eventyrersken Modesty Blaise, og hennes våpendrager, cockneyen og knivkasteren Willie Garvin.

Fire gode grunner til å lese Modesty Blaise

Modesty Blaise ble lansert som serie i 1961, kom i bokform i 1965, og ble skapt som en konkurrent og et alternativ til den da uhørt populære James Bond. **Jim Holdaway** tegnet en slank, farlig Blaise og en humoristisk Garvin. For de fleste - også for meg og, fortelles det, for O'Donnell - er hans versjon den definitive og uoverkommerlige.

Ved Holdaways død i 1970 overtok arbeidet med å billedsette O'Donnells

manusskript av spanjolen **Enrique Romero**, som i sin tur under første halvdel av 70-tallet ble erstattet av i tur og orden **John Burns, Patrick Wright** og **Nelville Colvin**. Nå tegner Romero atter Modesty Blaise - og det er hans versjon av den skjønne som pryder førstesiden på denne avisbilaget.

Såvidt som jeg forstår så finnes det fire spesielle trekk i Peter O'Donnells romaner og serier, som stiller dem i en egen klasse. Det første er at han har gitt Modesty en fortid som i det minste delvis kan forklare hennes talenter. De fleste thriller-forfattere bruker å nøye seg med å framvise en mangeartet, blinkskytende og kampvillige helt - jevnfør James Bond! - mens vi Modesty Blaise-bøkene (og i mindre grad i serien) får tilstrekkelig med antydninger om heltinnens barndom som navnløs flyktning, hennes desperate overlevelsesvilje, hennes skapende fantasi og etterhvert målbevisste trening, slik at leseren kan forstå (ikke bare akseptere) hvordan hun kommer seg ut av knipene.

O'Donnell ikke bare motiverer hvordan Blaise og Galvin kommer seg ut av farene - han gir dem også, hvilket er det andre særtrekket, rimelige grunner til å i det hele tatt å gi seg inn i dem. Pensjonistene er ganske enkelt yrkesskadde: de har levd så lenge med livsfare at det er blitt en nødvendig del av deres liv. Den ubekymrede trygghet, som de lengtet etter som ledere av forbryter-organisasjonen The Network, viste seg å være uutholdelig, unntatt som tilfeldig avkobling mellom stormkastene.

Sinnelag for humor

Hans tredje særtrekk henger sammen med hans bakgrunn som humorserie-forfatter. Han har såpass mye tillit til sine hovedfigurers karisma for at det nå og da kan la dem opptre som mer eller mindre ufrivillige klovner.

Det er ytterst sjeldent i en serie fylt av tøffe mannfolk (forfattere som romanhelter) som alltid må bevise sin mandighet. Blaise og Galvin har sinne såvel for strid som for spøk og skjemt, og for stemninger: uten i det hele tatt å ha forminsket deres aura som av farlighet har forfatteren oppnådd å gjøre dem til to forbasket trivelige følgesvenner.

Modesty Blaise er en vakker og farlig eventyrerske, opprinnelig tenkt som en James Bonds kvinnelige konkurrent. Ved skaperen Peter O'Donnells besøk på bokmessen i Gøteborg i år, tegnet Bo Lundin sitt eget bilde av kvinnen med den sørgelige barndommen.

Logisk løsning

Peter O'Donnell fjerde og for meg viktigste spesialitet (synlig nesten bare i bøkene) er en thriller-versjon av det som i kriminal-genren kalles for "den umulige forbrytelsen"; mordet i det lukkede rommet; morderen som går opp i røyk osv. I denne typen kriminal-litteratur utfordrer forfatteren leseren: det er jo åpenbart umulig - men det finnes en logisk forklaring, kan du finne den?

I thriller-versjonen ser utfordringen ut slik: O'Donnell fremviser tidlig i handlingen en motstander for Modesty Blaise, som på en eller annet avgjørende måte er henne klart og definitivt overlegen; sterkere, raskere, mer motstandsdyktig for bank eller treffsikker. Vi innser at intrigens klimaks kommer til å bli en kamp på liv og død mellom de to. Forfatteren utfordrer oss: Nå, hvordan skal hun klare det - og hvordan?

Han fusker ikke, han lyver ikke - skurken har virkelig de kvaliteter som er gitt ham. Men presis som vi kriminalromanen skal lete etter ledetråder for å finne ut av det låste rommet, så kan vi i O'Donnells romaner søke etter de skjulte svakhetene hos skurken. En treffsikker skurk i en fortelling er uten tvil livsavgjørende tiendels sekund raskere i trekket enn Modesty; nærstrid-seksperten i "Mot en sikker død" er henne overlegen i kamp uten våpen. Hvordan og hvorfor - helt logisk - likevel vinner, det må dere lese selv.

Uventet skjebne

Han har et femte trekk også, men om det er en fordel eller en belastning kan man ha delte meninger om. Fra serie-genren har han med seg både en vane til å blåse opp skurkene til et grotesk format (gjerne også i fysisk forstand) og et suverent sinnelag for overraskelseseffekter: han kan, som i en fortelling, la skurkene kaste Garvin ut fra et fly uten fallskjerm - og likevel ha den fortreffelige Garvin på plass for nye eventyr et par kapitler lengre fram. Han kan, som i "Talismanens gåte" slipp løs et jordskjelv over Blaise og likevel la henne klare seg uskadd.

Selvfølgelig finnes det forfattere, også innom spenningsgenrene, som har mer og viktigere ting å si om livet og menneskene enn Peter O'Donnell gjør med Modesty Blaise. Men innom sine grenser er han noe av det mest spennende jeg vet: de sene kveldene hvor jeg ikke orker et dugg med skarpsynt samtidskommentar eller mykt mangfacetterende menneskeskildring, da plukker jeg gjerne fram ham fra bokhylla. Prøv selv.

Bo Lundin

Oversatt av Finn Bjørklid

fra GT's ekstrabilag 6. sept. 89

Mysterienes mysterium

Vil du bli forfatter av spennende kriminal-fortellinger, men lurer på hvordan de gamle mestre går fram? Frykt ikke, for TEGN har tatt en titt inn i iallefall en forfatters skrivestue:

Når forfatteren Sax Rohmer skulle skrive en ny kriminal-thriller, gikk han fram på følgende måte: Først tente han han noe røkelse i arbeidsværelset sitt for å skape en riktig eksotisk atmosfære. Så fant han på en hel del navn til sine personer og bestemte hvilket yrke de skulle ha. I noen tilfelle tjente de såvidt nok til å klare seg, andre var mangemillionærer.

Derpå pønsket han ut en fryktelig forbrytelse hvor det ikke fantes spor etter gjerningsmannen. Så først begynte han å skrive - siste kapitel, hvor han sørger omhyggelig for at den som han selv ville mistenke for mordet ikke hadde begått det, ig at heltinnen fikk den mann som han opprinnelig hadde tenkt å drepe halvveis ute i romanen. Når han først var kommet så langt, brukte han neste uke til å filtre handling og personer slik sammen at han ikke kunne se noe noen løsning på mordgåten.

Så ba han sine venner studere saken nøye og prøve og løse mysteriumet, og hvis noen kunne se så meget som et glimt av en utveg, stengte han den omgående. Når han så hadde skapt et fullstendig uløselig mysterium, brukte han det neste halve året på å oppklare det!

Albatrossens dialektikk
eller
Hva er humor?

Utgangspunktet for denne artikkelen var at jeg ville komme til bunns i spørsmålet om hva humor egentlig er. Da jeg ikke hadde tid til å lese bindsterke verk om fenomenet, søkte jeg min tilflukt til Kunnskapsforlagets 15 binds leksikon. Her fant jeg følgende: «**humor** (lat. *(h)umor*, fuktighet, væske), det som virker komisk, som kaller på latteren». Deretter følger noen linjer om hvordan man i antikken trodde at kroppsvæskenes sammensetning hadde innflytelse på en persons temperament.

Dette gjorde meg ikke klokere. Men siden det var henvist både til latter og til «det som virker komisk» fant jeg fram neste bind i leksikonet. Her finner jeg følgende om latter: «følelsesmessig reaksjon som fysiologisk kan beskrives som en sterk, rytmisk aktivitet i åndedrettsorganene, hvor særlig bryst- og magemuskulaturen spiller en viktig rolle». Jeg har en mistanke om at det er en medisiner som har skrevet dette.

I et siste forsøk på å få noe vettugt ut av leksikonet slo jeg opp på stikkordet «komisk». Ordet defineres som noe «som vekker latter». Men i motsetning til de andre artiklene kommer forfatterne her inn på humorens vesen og forskjellige filosofers forklaring på hva det komiske er: «Kant hevdet at det komiske har sin grunn i at 'en spent forventning oppløses i intet', noe antatt stort og viktig avsløres plutselig i all sin ubetydelighet».

Hold ut, kjære lesere! Det skal snart dreie seg om tegneserier!

Det paradoksale

Leksikonet fortsetter med Schopenhauer, som hevdet at komikken ligger i det paradoksale eller urimelige, «manglende samsvar mellom hvordan virkeligheten er og hvordan man forestiller seg at den skal være». Bergson var i grunnen inne på det samme da han framsatte den teori at det komiske oppstår når «noe mekanisk dekker over noe levende», for eksempel når mennesket handler som en automat. Endelig hevdet Freud at vitsen, i likhet med drømmen, har som funksjon «å overliste våre hemninger; en humoristisk bemerkning kan være en fordekt fornærmelse, en tilsynelatende uskyldig morsomhet henspiller på forbudte seksuelle motiver». Gamle Sigmund hadde det jo med å interessere seg for sex og det ubevisste.

Dialektikk

Den som nå begynner å bli lei av filosofi og gjerne vil lese om tegneserier, kan hoppe direkte til neste spalte. Vi kommer nemlig snart til historien om Donald og albatrossen.

Ifølge den sovjetiske filmteoretiker og regissør Sergej Eisenstein er all kunst grunnlagt på konflikt. Det er denne tankegangen vi kaller *dialektikk*. Som følge av motsetningen mellom en såkalt tese og en såkalt antitese oppstår en såkalt syntese. Den glupe leser vil se at dette stemmer bra med de nevnte filosofers teorier om humoren og dens vesen. Kant opererer med motsetningen mellom det viktige og det ubetydelige, Schopenhauer med motsetningen mellom virkeligheten og våre forestillinger om virkeligheten, Bergson med motsetningen mellom det mekaniske og det levende. Egentlig opererer vel også Freud med motsetninger når han sier at humoren dekker over noe.

Jeg tror at humor har med *overraskelse* å gjøre. To ting settes sammen på en overraskende måte, og dermed oppstår humoren som en syntese.

«Jeg føler skjebnen true...»

Etter denne høyst uhumoristiske innledning om hva humor er, kommer vi endelig til dagens tekst: historien om Donald og albatrossen.

Hvorfor er den morsom?

Historien er en av Carl Barks' seneste, og til tross for at det er en gjengs oppfatning at Barks dabbet noe av på sine eldre dager, synes jeg den er av hans beste. Norske lesere kjenner den fra *Donald Duck & Co.* nr. 25/1967 under tittelen «Albatross alt».

Historien starter med at Dolly og fetter Anton ved en tilfeldighet har

havnet på samme båt under et cruise i Sydhavet. For Donald blir det maktpåliggende å hindre at dette fører til et forhold mellom Dolly og Anton, og han må derfor prøve å komme med samme båt. Siden han har dårlig økonomi, er eneste mulighet å vinne en konkurranse om å huske dikt fra sjøen utenat. Han pugger dikt til han er blå i trynet, og helt omtåket ankommer han konkurranselokalet, hvor han blir bedt om å gjengi de to siste linjer av 20. vers i diktet «Den gamle sjømann». Donald messer fram de eneste linjene som har festnet seg hos ham:

«Jeg føler skjebnen true,
for med min pil og bue,
jeg skjøt en albatross.»

Dermed har han vunnet en sydhavstur både for seg selv og Ole, Dole og Doffen, og det med samme skipsavgang som Dolly og Anton. Dermed er vi kommet til historiens første plot-point (punkt hvor det skjer en avgjørende vending i handlingen).

Men problemene er ikke slutt med det. Mens Dolly og Anton reiser på første klasse, havner Donald og guttene på det simpleste dekket sammen med en flokk geiter – hva nå de har på båten å gjøre. Enhver kontakt med førsteklassepassasjerene er forbudt. Dermed har Donald fortsatt samme problem å stri med som i begynnelsen av historien: Han må pønske ut en måte å hindre Dolly og Anton i å være sammen.

Mens Donald grubler blant geitene, får vi opplyst at det foregår en konkurranse på skipet: Man skal tippe hvor langt skipet seiler akkurat den dagen. Hvis Donald vinner denne konkurransen, får han råd til å kjøpe billett til første klasse. Men det ser dårlig ut, for han har tippet at skipet vil seile uvanlig kort.

Donald har ikke tålmodighet til å vente på resultatet av konkurransen. I stedet sniker han seg inn på første klasse, gjemt i en sekk poteter. Han blir oppdaget av stuerten, som tar opp forfølgelsen. Donald forkler seg med en av parykkene til Dolly, som han treffer mens hun skyter pil og bue sammen med Anton. Donald

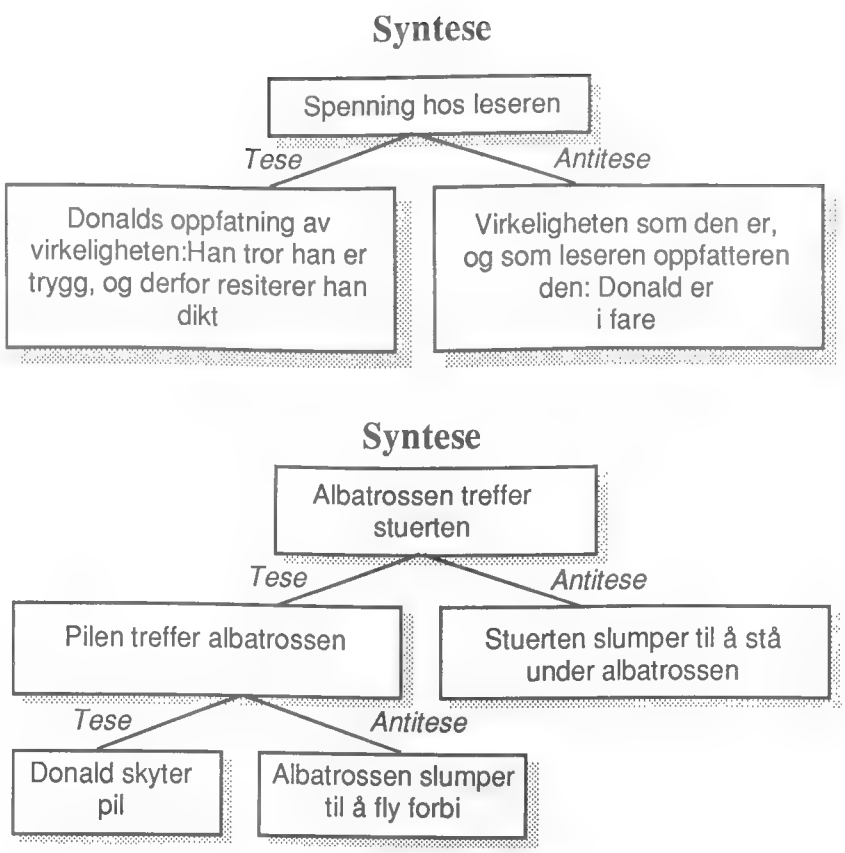

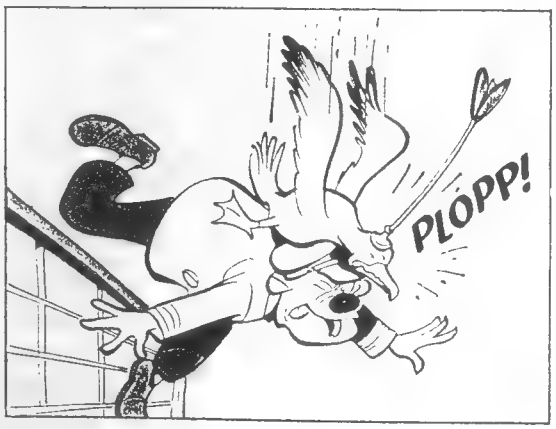

Grafene skal leses nedenifra og oppover

prøver seg selv som bueskytter, men pilen går rett til værs og treffer en albatross, som i besvimt tilstand ramler ned i hodet på stuerten. Siden sjøfolk tror at det å skyte en albatross betyr ulykke, blir stuerten meget bestyrtet.

På den andre siden av veggen spør Dolly Donald hvilket dikt det var han vant turen med. Donald deklamerer stolt:

«Jeg føler skjebnen true,
for med min pil og bue,
jeg skjøt en albatross!»

Dette hører stuerten, som selvfølgelig tror at det er den albatrossen som *virkelig* er blitt skutt, det dreier seg om. Han spretter fram rundt hjørnet og griper Donald for å bringe ham tilbake til geitedekket. Stuerten tar veien mellom kjøkkenet eller hva det nå heter til sjøs,

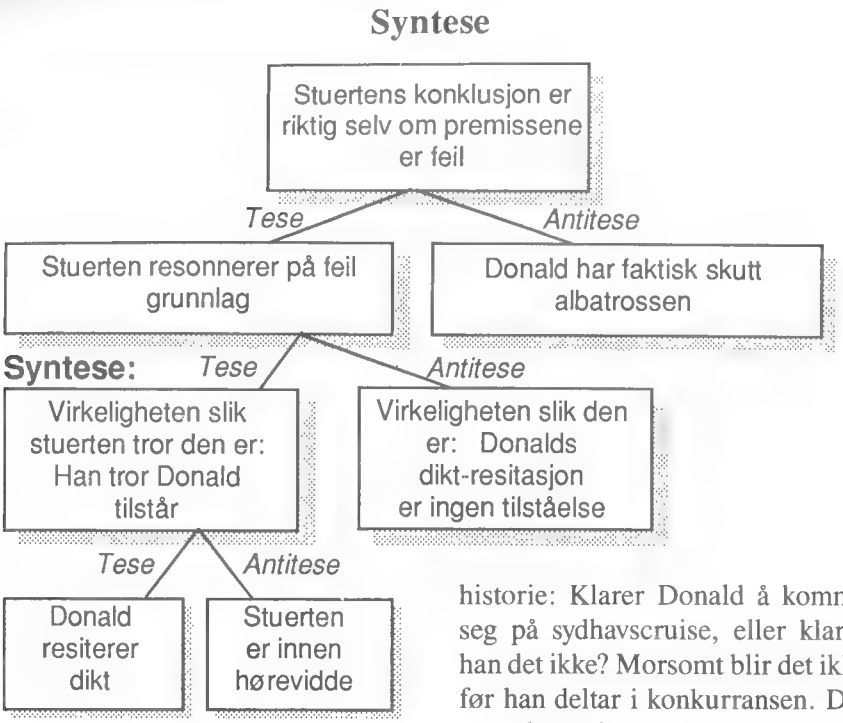

med Donald i den ene hånden og albatrossen i den andre. Sistnevnte livner til igjen og både den og Donald kommer løs. Tilsynelatende faller albatrossen i kakedeigen, og kokken griper den og kaster den overbord. Stor blir forskrekkelsen blant mannskapet da det viser seg at det er *Donald*, og ikke albatrossen, de har kastet over bord. Skipet gjør vendereis og plukker ham opp.

Dette fører til at Donald vinner tippekonkurransen, siden skipet seiler en mye kortere distanse enn beregnet den dagen. Dermed er Donalds problem løst: Han får være sammen med Dolly på første klasse.

Overraskelser

Som nevnt tror jeg at humor har med overraskelse å gjøre. Det Barks gjør i denne og andre historier, er at han stadig gir leseren overraskelser. Samtidig gir han også leseren antydninger underveis om hvordan det kommer til å gå. Denne usikkerheten skaper spenning. Mens humor bygger på overraskelse, bygger spenning på usikkerhet, og selv i Barks' korte historier er det gjerne et element av spenning. Det er imidlertid humoren som dominerer.

Likevel er det spenningsmomentet som introduseres først i «vår» historie: Klarer Donald å komme seg på sydhavscruise, eller klarer han det ikke? Morsomt blir det ikke før han deltar i konkurransen. Det som skaper humoren er overraskelsesmomentet som ligger i at det Donald får spørsmål om, er det eneste han overhodet kan. Det ligger megen motsigelse i at en omtåket tulling som har klart å lære et par linjer dikt utenat, med det vinner et sydhavscruise.

Nå tror de fleste leserne at Donald, Dolly, Anton og guttene kommer til å reise sammen til Sydhavet, og at resten av historien skal handle om de fortredeligheter Donald og Anton steller i stand for hverandre. Men så skjer ikke. Så snart de kommer til skipet, møter vi sannelig motsetningen mellom virkeligheten slik den er, og slik man forestiller seg at den skal være, for å holde oss til Schopenhauer. Jeg tenker selvfølgelig på motsetningen mellom Donalds forventninger om et luksuscruise og det faktum at han havner på geitedekket.

Samtidig foretar Barks det vi kaller en *planting*: Han innfører noe som får betydning senere i historien. I dette tilfellet består plantingen i de to bildene som forteller at det foregår en tippekonkurranse på skipet, og at Donald har tippet at skipet vil seile svært kort. I denne omgang ser vi ikke noe komisk i dette; vi ser det bare som en ekstra bekreftelse på at Donald er svært ille ute.

På de siste tre sidene av denne ti siders serien samler Barks trådene. Disse tre sidene starter med at Donald trenger seg inn på første klasse, og det er altså ikke rart at de fyller en nesten like stor del av handlingsreferatet ovenfor som de foregående sju sidene. Noe av det som skjer er enkle gags, som der Donald havner i en potetskrellemaskin, men også slike gags er jo morsomme på grunn av overraskelseseffekten. Men viktigere er det at Barks nå gjør historien til en forviklingskomedie. I denne typen komedie er det virkelig snakk om motsetningen mellom virkeligheten slik den er, og virkeligheten slik man tror den er.

Riktig konklusjon på feil grunnlag

Den sentrale scenen i hele historien er der Donald deklamerer diktet han vant konkurransen med, for deretter å bli grepet av stuerten. Forviklingene innledes med et par tilfeldigheter, noe som også skaper komikk: To elementer støter sammen ved slump, og en syntese oppstår. Her er det bokstavelig talt snakk om sammentreff: Først slumper Donalds pil til å treffe albatrossen, og deretter treffer albatrossen ved en tilfeldighet stuerten i hodet. Og så følger clu'et: En misforståelse som består i at stuerten på feil grunnlag trekker riktig konklusjon.

Som nevnt ber Dolly Donald

sitere diktet, hvilket han gjør. Donald tror han er trygg (eller glemmer i farten den utrygge situasjonen), men vi lesere vet at virkeligheten er en annen. Dette hører altså stuerten, og vi får en ny motsetning, denne gang mellom virkeligheten og stuertens oppfatning av

den. Stuerten tror at Donalds diktresitasjon er en tilståelse, mens vi vet at det ikke er det. Det er rett og slett en sammenblanding av to albatrosser, den som det handler om i diktet og den som har falt ned i hodet på stuerten.

Skal man spille på motsetningen mellom virkeligheten som den er og virkeligheten som personene tror den er, må man la publikum *se* motsetningen. Dette gjøres ofte i komedier: Publikum vet ting som personene ikke vet. Så også i albatrosshistorien: Leseren vet at både Donald og stuerten feiloppfatter situasjonen, og dessuten vet leseren at stuerten lurer rett rundt hjørnet, noe Donald er lykkelig uvitende om.

Men på bakgrunn av alle disse misforståelser og det kompliserte system av synteser som derved oppstår (se figur), klarer altså stuerten å trekke den riktige slutning, nemlig at det var Donald som skjøt albatrossen. Hvilket beviser at når utgangspunktet er som galest, er det ikke alltid resultatet blir originalest. Det kan tvert imot bli helt korrekt.

Som sagt er dette historiens høydepunkt. Men en historie kan aldri slutte ved klimaks, det må en *avtoning* til. Og så en ny misforståelse: Skipsmannskapet tror at det er albatrossen de hiver over bord, mens leseren vet at det er Donald. (I denne forbindelse kan jeg ikke dy meg for å sitere kokkens replikk: «Det er den første albatrossen jeg hører som roper 'Hjelp'! Merkelig!»)

Nå er de fleste løse tråder knyttet sammen gjennom alskens tilfeldigheter og misforståelser. Bare én løs ende gjenstår: tippekonkurransen. Som nevnt vinner Donald denne fordi skipet seiler kortere enn beregnet ettersom det må gjøre vendereis for å plukke ham selv opp av sjøen. Overraskelsen ligger her i at det er Donalds ulykke som bringer ham lykke. For så vidt ikke noe uvanlig poeng hos Barks.

Konklusjon?

Vi har en drøm i TEGN. Vi drømmer om én gang å utgi våre beste artikler i bokform. To av redaksjonens medlemmer, Mock Duck og Finn Bjørklid, går inn for at en vesentlig del av boka skal bestå av teoretiske artikler.

Det opptar meg meget hvorvidt foreliggende artikkel holder mål som teoretisk. Kjenner jeg herrene Duck og Bjørklid rett, vil de hevde at en teoretisk artikkel må inneholde en *konklusjon*.

Den mangler.

Jon Gisle

2 GODE GRUNNER

How to Draw and Sell Comic Strips
Alan McKenzie
UK 144 pages HB 245 x 190 mm

Her kan du lese deg til hvordan du best kan lage og selge tegnseriestriper til aviser o.l. Boken viser deg at å kutte et manus til et tettpakket actiondrama slettes ikke er noe umulig oppgave. Profesjonelle tegnserieartister deler sine hemmeligheter med deg når det gjelder teknikker, manus, hvordan tegne osv. . .

KR 290

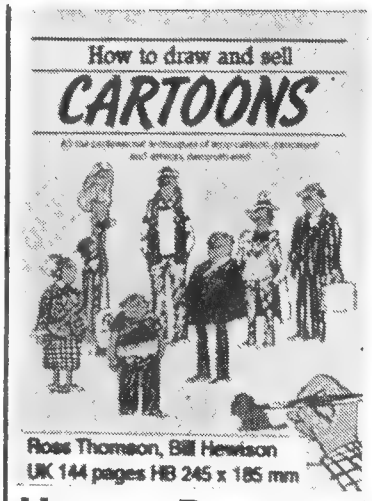

Ross Thomson, Bill Hewison
UK 144 pages HB 245 x 185 mm

How to Draw and Sell Cartoons

KR 135

BESTILL PÅ Tlf: 02·32 29 10

LUTH & CO.A.S

Forbruksmateriell for trykkerier, aviser og reklamebyråer

PROF. BIRKELANDS VEI 34B, POSTBOKS 34 GRORUD, 0917 OSLO 9, TEL. 02 32 29 10, BANKGIRO 7054.05.04111
TELEFAX: 02 30 68 85, TELEX: 71558 Luth N POSTGIRO 5 12 15 46

Fri oss fra masseprod-uksjonen

Vi befinner oss i et kontor. På veggen henger et kart over Europa. En av mennene sitter bak et skrivebord. Han er fet, og en utydelig bart klynger seg fast under nesen hans. Samtalen dreier seg om en tysk ubåtbase.

–En partisan der inne skulle gjøre stor skade, sier den fete mannen og peker mot kartet.

Den ene av de andre mennene bøyer seg fram over skrivebordet.

–Hvem skulle være gal nok til å begi seg dit inn?

Den fete mannen kikker bestemt bort på de to andre. Den ene er kledd i hatt og frakk. Den andre står i dressjakke.

–Det måtte være en F-F-7-13, kunngjør så den fete mannen.

–Er det en av våre agenter, spør mannen i dressjakken. I bakgrunnen ser vi Tower Bridge gjennom et vindu.

Den fete mannen smiler svakt.

–Det er Freddy Fregnefjes, opplyser han så tydelig stolt.

Freddy Fregnefjes med sju fregner på det ene kinnet og 13 fregner på det andre, er helten i tegneseriebladet «Attack-serien». Han kan nå smykke seg med å være mer enn en enestående modig motstandskjemper. Jeg vil nemlig her og nå kåre ham til hovedpersonen i den dårligste tegneserien som noen gang har vært å oppdrive på norsk.

Elendighetens inntog i TEGN

For dette skal altså handle om dårlige tegneserier for en gangs skyld. Vanligvis er vi her i TEGN mest opptatt av å rose tegneserier og tegnere opp i skyene. For de flestes vedkommende er dette sikkert berettiget, men det finnes også elendige tegnere som står bak enda dårligere serier. Attack-serien er dessverre bare en av utallige, det skulle en snartur bort i nærmeste bladutvalg avsløre for hvem som helst.

Det finnes forskjellige *typer* tegneserier. Det finnes gode serier. Det finnes dårlige serier. Det finnes masseproduserte serier. Når vi her snakker om masseproduksjon, menes ikke album som trykkes opp i millionopplag, men serier som kommer med jevnlige utgivelser, måned etter måned, år etter år. Disse seriene bygger ofte på en god idé, men som alle gode ideer tåler de ikke ubegrenset mishandling. Derfor er ofte de eldste masseproduserte tegneseriene – for å si det pent – av liten interesse for den bevisste tegneseriekonsument.

Det er bare å se på vår kjære Donald. Det var en gang at tegneren av Donald var ukjent. Etter hvert ble han imidlertid så å si tvunget inn i rampelyset på grunn av hyllesten til sine arbeider, og Carl Barks bukket lenge og vel. I dag tegnes Donald i Danmark, Nederland, Italia og en rekke andre steder rundt om i verden. Men selv om det har forekommet enkelte tilløp til applaus for noen av disse tegnerne, er det ingen som er blitt klappet inn til en fast plass i det før omtalte rampelyset. Hvorfor?

Jo, det kan skyldes så mangt, men hovedsaken er selvfølgelig at seriene ikke er på langt nær så dyktig utført som det Barks en gang i tiden presterte. Anda er blitt kjørt gjennom trykkvalsene så mange ganger at det nå så å si ikke finnes fjær igjen på den. Donald er blitt offer for markedskreftene! Nå kvekker han bare svakt til motstand før han blir kastet ut i nye ukentlige eventyr, som ikke innebærer noe annet enn en reprise fra forrige nummer og forrige år.

Markedet vil imidlertid ha Donald fremdeles. Derfor er utgivernes ønsker til tegnerne klare: Gi oss mer Donald – samme hva han

eller

Noen betraktninger om dårlige tegneserier

Forfattet av: Tor Sandberg – i desperasjon

Jeg har en av bøkene hans her. Det er bilde av ham på omslaget.
Nå, la oss få se på vidunderet.
En stor, kraftig mann tittet på dem. En hard, tøff mann...
Han ser ut som en armé. Merkelig at han trenger hjelp. Han skulle vel kunne slåss selv.
Det kan han. Han har sett alt.
Da kvelden kom, gikk de ombord i lastebilene.
Vel, Brent, dere har fått alle instrukser. Mannen finnes i Gestapos hovedkvarter.
Om det stemmer, får vi vite snart.
Ved kysten ventet et raskt lite fartøy.
Nå igjen? Trøtner dere aldri på fastlandet?
Det er der det rører på seg. Leser dere ikke reisebrosjyrer?
De bega seg ut i det mørke sundet. Langs kysten slo bølgene.
1812
Sersjant Williams stirret tankefullt ut i natten.
James Garret - en stor mann, og jeg skal få treffe ham.
Før krigen hadde han gått på universitetet og lest litteraturhistorie.
Det er virkelig lenge siden - nesten som i et annet liv, og slik kommer det til å forbli.

gjør og uansett hvordan han gjør det. Vi vil tjene penger!

Og så lenge folket finner seg i gule plener, maskintekstede bobler, gjenbruk av gamle poenger og imbesile plott, like lenge vil vi finne matrosdress-anda i hyllene. Donald er imidlertid ikke alene, å nei. De masseproduserte tegneseriemonstre er utallige. For dette svineriet selger nemlig tilsynelatende mer enn godt.

Se bare på de utallige krigsseriene som finnes. De har holdt ut i uendelig mange år. Og det på tross av at de ikke kan by på annet enn utrolig skjødesløst utformede tegninger som tilbehør til utvaskede historier om britisk mannsmot og tysk fanatisme, amerikanske helter og feige «gulinger». De selger og selger, og jeg skjønner ikke hvorfor.

Å fortelle en historie galt

La oss se litt på hva en tegneserie er. Vi kan vel være enige om at tegneserier består av et utall forskjellige elementer. De aller fleste tegneserier har imidlertid det til felles at de forteller en historie. Gjennom alle tider har det vært eventyrfortellere. Tegneserieskaperne er vår tids Asbjørnsen og Moe. De fleste av oss har vel erfart at historier kan fortelles godt eller dårlig, alt avhengig av

En tilfeldig valgt side fra «Attack-serien». Tegningene er slett utført. Siden kaotisk oppsatt. Tekstingen er grammatisk feil ved gjentatte anledninger. Boblene er for små eller altfor store for teksten. Handlingsforløpet er forvirrende og til tider helt uforståelig. Ruteinndelingen er skjødesløs og mellomrommene mellom rutene helt tilfeldig. Serien flommer over av kvasifilosofiske utsagn: «Vi hadde ikke noe valg. Det var dem eller oss.» Historien vitner om manusforfattere med minimalt begrep om krig og krigshistorie. De lydmalende ordene er helt tilfeldige og tilsynelatende plassert uten noen gjennomtenkt plan. Noen steder smeller det fra maskinpistolene, andre ganger hører man ingenting.

hvordan fortelleren formidler historien videre. Som for eksempel: Hvis du får høre om ham som var så lei av fisk at han hadde pølser i akvariet, blir ikke vitsen (eller historien om man vil) helt den samme om vi i stedet får opplyst at han var så lei av kjøttkaker at han hadde poteter i akvariet. Ja, uansett om du forstod den eller ikke – poenget mitt er at en tegneserie kan fortelles på riktig eller gal måte.

La oss ta for oss en helt tilfeldig valgt serie hvor historien ikke blir fortalt riktig. Vi velger oss Sølvpilen – den tysk(?)produserte indianerhøvdingen, som har venner både blant rødhuder, blekansikter og pumabarn. I «Gullets forbannelse» møter vi på aller første bilde Sølvpilen, Falk og Månestråle til hest og pumaen Tinka ved siden av. Falk sier: «Vi trenger mer proviant.» Neste bilde. Sølvpilen sier: «Ikke stikk av Tinka.» Vi ser de tre til hest. Nå fra lengre avstand. Hva skjedde mellom bilde nummer en og bilde nummer to? Ut fra teksten forstår vi selvfølgelig at pumabarnet løper berserk, men ut fra sideoppbyggingen kunne neste replikk like så gjerne, eller heller riktigere, ha vært: «Ja, nå er jeg lei av bønner.» Som et svar til Falks første replikk.

Flere steder videre i historien sliter leseren med å fatte den rent logiske sammenhengen. Som for eksempel helt på slutten. To skurker har fanget en hvit pike. Sølvpilen og Falk sniker seg innpå. Sølvpilen sier: «Si takk for sist til skurkene, Tinka.» Neste bilde: Pumabarnet svever gjennom lufta. En av skurkene sier: «Ahh. Ditt udyr.» Bildetekst over en dolk: «Kassen vipper utfor og utløser steinraset...» Neste bilde: Større steiner raser mens det står «Wrumm» med store bokstaver. Hva søren var det som skjedde nå da, undrer man.

Hvis formålet ikke helt bevisst er å forvirre leseren, bør den historien som fortelles være sammenhengende og klart gjengitt. Det burde ikke være nødvendig å sitte og gjette hva som foregår. Slik er det imidlertid rett som det er i flere tegneserieheftet. Det virker som om deadlines ofte kommer som julekvelden på kjerringa. Og da tar man i bruk kompromisser, noe som vel ikke burde være ukjent for noe som er kommersielt tilpasset.

«Ord! Ord! Ord!» (Shakespeare)

Noe som henger ganske nøye sammen med dette, er dialog og mellomtekstning. I mange av de kommersielt masseproduserte seriene redder man seg nemlig ofte ut av ulogisk oppbygde sider ved hjelp av omfattende teksting mellom rutene. Det er slett ikke nok med et «I mellomtiden» eller «En stund senere». Nei, i stedet skriver man spalte opp og spalte ned om at helten og hans venner har gjort ditt og datt, mens skurkene på sin side har gjort rett og vrangt, og det mens alle andre ikke gjorde et slag... og så bortetter. Hvorpå neste rute serverer en helt umotivert eksplosjon eller hva som helst. Jeg vet imidlertid at når jeg leser tegneserier, er jeg ikke interessert i å lese bøker mellom rutene. Sett tegneren til en skrivemaskin i stedet hvis han lider av orddiaré. Glemmer disse tegnerne at et bilde sier mer enn tusen ord?

Et eksempel fra «Illustrerte klassikere»: «De tre musketerer», som forøvrig ganske nylig kom i et helt forferdelig gjenopptrykk. Athos og bøddelen kommer til Mylady. Hun spør hvem mannen med masken er. «Bøddelen,» svarer Athos alvorlig. Så kommer teksten: «Bøddelen førte Mylady ned i en båt og rodde henne over elven. Snart så de fire musketerer sverdet hans glimte og falle.» Sitat slutt. Her har altså tegneren hatt anledning til å lage en meget dramatisk avslutning på historien. I stedet tyr han til det skrevne ord og ødelegger all dramatikken. Snakk om misbruk av en flott sekvens.

Mens vi er inne på forklarende teksting, kan vi også nevne en annen uting. Det er der hvor teksten forklarer noe som er helt innlysende ut fra bildet. Nytt eksempel: Tilbake til Sølvpilen. Bildet viser en tydelig sint person. I tekst over bildet: «Magruder skummer av raseri.» Eller bedre: Fra Tarzan. Tarzan er avbildet idet han hopper opp på et neshorn. I tekst over bildet: «Tarzan hopper opp på neshornet.» Det burde ikke være nødvendig å gjøre det hele så innlysende. Det er vel og bra å forklare, men tegningen burde fortelle hva som skjer. Det er jo for svarte snakk om *tegne*serier!

Mens vi fremdeles er inne på tekst og teksting, kan vi ta for oss det som foregår i boblene. Det er nemlig heller ikke småtterier av håpløsheter. Svært mange av de masseproduserte seriene er maskintekstede. Det åpner for en rekke merksnodigheter. Vi opplever at boblene blir for små, eller at det blir uforholdsmessig mye luft i dem. Dessuten får vi helt horrible orddelinger. En tilfeldig valgt boble fra spacewesternserien «Brave Starr»: «Kom til- bake... din vem- melige skapning.» Verst er det likevel når teksteren ikke får plass til hele teksten i bobla og med en hendig liten stjerne viser til siste ord eller to nederst på siden, eller plassert i hjørnet av bildet. Mildest talt forstyrrende.

Noe annet med maskinteksting er at den tydeligvis går svært så fort til tider. Ordfeil og stavefeil florerer i enkelte serier. Det at helter og skurker snubler over vokaler og konsonanter, kan vi finne oss i. Det er

«Når Tarzan feller trær faller de av ren forbauselse.» Gammelt jungelordtak hentet fra Apenes konges kronikør. Øksa som må ha magiske krefter, skifter forøvrig farge fra bilde til bilde.

verre at de gjerne serverer det reneste vrøvl av noen utsagn. Ofte sier de også svært innlysende ting. Tilbake til indianeren Sølvpilen. Etter 20 år eller mer i skogene kommer Sølvpilen en gang ut for noe rart: «Så rart. En bikube.» Falk følger opp: «En bisverm forfølger Tinka.» Månestråle: «Bistikk gjør vondt.» Sølvpilen: «AHH.» (Ingen ekstrapoeng for å gjette hva som så skjedde.) Neste bilde viser indianerhøvdingen på kne: «Vi falt ned i en kløft.»

Nå er utvilsomt denne serien ment for barn i knapt nok lesekyndig alder, men likevel burde det være tillatt å stille litt høyere krav til dialogen enn dette.

Dialogen i tegneserier kan imidlertid også være belærende, blant annet for de språkinteresserte. «Hookay-hey» er sioux-indianernes angrepsord. Tyskerne på sin side begrenser seg til uttrykk som «Donner und Blitzen» og «Schweinhund». Hvem var det som påstod at tegneserier ikke kan lære leseren noe?! Jeg husker tydelig mange tyskspråklige femåringer fra min barndom som engelsk kommandosoldat med tregevær. Nå er det imidlertid ikke sikkert at de behersket den tilhørende grammatikk utover fyndordene, men det får jo være måte på.

Gummifjeset Sølvpilen. Dette er utrolig nok én og samme indianer, nemlig kiowahøvdingen Sølvpilen i samme tegneserie. Man skulle ikke tro det. Tegneren er rett og slett ikke dyktig nok.

Nåja, dette var vel hva man kan kalle en digresjon, men når vi først er inne på dette, kan vi passe på å nevne en del digresjoner i de simple tegneseriene vi er i ferd med å omtale.

Det hender nemlig at manusforfatter av og til glemmer hva han er i ferd med å fortelle om. Eller det skjer at han blir overmannet av en lyst til å filosofere over den dypere mening bak historien han er i ferd med å fortelle. Således opplever vi i historien «Motets grenser» fra «Attack-serien»: «Man blir trenet i å slåss, opplært til å drepe, men mot kan ingen gi en. For å bli modig må en ha opplevd krigens farer. Der døden er en nærmest, men samtidig ha den følelse som gjør at man overlever og vinner krigen.» Dette er teksten til et bilde som viser noen soldater som er i ferd med å sprenge noen havnelagre. Heldigvis er det ikke mer plass i ruten; hvis det hadde vært det hadde vi sikkert fått en enda større dose med helteprat. Eller hva det nå var.

Fra tekst til tegning

Nå har vi snakket svært mye om teksting og tale, og selv om det utvilsomt er mer vi kunne ha sagt, skal vi i stedet gå over til tegningene. Det er nå engang slik at det er de som er bakgrunnen for at det heter tegneserier.

De masseproduserte tegneseriene kan by på mye rart med hensyn til tegninger. Vi skal her bare ta for oss de groveste eksemplene og feilene som gjøres. La oss ta for oss «gummifjes-prinsippet».

Første gang jeg leste Sølvpilen, husker jeg at jeg stusset svært over at Sølvpilen selv gjennomgikk merkelige faser fra side til side. Hadde det ikke vært for ørnefjæra i håret og det staselig oppsatte ravnehåret, samt selvfølgelig den gule skinndrakten, kunne man nesten ha trodd at flere forskjellige personer opptrådte som Kiowaenes høvding i serien. Ansiktet til Sølvpilen forandret seg nemlig jevnt. Fra i det ene øyeblikket å ha panne og pikeøyne, fikk han i neste bilde lavt hårfeste og smale øyne over en haukenese som i forrige bilde var oppstopper.

Sølvpilen er slett ikke den eneste som gjennomgår slike forvandlinger. Svært mange av heltene i hyllene har gummifjes og tilhørende gummikropper. For ikke bare forandrer ansiktene seg. De enkelte kroppsdeler blir kortere og lengre alt ettersom det er plass i ruta. Hester som helten nesten blir borte på i den ene ruta, vokser til elefantlignende giganter i neste. Biler som lignet mest på Fiat og Volvo til å begynne med, ender opp som Lada og helikopter (nåja, nesten da). For det er ikke bare personene som forvandler seg. Også dyr, gjenstander og omgivelser endrer seg som i en lynoldrøm. Nå kunne jo dette selvsagt skyldes at vi har å gjøre med dårlige tegnere, men kanskje det hele er ledd i et forsøk på å psykedelisere tegneseriene?

Morsomt kan det likevel være til tider å regne opp seks fingre, hester med øyne som flytter seg fra langt nede på halsen til helt opp ved ørene, og umulige bragder som utføres av heltene på den naturligste måte, selv om disse gjerningene egentlig er de reneste mirakler. Som for eksempel Tarzans lag med øksa i «Jungelrallyet». Apenes konge står med en øks i hånden. Han svinger den mot et tre. Han bommer på treet. På tross av dette åpenbarer et dypt hakk seg en halv meter lenger nede på stammen. Treet faller. Bra gjort, John.

Ellers – for å vende tilbake til kjære Freddy Fregnefjes igjen. Han er utstyrt med spontant forsvinnende og gjenoppdukkende fregner. Som rovdyrøyne i natten kommer og går de med jevne mellomrom. Vi teller fire, vi teller ni, vi teller 23, vi teller sju. Ganske utrolig.

Legg merke til at jeg ikke har nevnt superhelter med et ord. De er jo i utgangspunktet så utrolige likevel at det ikke er bryet verdt å nevne de usannsynligheter de får gjennomgå på sidene.

Layout?

Et annet moment er bruken av ruteinndeling, eller mangelen på slike ruter. Her finnes mye rart. I Sølvpilen blir skurken nederst på siden sparket i hodet av hesten på ruten over. I Kaptein Miki er alle rutene så å si like store, på tross av at tegneren ikke alltid har like mye å fylle rutene med. Dette ordner han enkelt ved å svartmale overflødig plass med tusj. Det medfører at Miki rett som det er havner i plutselige måneformørkelser.

I pikebladet «Smask» opplever vi at rutene breier seg over store deler av siden, selv om motivet kanskje ikke fyller opp mer enn 50 prosent av bildet. Virkelig merksnodig. Andre steder deles rutene opp i skrå, i sirkler, det overlappes og utraderes over en lav sko. Ikke klarer jeg alltid å fatte hensikten med de «fantasifulle» inndelingene. Svært ofte fungerer iallfall ikke ruteinndelingen. Det lille som måtte finnes av dramatikk blir for eksempel svært ofte fullstendig utradert i og med identiske ruter i mange av krigsseriene. Jeg mener – uansett om vi ser et ansikt eller en eksplosjon avbildet, er ruteinndelingen den samme. Her kunne mange ha hatt noe å lære av Jim Steranko eller Will Eisner for den del.

«Budda Budda Budda»

Over til et virkemiddel tegneseriene for en stor del har vært alene om: Bruken av onomatopoetikon. Her finnes det nemlig en god del skrudde eksempler.

Nå eksisterer det riktignok en del serier som overhodet ikke benytter seg av slike virkemidler. I «Prærieblad», hvor vi blant annet møter Kaptein Mark, benytter tegneren i stedet et velassortert utvalg av stjerner og lyn, for eksempel når Mark slår ned en engelskmann. Det kan jo være vel og bra med slike astronomiske stunder.

I «Attack-serien» (joda, den igjen) bruker man lydmalende ord. Hvordan lyder det når en tanks avfyrer en rakett? Jo, da låter det «Z-ZAF», selvfølgelig. I det aktuelle

nummeret må vi bla helt fra første side til side 29 og da til en ny episode før vi finner neste eksempel: En rakett avfyres fra et skip. «BRO. Side 31: «CHTAC HORR» – en støvel treffer et tysk fjes. Side 32-33: «TA-TA-TA-TAC». Tysk maskingeværild. Side 37: «MEJMEJMEJMEJ» – sirener. Og det skulle være det hele i et blad på hele 48 sider, hvis vi da ikke har oversett noe. Størrelsen på disse særdeles treffende formuleringene er nemlig ikke stort større enn maskinskrifta og svært godt kamuflert i bildet. Og da kan man rett og slett spørre seg selv hva hensikten med dem egentlig har vært.

I «Brave Starr» støter vi på andre fantasifulle onomatopoetikon. Lyden av noen som tramper på en øglehale: «PEST». Strålepistol: «FLUUS». Børster vekk støv: «PAT PAAT.» Bitt av øgle: «GNAKK». Strålepistol som stappes inn i kjeften på en skurk: «SKROOTCH». Et gulv som blir brutt opp: «FLOPP». En stein som faller ned i et hode: «STOK».

Over til «Masters of the Universe». Maskingeværild: «BUDDA BUDDA BUDDA». (Noe religiøst her, mon tro?) Tiger som brøler: «ROAR». (Hvem da – Roar Grønvold?) Panter som brøler: «RRRAARR». Joda – veldig rraarrt.

Man blir slått av hvor ofte disse ordene blir plassert helt hensiktsløst og mer på tross av den øvrige aktivitet i bildet enn som en integrert del av aktiviteten. De ofte i særdeleshet meget oppfinnsomme, men lite-med-saken-å-gjøre ordene er også heller med på å spore leseren av handlingen enn å knytte ham nærmere til den.

Det beste hadde nesten vært å kutte dette virkemidlet helt ut. Spesielt ettersom man så tydelig viser at man ikke behersker det (heller). Da er det noe annet med Jim Steranko. Han kan kunsten, han.

Regnbuens farger

Jeg nevnte så vidt fargelegging i sted. Også her er skillet mellom kvalitetsserier og masseprodusert søl enorm. Hva gjør tusjeren når han har mange sider igjen og kort tid til deadline? Han fyller hele ruta med en og samme farge, selvfølgelig. Dette skjer for eksempel i «Brave Starr», som vi allerede har rakket en god del ned på. Her ser vi et bilde hvor tegneren har slitt og tegnet en gruppe mennesker på i alt 13 samt en hest. Riktig detaljert er det. Imidlertid dyppet tusjeren alle i blåbærsyltetøy, og dermed var den jobben bortkastet. I samme serie skifter forøvrig hovedpersonene regelmessig farge. I et bilde er de helt grønne. I neste helt orange. Så får fargeleggeren et anfall av arbeidslyst og fargelegger faktisk ansikt og klær i hver sin farge. Det varer imidlertid ikke lenge.

Lite konsekvent fargelegging er også vanlig i «Tarzan». Det er greit nok med hovedfiguren. Han er stort sett hudfarget der han sprader halvnaken omkring blant lianene. Andre involverte, for eksempel onde, hvite oljeletere eller filmskapere, bytter imidlertid skjorte fra bilde til bilde og bukse minst en gang for hver side. Slik virker det i hvert fall.

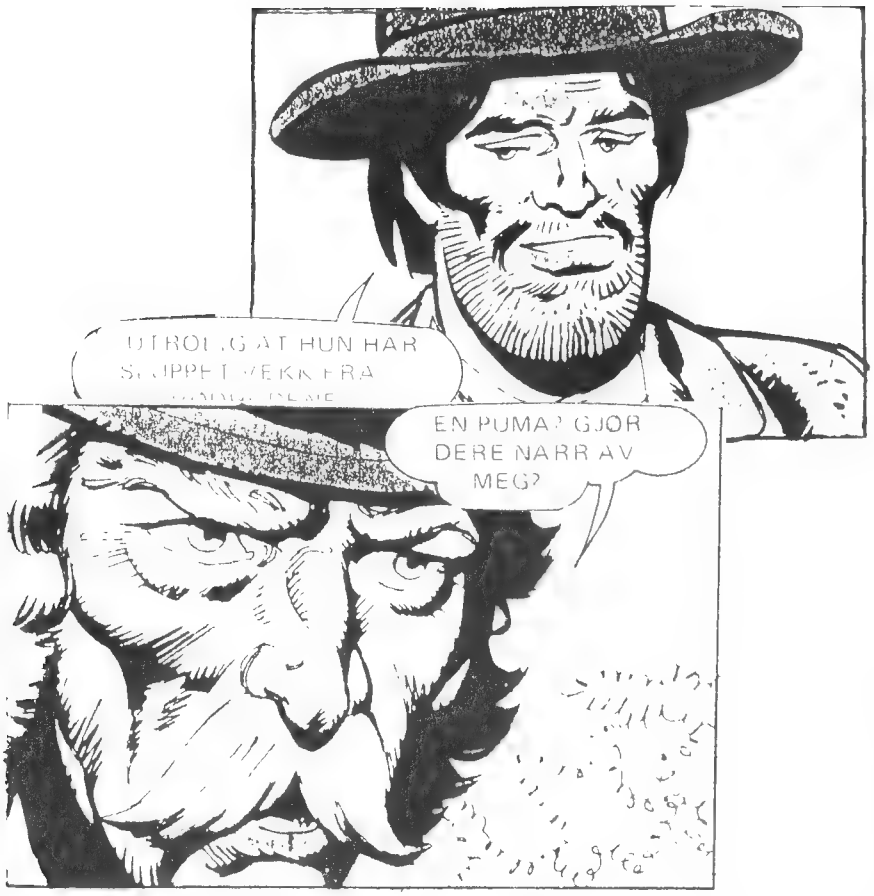

Eksempel på type-tyverier. I Sølvpilen treffer vi disse personene i historien «Gullets forbannelse». De opererer da under navnene «Custell» og «Magruder». I Jean Girauds strek er de kalt «Jethro Steelfingers» og «General Alister». En hyllest fra den ukjente tegneren av Sølvpilen? Tvilsomt, det er vel heller et eksempel på manglende fantasi ved personutformingen.

Ulogisk fargelegging kan også legge en demper på stemningen. I samme nummer av «Tarzan» kan vi observere grønne økseblad, gult gress, orange negre og blå jungel. Litt snøhvit himmel hører også med. Nå skal vi ile til med å opplyse at dette er snakk om «Tarzan» i nyere utgave. Den klassiske «Tarzan» i for eksempel Russ Mannings eller Burne Hogarths strek gav ikke leseren slike sjokkerende tester av fargesynet. Tarzan-serien er imidlertid langt fra den eneste som har en slik merkelig bruk av fargene. Donald er ikke det slag bedre nå.

Nå kan denne fargeleggingen selvfølgelig skyldes at fargeleggerne er fargeblinde. Hvis det skulle være tilfelle, håper jeg ikke at de oppfatter dette som kritikk mot en gruppe handikappede (dem selv). La meg bare ønske god bedring.

Når jeg sitter her og blar i dette etter hvert mye omtalte Tarzan-nummeret, slår det meg at også mange hvite bakgrunnsflater, som det faktisk finnes utallige av, rett og slett kan skyldes det at tegneren ikke har brydd seg om å tegne inn noen bakgrunn. Ved et par tilfeller ser vi et par palmelignende saker, men ofte oppløser det hele seg i hvitt. Tåke kanhende. Bakgrunnsflater er da også noe skitt. For det første tar det uforholdsmessig lang tid å tegne trær og hus og slikt, og for det andre er det sikkert ikke én leser som legger merke til dem likevel. Gå videre til neste bilde så fort forgrunnen er klar. Eller gjør som i «Prærieblad et»: Skravér rundt figurene. Således hensettes de i en tilstand av evig halvmørke. Riktig fiffig.

Man kan også velge lave vinkler, slik at man får en masse himmel i bakgrunnen. En sky eller fem går det fort å tegne. Det er bare å tegne en sau uten bein, det. Tegneserier som «Star Trek» og «Star Wars» er heldige i så måte. Det er iallfall ikke mangel på himmel – eller verdensrom – der. Som skapt for en forgrunnstegner.

Joda – det er mange feller en tegneserietegner kan falle i. Det er slett ikke merkelig at det blir skapt mange dårlige tegneserier. Tegnerne er rett og slett ikke tålmodige nok. Det er imidlertid merkeligere at slike tegneserier blir utgitt, og enda merkeligere enn det igjen er det at de selger og selger *godt*. Kanskje kan forklaringen bunne i at de i all hovedsak (eller iallfall i stor grad) retter seg mot et meget ungt publikum. Ikke før klarer de å stave seg gjennom sin første boble, så løper de ned til butikken med sine knappe lommepenger. Et kvalitetsalbum strekker ikke pengene til. Nei, men et hefte, det har tiåringen råd til. Og dermed kjøper han en tegneserie som på utsiden kan synes både vakker og ven, men som når det kommer til stykket overhodet ikke holder mål. Etter hvert oppdager de stakkars vergeløse små dette, og de vender seg da enten bort fra tegneseriene i avsky, eller de søker etter kvalitetsseriene. Og nå leser de sistnevnte denne artikkelen. Hei, hei.

Det er vel bare å innse at søppelseriene kommer til å holde ut. De er sikkert billige å produsere, og nye horder med barn kommer stadig til. Dessuten finner slike serier alltid nye innfallsvinkler for å holde på de faste lesernes interesse. Tenk bare på alle de håpløse klubbene vi har fått her til lands. Sølvpilen-klubben, Fantomet-klubben (riktignok en av de bedre) og mange andre.

Og skulle det skje at markedet begynner å svikte likevel, er det fort gjort å starte en ny serie med utgangspunkt i film- eller fjernsynsserier. «Helgenen» har holdt ut lenge på papiret. Det samme har «James Bond». I de senere år har «Magnum», «Indiana Jones», «Care Bears», «Alf», «Masters of the Universe», «Brave Starr» og mange andre kommet til. Felles for disse er det at de som regel er langt dårligere enn originalen. Det skulle vel ikke forundre noen. Det vet de som har lest boka før de ser filmen også.

Men dette kan selvfølgelig slå ut den andre veien også. Når kommer filmen om Freddy Fregnefjes?

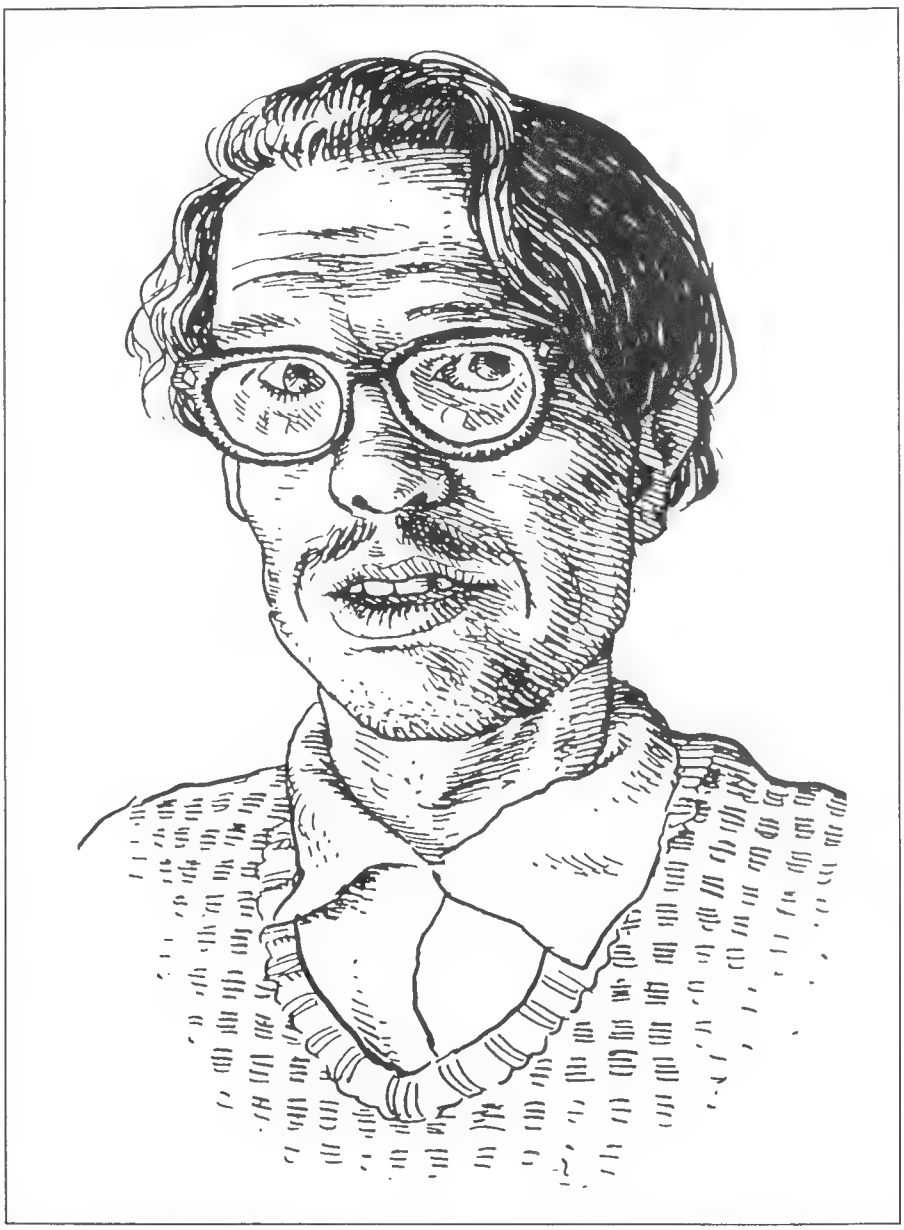

Robert Crumb - Tegneserier på liv og død

-Jeg har konstruert min egen lille verden som er fjern fra alle bedritne *hamburger-tegneserier.* Jeg er fascinert over hva som foregår og reflekteres i mitt arbeid.

-Tegnere er lykkelig over å slenge fra seg disse superhelt-tegneseriene fra Marval. Det er deprimerende. Jeg er i opposisjon til alle de som lager fantasy-greier. Siden disse tegnerne lever i denne dritten, og aksepterer den, må flykte fra det samme i det de gjør. Så det de tegner er en total flukt fra virkeligheten.

Du ser aldri en bil eller telefonstolpe i *Elfquest* eller *Cerebus.* Eller rett og slett noe søppel som bare ligger i gata. Eller noe fra den virkelige verden som de lever i.

Jeg går min egen veg.

Min far, min mor...

-Min famlie var en sørgelig sak. Far gikk inn i marinen i 1936 og ble der til til 1956, slik at familien var stadig på flyttefot. Fra jeg var 9 år pleide mine foreldre å sloss og krangle hele tiden og kaste ting på hverandre. Noe som ikke gjorde saken særlig bedre, var det faktum at mor var et amfetamin-vrak gjennom 50- og 60-tallet. Hun pleide å sitte nede i stua hele natta og være rasende på ingenting spesielt. Hun bare raste. Jeg pleide å våkne opp fra tid til annen og høre henne rase.

-Hva var problemet hennes?

-Hun fikk dietpiller fra sin lege. På 50-tallet pleide de å gi hjemmefruene disse sterke amfetaminene, dexedrinene og hva de enn måtte begjære. Mor var helt hekta på dem.

-Det skapte en slags kjemisk ubalanse?

-Har du noensinne kjent en speedfrik? Du blir helt blåst ut, nervene henger utenpå, men du kan ikke stoppe. Jeg pleide å komme hjem fra skolen og mor satt inne på kjøkkenet og pustet tungt og jeg visste "Oh, oh! Skygg unna!"

Det var forferdelig, men vi kunne alltid flykte unna til den fantastiske og fjerne verden av tegneserier.

-"Vi"? Du og din bror?

-Jepp.

-Hvordan var din far i denne perioden?

-Grim. Han pleide å komme hjem fra jobb, se TV og krangle med mor. Tidvis hadde han to jobber, bare for å unngå å komme hjem og jeg så ham ikke i det hele tatt.

-Dine foreldre var troende katolikker?

-Ikke egentlig. De bare praktiserte arbeiderklasse-holdningen om å gjøre sin plikt. Den dagen vi ungene sluttet å gå i kirken, sluttet de også. Det var som vi alle besluttet at det bare var noe tull og tøv. Og vi snakket aldri mer om det.

-Hvorfor forlot *du* katolismen?

-Om du bare har litt intellektuell nysgjerrighet vil det ikke ta lang tid å finne ut hvordan tingene virkelig forholder seg. Da jeg var 16 år pleide en irsk prest å komme hjem til oss for å diskutere teologi. Jeg var en slags idealistisk mystiker på den tiden, og mine foreldre var imponerte. Du vet, *wow*, presten kommer for å snakke religion med *vår* Robert. Og jeg sa noe slikt som at "Tror du ikke at folk flest bare går i kirken utifra en simpel pliktfølelse? De fleste lar seg drive av sine følelser."

Og han føk opp, ildsint og skreikende, og kom mot meg med knyttnevnen. Far måtte faktisk gå imellom. (latter). Det var det for meg. Det var den endelige overbevisning om det hele bare var en stort bløff. Jeg mener, i kjernen av katolismen er det faktisk en interessant kropp av religiøs teori som de mest trofaste jesuitter eller andre liker å trenge inn i, men det meste av det er bare vrøvel. Kjernen i all religion har dette elementet av mystikk, men de fleste bønder som tilhører en eller annen religiøs sekt eller kirke lar seg bare manipulere av en mengde hokus pokus.

Dessuten, denne heite irske presten spurte altfor mange nesevise spørsmål ved skriftemålene og gravde altfor mye i mitt sexliv, som var temmelig sært uansett.

-I en alder av 16 år?

-Jepp, men bare litt tull med min søster, det er alt. Ikke noe genital kontakt, bare litt bryting og killing, men hva så?

-Dette var din søster?

-Ja, hun som ble lesbisk senere.

Hvem er Robert Crumb?

- En introduksjon

I månedsskiftet februar-mars var det tyve år siden *ZAP Comix* traff gatene i USA, en serie helt forskjellig fra mainstraim-tegneserier.

Dette heftet, selv om det historisk sett ikke var det første undergrunns-tegneserien, markerte begynnelsen for en kreativ periode.

I løpet av et par måneder løftet *ZAP*, sammen med et par trykninger av hans tidligere *Fritz the Cat* i mannfolk-bladet Cavalier, Robert Crumb opp fra det ukjente til en verdenskjent berømmelse. I de neste fem årene hadde Crumb det som må ha vært en av de mest kreative periodene for en hvilken som helst tegneserie-tegner: han publiserte 15 egne hefter og bidro i et dusin andre.

Det var et tempo som ingen kunne holde, og på midten av 70-tallet pga en serie av skattetrøbbel, falt han sammen, kombinert med et seriøst tilfelle av det amerikanerne kaller for "'60s burnout" (forbrennelse av 68-generasjonen, på godt norsk). Men i 1981 kom han tilbake med *Weirdo*, med seg selv som redaktør (og senere Peter Bagge). Ble en ny start for kreative og annerledes tegneserier på 80-tallet, foruten å gi Crumb en mulighet å utforske en vid rekke av nye emner og nye grafiske teknikker. *Weirdo* er nå redigert av hans kone, Aline Kominsky-Crumb, en av de få skikkelig "stygge" tegnerne.

I 1987 samlet han sammen *Hup*, et eget Crumb-hefte med utgivelser to ganger i året, og forlaget Fantagraphics Books begynte noe så uhørt å utgi de massive prosjektet The Complete Crumbs Comics som har som målsetning å samle alt hva Robert Crumb hittil har tegnet, publisert og upublisert, inkludert hundrevis av skisser, illustrasjoner og andre kunstgjenstander av mer eller mindre obskur opprinnelse.

Men hvem er Robert Crumb? Mannen som ble hippikulterens fremste kultfigur, mens han selv lignet minst av alt på en hippi - kortklipt hår, hornbriller og dress. Pornografen som stadig ertet på seg amerikanske feminister. Den politiske tegneren som var for mye av anarkist til å la seg omfavne av den militante marxist-leninisme. Tegneserie-tegneren som omformet hele begrepet på hvordan tegneserier kunne se ut og inneholde, og samtidig være en forlengelse av den mest klassiske amerikanske tegneserie-tradisjon med Carl Barks i spissen. En berømthet som nektet å la seg kommersialiseres, og lå i utallige rettssaker for at andre (og han selv?) *ikke* skulle tjene penger på hans figurer som Fritz the Cat og Mr. Naturals "Keep on Truckin'"-slogan. Mellomklasse-borgeren som droppet LSD med jevne mellomrom og overlever på illustrasjons-oppdrag. Musikeren med hang til klassisk amerikansk 30-talls-musikk. Den pinlig selvbiografiske skribenten som heller gransker sine nederlag og selvforsmedelse (og ikke minst selvbesmittelse) enn det motsatte. Hvem er han?

DET STORE ROBERT CRUMB-INTERVJUET

Det er lett å plassere Robert Crumb. Han er den viktigste amerikanske tegneseriekunstneren etter krigen. Kun Carl Barks har større eller tilsvarende betydning. Alle andre kommer etter i en diger masse. Det er stor forskjell mellom Carl Barks og Robert Crumb. De representerer ikke bare hver sin retning, de har hver sin halvdel av kloden - en i dagslys og den andre i mørke. Robert Crumb er selvsagt mørkesiden. Mens Carl Barks blir publisert i millioner, har fortsatt Robert Crumbs serier en førstegangsutgivelse på rundt 10 000 eks, og det i en nasjon med over 200 millioner innbyggere.

Robert Crumb har selvfølgelig en helt spesiell posisjon i amerikansk tradisjon. Han er kompremissløs, opprørsk, selvbiografisk, pornografisk, politisk, og egenartet. Crumbs nærmest hensynsløse selvbiografiske trekk innbyr til problemer for leseren. Først og fremst mengden av temaer, og motstridende meldinger. Man vil lære noe om USA sett i lyset av en paranoid og tildels psykopatisk personlighet, men Robert Crumb mangler nesten totalt den forfinelse og bevisste kunstneriske uttrykk med utvelgelse som andre kunstnere behersker.

I steden kan Crumb mest fruktbart beskrives som en kollisjon, et sted hvor en mengde sanseinntrykk smeller sammen, og utav dette kommer selvmotsigende LSD-skadde inntrykk. Men også knivskarpe post-katolske bilder av den middelalderske mannens krise. Også Freud burde ha funnet glede i beskrivelsene av egoet søkning i barndommen på bekreftelse på elendigheten. Hans kunst er hans liv. Hans liv gir ham kunst. Både kunsten og livet, og helst det første, er en eksplosjon. Alle Crumbs nærgående, klare og samtidig paranoide inntrykk av det amerikanske samfunn treffer i et sentrum som drypper ut av hans tusjpenn.

Men ingenting av dette interessert undertegnede da jeg oppdaget Crumb på midten av 70-tallet. Selv leste jeg ikke tegneserier i tenårene, jeg leste skjønnlitteratur. Det var nærmest tilfeldig, via Gateavisa, at jeg kom over Robert Crumb og dette var tegneserier slik jeg aldri tidligere hadde sett tegneserier og slik jeg aldri trodde tegneserier kunne være; nemlig virkelige! "Wow, realisme!" En avgjørende ting var nok innslagene av tjo-og-hei-SEX! Kanskje også at de var udefinerbare politisk, iallfall i lys av Gateavisa. Men først og fremst ble jeg grepet av tegneren Robert Crumb: En enkel, grov strek som nesten ikke ble forvrengt av fotostatkopiering (kanskje nettopp derfor at Crumb ble så utbredt fra land til land i 70-tallets motkulturpresse?), - så enkel at selv en amatør kunne kopiere den, men først og fremst så unik og egenartet at den var like lettgjenkjennelig som trafikkskilt. Det er en Crumb-tegning, kunne vi si, i mengden av en mengde mer eller mindre grisete motkultur-kunst.

Crumb var ikke bare virkelige, i den forståelse av at han tegnet "realistiske" ting som kjønnsorganer, heroinsprøyter, negrer, hippier, dongrybukser og tømmerskjorter, men det var og er alltid noe spesielt tiltalende og behagelig med Crumbs tegninger som gjør dem tiltrekkende. Et universelt "noe" som fikk ham til å bli trykket i uante publikasjoner, i Norge fra pene skjønnlitterære magasiner som Vinduet og til partiannonser for Finn Gustavsen og Berit Ås' parti SV. Og ikke minst TEGN, når vi hadde plass til overs, så slengte vi inn en Crumb-side eller to.

TEGN trykker Gary Groths intervju av den grunn at det er særdeles klargjørende angående Crumbs bakgrunn, hans syn på seg selv og tingenes (elendige) tilstand. Samtidig er det et veldig sterkt menneskelig intervju som kan virke både frastøtende og tiltrekkende. Det går dypt og nærgående inn i en nesten litt for ærlig kunstner-sjel. Et liv som strekker seg utover normal spalteplass. Andre halvdel trykkes derfor i et senere nummer av TEGN.

Vel lest.

Finn Bjørklid

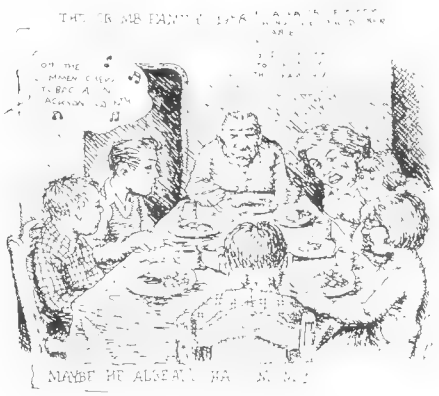

"Min familie var en trist greie..." Skissebok-tegning fra 1979

(latter)

-Du har en søster til?

-En eldre søster, som sannsynligvis er den mest normale i hele familien. Hun valgte å ikke ha noe som helst med familien å gjøre ved et tidspunkt. Men jeg har noe kontakt med henne nå. Hun er helt ålreit.

Er selvmord løsningen?

-Så dette var ditt liv: en mor som var gått av hengslene og en far som rømte huset...

-Ja, det var et temmelig trist liv. Jeg pleide å tenke på at jeg var den mest triste typen som vokste opp på den kloden. Tenkte mye på selvmord.

Jeg hadde en akutt følelse av "Er virkelig dette alt som er i livet?" Hvis så, så glem det, hvem trenger det? Men jeg var altfor feig til virkelig å gå igjennom og faktisk gjøre selvmord. Jeg var rett og slett for redd for å dø.

-Mener du at selvmord er et spørsmål om mot?

-Det krever mot å gjøre ende på livet. Enten det, eller du må være så forbannet misrabel at det er den eneste måten du kan stoppe smerten på. Jeg antar jeg ikke følte meg misrabel nok.

-Hva vil du si var dine foreldres verdinormer?

-Min far kom fra en streit, puritansk midtvest familie. Crumb-familien var meget anstendige bønder i Minnesota, mens min mors familie var fra Philadelphia. De tilhørte det degenererte filleproletariatet. Småkriminelle, alkoholikere med en masse desillusjonisme og familier som brøt opp og den slags. Temmelig amoralske folk.

Det store Robert Crumb-intervjuet

Det var en spenning mellom mine foreldre fordi min far alltid var forskrekket over disse aspektene hos mor og hennes familie, som bare ønsket å bli fulle og slå tida ihjel. De ga faen i alt annet. Far derimot var en person med en fullstendig regid følelse av plikt og ære og alt det der. Dette var alltid en kilde for spenning. Når lønningssjekken kom, var det som om mor alltid ville bruke opp alt med en gang. De sloss alltid om penger, noe som er en typisk lavere middelklasse-greie.

-Hva var din mors reaksjoner til ditt arbeid etterhvert som det fikk økt annerkjennelse?

-Hun likte det. Mor hadde faktisk denne tingen at hvis jeg viste en styrke overfor noe, så droppet hun alle tåpelige holdninger mot det. Far, derimot, beholdt sin rigide, streite holdning og ble temmelig opphisset når noen viste ham noen av mine tegneserier. I over fem år ville han ikke en gang snakke til meg.

Mor kom fra denne noe amoralske familiebakgrunnen som alltid forsøke å fastholde en slags anstendighet, men den var temmelig svak. Hun kunne lett ha blitt ledet ned i det mest degenererte. Hun kunne ha blitt en heroinist uten vanskeligheter.

-Hvor vil du plassere deg selv mellom dem?

-Å, jeg har dem begge i meg på en underlig måte. Men jeg innbiller at jeg har nådd en slags balanse. Jeg har for øyeblikket et skikkelig ansvarlig liv, holder meg hjemme og alt det der. Det er nesten forbausende at jeg kan gjøre det, mens jeg samtidig har denne uansvarlige siden i meg som rett og slett har lyst til å stikke av...

La oss ikke snakke om det!

Charles, min bror

-Vil du mene at ditt arbeid er et resultat av en slags moralsk overbevisning?

-Nei, det er heller et resultat av en overvelvende behov for kompansere for sosial avvisning. Da jeg var i teenårene gikk jeg rundt med en bitter følelse, tenkte at en dag ville de alle angre seg. Jeg skulle vise dem, jeg skulle bli en stor kunstner, jeg skulle bli skrevet om i historiebøkene mens de andre skulle dø som hunder.

Det var min hevn overfor samfunnet istedenfor å bli kriminell, mens min eldre bror derimot hadde klart kriminelle tendenser. Han likte å gå ut og bedrive destruktive ting, men han havnet alltid i et slikt heavy trøbbel ved å gjøre dem. Ved å være yngre enn ham og observere dette, lærte jeg at dette ikke var vegen å gå. Han gikk ut og skar i stykker bildekk, eller brøt seg inn i garasjer for stjele, men han endte alltid opp med at purken brakte ham hjem og far banket ham opp. Han lærte aldri. Endelig bare sluttet han i det hele tatt å gå ut siden han alltid havnet i bråk.

Selv så seint som i 1967-68, hvis jeg var hjemme på besøk, ville ha si: "Kom

Another week passes...
...19 PACES ALRIGHT! THIS'S WHERE IT OUGHTA BE ACCORDING TO TH' MAP, BUT I'VE ALREADY DUG PRETTY DEEP...
AAR--TRY OVER HERE..
MAYBE IT OOT WASHED OUT TA SEA..
AAR, THIS MAP BE NO DAMN GOOD...
AVAST, YOU SWABS! BE YOU TH'DIRTY SCOUNDRELS WHAT'S STOLEN FLINT'S GOLD!?
WHAT TH'FUCK?!
WHAT'S HE SAYIN'??
SHHH! DONT— NOW WE'RE IN FOR IT!
YOU BETTER WATCH YER MOUTH, SQUIRT!
YA LITTLE SHIT!
DOOF!!
THUD!
OW! I WAS JUS' KIDDIN'! HONEST, YOU GUYS!
Y'SHOULD'NA MOUTHED OFF T' THOSE HOODS... WE'RE LUCKY THEY DION'T KNIPE US!
TH' HECK WITH TH' TREASURE... LET'S GO HOME...
YEAH, OKAY... DARN, THOSE FOREIGN COINS WERE VALUABLE..
END

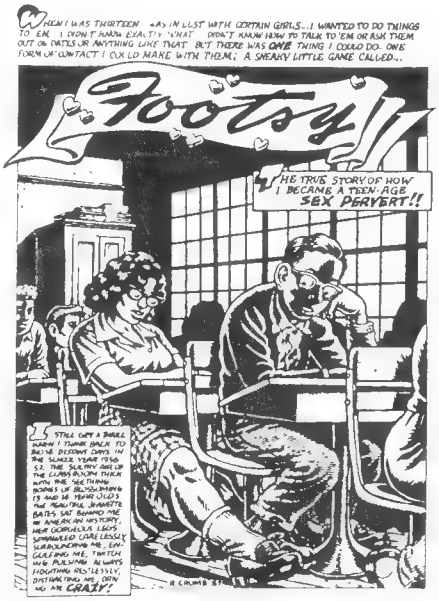
WHEN I WAS THIRTEEN ... AS IN LUST WITH CERTAIN GIRLS... I WANTED TO DO THINGS TO 'EM. I DIDN'T KNOW EXACTLY WHAT. DIDN'T KNOW HOW TO TALK TO 'EM OR ASK THEM OUT ON DATES OR ANYTHING LIKE THAT. BUT THERE WAS ONE THING I COULD DO. ONE FORM OF CONTACT I COULD MAKE WITH THEM: A SNEAKY LITTLE GAME CALLED...
Footsy
THE TRUE STORY OF HOW I BECAME A TEEN-AGE SEX PERVERT!!
I STILL GET A SMALL WARM FEELING BACK TO BEING DESCENT CHAPS IN THE SUMMER YEAR 1956, SO, THE SULTRY AIR OF THE CLASS ROOM THICK WITH THE SEETHING HORMONES OF ADOLESCENTS AND 14 YEARS OLD'S, THE RHYTHMIC SWEETS BATES SAT BEHIND ME IN ANCIENT HISTORY, HER GORGEOUS LEGS SPRAWLED CARELESSLY ALMOST TOUCHING ME, SHE GIGGLING ME, TWITCH AND PULLING ALWAYS FIDGETING RESTLESSLY, DISTRACTING ME, DRIVING ME AN CRAZY!

"Jeg kunne fotfløtte med denne jenta, Jeanette Betts..." Fra* Weirdo nr 20, *og en tegnestil som både representerer en mørkere sjel og mer artisktisk ånd.

igjen, la oss ta en tur!" Og vi tok en spasertur og han gikk øyeblikkelig opp til en dame på gata og begynte å gnåle. Hun ble livredd og skreik på politi. Han har fortsatt temmelig sprø ideer, men han går ikke ut lengre.

-Hans sprø ideer er temmelig lik dine egne, er de ikke?

-Jo, men jeg raser ikke rundt i gatene for å treffe ukjente folk og preike dritt for dem.

-Du setter det ned på papir...

-Han vet rett og slett ikke hvordan han skal forholde seg til resten av verden. Han greier ikke å lære seg det. Da han var en guttunge gjorde han alltid disse sinnsyke tingene. Jeg husker hans Long John Silver-periode med beinet bundet opp og hinkende rundt på en hjemmelaget krykke. Han var vel 13 år. Jeg har faktisk laget en serie om det hvor han bare går opp mot noen elvis-typer og skriker til dem på dette Skattøya-språket. Disse typene banker ham opp og etterlater ham snufsende på bakken. Og jeg sa: "Kom nå, Charles, la oss dra. Du kan ikke spille Long John Silver med de typene. De skjønner det ikke." (latter)

"Min bror kunne ikke forutse konsekvensene av sine handlinger" Biografisk fortelling fra 1978

Det store Robert Crumb-intervjuet

-Født til bråk.

-Han kan bare ikke koble sine handlinger til konsekvensene. Da vi var virkelig små, jeg ca fem og han syv, pleide han å levere inn tomflasker som allerede var innlevert for å kreve panten. Han klarte det fire-fem ganger på rad før de oppdaget det og kastet ham ut av supermarkedet. Så, for å få hevn for dette, så sniker han seg inn igjen, tar noen tannkremtuber og klemmer dem utover vinduene. Dermed havnet han virkelig i trøbbel.

-Kanskje vi burde intervjue ham også?

-Han har en virkelig anti-sosial holdnig, men er en fantastisk skribent derimot. Han skriver noen fantastiske brev til meg. Brilliant som en diamant. Men han kan selvfølgelig ikke organisere noe av det han gjør til noe mer. Han bare sitter hjemme og skriver.

"Broder Max er en intens karakter..." Skissebok tegning fra 1971

-Lever han av det han skriver?

-Nei, han har ikke forbindelse med noen, heller ikke en jobb. Han lever med min mor, men forblir inne på rommet sitt. Han kommer ned for å spise og gå tur med katten. Han var innom et mentalsykehus for noen år. Han forsøkte å begå selvmord ved å drikke en flaske med sitronfrisk møbelpussemiddel. De stappet i ham noe beroligende midler som han må ta hver dag for å beholde en viss stabilitet. Han er totalt isolert. Sitter bare inne og leser og skriver.

-Hva med din andre bror?

-Han er noe helt annet. Han lever i et forfallent hotell i slummen i San Francisco. Han er den mest hellige mann i den vestlige verden. Helt sant, han tror virkelig det. Han har en bolle som han tar med seg ut og sitter foran. Han gjør det hver eneste dag, det er hans jobb. Hvis han ikke gjør det, så arbeider han med sin kunst som er virkelig bra. Tegninger og malerier. Jeg har trykket noe av det i *Weirdo*. De er imponerende vakre ting.

Det er noe å lære her et sted

Men han har svære problemer. Han har noen anfall som får ham til å falle og rulle rundt på gulvet mens han skriker. Han har minst to slike anfall i måneden. De blir fremkalt i alle situasjoner av stress, særlig overfor sex. Jeg har hatt det privilegium å være vitne til et av disse anfallene den siste gangen jeg besøkte ham. Etter syv, åtte minutter klarte jeg det ikke lengre: "For Guds skyld, slutt med der! Hva er det du gjør?" Og han skreik: "Jeg kan hjelpe for det! Jeg kan ikke stoppe!" Til slutt endte det og jeg sa: "Jesus, det var en forferdelig opplevelse å se deg gå igjennom det der!" Og han svarte: "Det er gammelt nytt for meg, Jack."

-Har han mentale forstyrrelser?

-Javisst, men han er interessant å snakke med også. Han er så fullstendig på utsiden av alt slik at han har et fascinerende syn på verden, men det er selvfølgelig bundet opp i dette freudianske tingene. En stund pleide han å plage kvinnene i supermarkedene og komme seg unna med det også. De jagde ham noen ganger, men han pleide å smette unna. Til slutt ble han tatt og puttet inn på et riktig ekkelt mentalsykehus hvor han ble i to

WHITEMAN
POOR OL' WHITEMAN IS ON THE VERGE OF A NERVOUS BREAKDOWN! HE'S A REAL PRODUCT OF THE GREAT DEPRESSION!
I'VE TRIED! GOD KNOWS I'VE TRIED!
I THINK I DEFINITELY NEED SOME KIND OF TREATMENT!
AH.. AHEM.. ER... MADAME TOO TOO! HOW ARE YOU?
SIGH.. IT'S SUCH AN EFFORT BEING POLITE ANYMORE!
BUT IF I STOP, THEY'LL SEE.. THEY'LL FIND OUT...
MY REAL SELF DEEP DOWN INSIDE.. THE RAGING LUSTFUL BEAST THAT CRAVES ONLY ONE THING!
SEX!

"Det er en sinnsyk verden der ute..." Fra ZAP nr. 1.

uker. Han har nå kuttet ut kvinnene på supermarkedene, men for å få utløp for sin seksualitet plukker han opp horer som han tar med til hotellrommet. Så snart som de har fått av seg klærne, får han ett av sine anfall og de stikker av. Det er slik han får utløp. En stund hadde han en sinnsyk venninne som også bodd på et hotell i samme område. Hun var en likeså sprø spiritulistisk tulling som ham. Hun fikk utløsning overfor det faktum at han hadde disse anfallene foran henne. De innledet med en slags seksuell kontakt, deretter fikk han sitt anfall, hun fikk utløsning og gikk deretter hjem.

-Hun måtte være et verre tilfelle enn ham?

-Hun var. Hun var virkelig sprø. Min bror har en annen greie som får ham periodevis til å svelge et langt klesstykke. Han mener det renser systemet. Denne lange tråden, bortimot 22 fot, passerer gjennom kroppen og kommer ut i endetarmen. Jeg har sett ham gjøre det en mengde ganger. Det er en sinnsyk verden der ute.

-Det er noe av det mest bizarre jeg har hørt.

-Først fikk det meg fullstendig i spinn, men du kan vende deg til alt. Noen ganger er han ute og tigger på gata, eller bare sitter der i lotus-stilling med tøystykket dinglende ut i begge ender og en eller annen smarting kommer bort og drar i det og påfører ham smerte. Hør på dette: Angående hans såkalte venninne har han fortalt meg at han var over hos henne og hun tok ut en plastbolle med noe som så ut som sjokoladepudding. Hun spiste det med skje. Hun fortalte at det var hennes avføring. Hun har denne forfinete dieten som resirkulerer og driter en virkelig fin, dyp, mørk brunt stoff som ser akkurat ut som sjokoladepudding. Min bror hadde vanskelig for akseptere det. "Og du tror jeg er sprø," sa han til meg.

Max er en intens karakter. Det er noe du kan lære fra slike typer, om du overser de sinnsyke aspektene. Det er alltid en mørk side til alt. Alle er menneskelig. Når jeg har diskutert med ham, har jeg flere ganger senere forstått at han på flere måter har hatt rett. På en sprø måte ser han hvordan ting fungerer i et klarer vis enn de fleste av oss. Han er ute på gatene hver eneste dag, ser verden som den er, og er samtidig ikke en del av den. Et forvirret system, men med nok sannhet i det til at det ikke går an å gjennomtrenge det. Det er som med Charlie Manson. Vanskelig å overbevise.

-Hvordan har *du* greid å holde deg mentalt frisk?

-Jeg vet ikke. Jeg tror jeg er gal nok, men jeg får det vel ut i mitt arbeid. Jeg har greid å selge til et publikum.

Om å tilpasse seg

-Ved vilket tilfelle forsto du at du var i konflikt med dine foreldres verdisystem?

-Da jeg var 14 eller 15 år Det tok meg lang tid i få et overlegent ego - meg kontra verden. De var alle en gjeng tomskaller. Jeg var for smart for dem, tydeligvis.

-Vil det si at du gjorde bra på skolen?

-Nix, jeg var ikke interessert i skolen i det hele tatt. Det var dessuten en dårlig skole med elendige lærere. Det skjedde aldri noe der. Jeg hadde mine egne studier, totalt avskjermet fra alt som skjedde på skolen.

-Denne følelsen overlegenhet...

-En billig forsvarsmekanisme. Den andre siden av dette var en forferdelig underlegenhetsfølelse. Jenter var slett ikke interessert i meg. Jeg fikset ikke teenårings-scenen, og rasjonaliserte det ved å tenke at jeg var for smart for alle de andre tullingene.

På slutten av 50-tallet var Fontz idealet, og jeg var den gutten som hadde jakka kneppet sammen helt opp og bar skolebøkene i en skoleveske. Siden en fyr hadde slått meg over munnen med en stein da jeg var tolv gikk jeg dessuten rundt uten begge fortennene. Min første jobb betalte falske fortenner.

Jeg antar at min familie var så gærne og eksentriske at jeg ikke greide å lære hvordan jeg skulle oppføre meg. I ettertid var det kanskje bra, siden jeg har utviklet min egen individualitet. Jeg var heldig som ikke kunne tilpasse meg. Jeg tror de fleste som har blitt noe interessant, har gjennom tilsvarende smertefull oppvekst med å være lukket utenfor fellesskapet, ved ikke å klare opptakskravene til pubertetsritualene. I USA er du mye bedre av uten. I motsatt fall, om du i det hele tatt har noe intelligens, må du slåss for hele det forpulte verdisystemet. Min bror Charles og jeg kom veldig nær hverandre i teenårene. Han hadde en virkelig skarp fornemmelse og en kritisk distanse til hele den sosiale greia, og sammen med ham var det umulig å lene seg tilbake og ønske "Oh, jeg vil så gjerne bli akseptert!"

"Jeg tilbrakte et år med slavearbeid i New York..." Skissebok tegning fra 1965

Siden han er to år eldre enn meg, kunne jeg se ham gå igjennom alle fasene. Først ved å spille riktig cool for å bli akseptert, deretter for å falle rett på trynet. Så jeg bare unngikk hele greia. Forsøkte ikke en gang. Totalt håpløst. Jeg benyttet tiden til å tegne, og disse årene er en avgjørende periode i utviklingen av dine ferdigheter. Jeg ble seriøst opptatt av tegning da jeg var 16 år. Jeg benyttet all min tid til å lære å tegne og utvikle meg i faget. Det var ikke annet å gjøre. For meg for det rett og slett ikke noe annet alternativ.

-Jeg vil anta at din tidlige avsky for det sosiale nettverk påvirket ditt politiske og sosiale syn senere?

-Selvfølgelig. Jeg ble intutivt tiltrukket enhver form for politisk "underdog"-filosofi, som kommunisme eller beatniks. Hele beatnik-saken var attraktivt for meg. Jeg leste Jack Kerouac da jeg var 17. "Jesus, disse fyrene lever virkelig ut!" De rystet hele den forpulte greia og hadde det gøy. Jeg møtte Marty Pahls, som var dypt inne i venstre-radikal filosofi, og skulle begynne på Universitet i Kent State på den tiden. Det var det rette stedet for den slags, og han introduserte meg for dette da jeg var 15-16 år. Jeg

Det store Robert Crumb-intervjuet

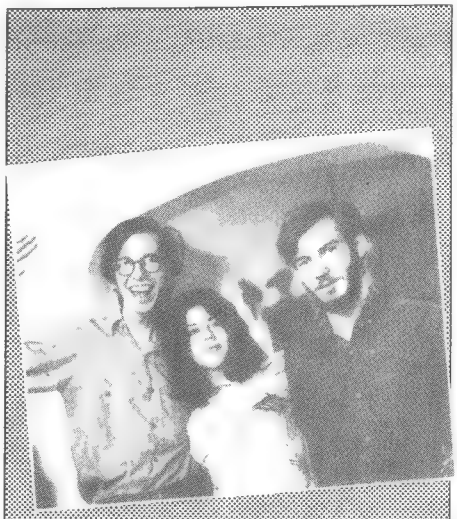

fikk denne politikken inn tidlig, selv om det ikke holdt altfor lenge, men jeg korresponderte med Marty, og alt han lærte på Kent State gikk videre til meg.

-Jeg snakket nylig med Trina Robbins. Hun var forbauset over at jeg kalte deg for en politisk tegner. Hun mente først at du ikke var politisk i det hele tatt, men medga at noe av det du gjør er politisk. For meg er det som *alt* det du gjør er preget av et politisk syn.

-Jeg er enig at hva mitt politiske syn enn er, så er det i mitt arbeid, men å preike propaganda for folk er noe som ikke fungerer for meg. Jeg pleier å bli kjeftet huden full av venstre-radikale som mener det er mitt ansvar at en person med mine ideer preiker dem for folk. Om du ikke gjorde, så var du "en del av problemet". Det har alltid vært et press, men jeg følte meg aldri hjemme med det. Jeg er spolert. Jeg vokste opp i USA hvor jeg kunne bli såpass mye individualistisk. Jeg kan aldri greie gjøre noe kreativt om det på forhånd var blitt definert av en gjeng politikere, selv om jeg mente de hadde rett. Når hver eneste avgjørelse er blitt gjort av en komite er det vanskelig å gjøre noe kreativt.

Det er som den tiden jeg jobbet for en lokal og radikal avis ved navn *Winds of Change*. De ønsket hele tiden å presentere hva de mente var positive alternativer til tingene slik de var. Det var alltid denne trøtte, kjempekoselige auraen av vi-skal-sitte-sammen-og-spise-og-synge-viser-sammen. Politisk var jeg enig med disse typene, men å arbeide sammen med dem var kjedelig og plagsomt, og de var totalt blottet for humor. "Crumb, vi kan ikke bruke denne tegningen, den vil støte bøndene, og denne kan vi heller ikke bruke, den vil støte kvinnene!" Vi kan bruke det her, og vi kan ikke bruke det der. For den ene eller den andre grunnen.

Jeg forsøkte å lage sterke politiske tegninger, som Thomas Nest, med jordbruks-politikk og lignende, og alle mente jeg var altfor negativ. (latter) Jeg gjorde dette i flere år. Det var slik en utakknemmelig jobb. Heller ikke særlig betalt. Ingen snakket om penger. Da avisen kom i krise, solgte de mengder av mine tegninger for svære beløp. "Vi kan ikke bruke denne tegningen, den er for negativ!"

Om man levde i et strikt sosialistisk land hvor alt er styrt av byråkratiet eller regjeringen - den russiske modellen av sosialisme - så er dette hva livet til kunstneren vil være.

-Du vil ikke ha eksistert lenge under et kommunist-regime.

-De hadde kvittet seg med meg ganske hurtig. Send ham til omskolering!

Det hadde gjort meg lykkeligere, kanskje, med en spade mellom hendene under slike omstendigheter. Gjort noen tresnitt og holdt dem skjult i skuffen...

Jepp! Jeg er en anarkist!

-Hvordan vil du beskrive deg selv politisk? Du forsvarer ikke kommunismen.

-Helevete jo! Jeg er helt for det. Kommunisme. Jepp! La oss ha det!

-Hvorfor? Det er ikke noen spesielt inspirerende kommunistisk regime noe sted i verden.

-Nei, Kina gjorde det ganske bra en stund. Sovjet er for sentralistisk. Jeg aner ikke. Jeg antar jeg er en slags anarcho-kommunist.

-Det er en selvmotsigelse.

-Nei, det er det slett ikke. Du kan leve i en kommune i et hovedsakelig anarkistisk samfunn.

-Men en kollektivist tillater da ikke anarkisme?

-Hvordan definerer du anarki?

-Mangelen på kommunale lover eller regler.

-Jeg definerer anarki som mangelen på en sentral statsmakt. Det som er faktisk med anarkisme er at det har utviklet seg en negativ definisjon av de som er redde for organiserte anarkister. Anarki har

Et Robert Crumb Galleri:
Øverst: Robert Crumb til venstre, med Jane Lynch og Jay Lynch, sist nevnte tegner av "Nard'n'Pat" og stifter av undergrunnsbladet "Bijou Funnies". (1968)
I midten: Robert Crumb (1974) under en konsert med bandet "R. Crumb and His Cheap Suit Seranaders".
Nederst: "Mr. Natural", en berømt Robert Crumb-figur, som tvetydig var et uttrykk for Crumbs religionsskepsisisme, og samtidig ble et bærende symbol for hippi-bevegelsen, - slik Crumb selv ble en tvetydig kultfigur for det samme.

etterhvert blitt synonymt med kaos, et samfunn som har absolutt ingen sosial enighet. Det er slett ikke det anarki egentlig står for. De opprinnelige anarkister definerte det som et samfunn uten sentralisert statsmakt. Med det menes det ikke at man ikke har sosiale regler.

-Med en gang du har regler, har du ikke anarki.

-Det er fordi du tenker på anarkisme som komplett kaos, uten felles enighet mellom folk om hva som skal gjøres. Det er kun en ting det betyr: Ingen sentral regjering.

-Men lokal?

-En eller annen form for lokal regulering eller regler om hvordan ting bør gjøres. Menneskeheten er kanskje ennå ikke utviklet nok for en slik situasjon. Noen vil kanskje ta fordel av en slik situasjon, og oppkaste seg til hersker, jeg vet ikke. Men jeg vil gjerne like å leve i en slik kommunal situasjon. Jeg liker ideen eller konseptet av å ha en felles gruppe omkring en. Alle er så isolert i USA. Selv om du har venner, så gjør de noe annet for å leve, slik at det er ingen felles avhengighet.

-Du og din bror flyktet fra galskapen på skolen og hjemme ved å lese og tegne serier. Var det din redningsbøyle?

-Å, ja. Gjennom de siste årene av gymnaset ble jeg fullstendig besatt av *Mad,* særlig Kurtzman. Som småunger gjorde vi mengder av etterapinger av "funny animal"-serier. Vi gjorde hundrevis av dem med disse lett-å-tegne-figurene som vi rappet fra *Andy Panda* og *Mikke Mus* og lignende. Som gutt likte jeg egentlig ikke noe særlig å tegne tegneserier. Det var min bror som drev meg til å gjøre det. (latter) Jeg hadde en karakter ved navn Brombo the Panda som jeg tegnet i 7 eller 8 år. Jeg skapte hundrevis av serier med denne teddybjørnen, rett og slett fordi han var så lett å tegne. En serie kunne være på 12 sider og det tegnet jeg på to dager.

(latter)

-Og hva inspirerte deg? Carl Barks, selvfølgelig. Var det andre?

-Før vi fylte 10 år drev vi ingen diskriminering. Vi leste alle Dells funny animal-seriene, men vi fokuserte for det meste på *New Funnies*, Disney-seriene, *Lille Lulu*, og *Mighty Mouse*. Charles var særlig opptatt av det siste, men Carl Barks var den beste av Dells figurer.

-Klarte du å gjenkjenne ham på den tiden?

-Ja, selv om jeg ikke kjente navnet hans, så sto han helt klart over alle andre i det å fortelle en historie. Han og John Stanley's *Lille Lulu* var de beste barneseriene. Jeg har fortsatt en stor samling av *Lille Lulu* som jeg fortsatt liker å lese. Jeg husker da jeg var omkring 5 år at jeg ble seksuelt tiltrukket av *Snurre Sprett.* Jeg aner ikke hvorfor, men det er sant. Jeg husker jeg skar ut et omslagsbilde som jeg bar rundt på meg. Jeg var fascinert av *Snurre Sprett.*

-Wow, det høres sykt ut.

-Jeg tror det er en universiell opplevelse for små barn. Da jeg var 12 var det en TV-serie av *Sheena, Jungelens dronning*. Sheena ble spilt av en fantastisk vakker kvinne ved navn McCulla. Det forandret alt for meg. Vekk med Snurre Sprett. Jeg kunne ikke vente med å komme meg til sengs for å drømme om Sheena.

-Hvordan var ditt sosiale liv med jenter i gymnas-tiden?

-Praktisk talt null. Ingenting. Vel, egentlig ble jeg i stand til å fotflørte med en jente som satt bak meg i historietimene. Men det var alt.

-Inntil...?

-Inntil jeg flyttet til Cleverland og kom i kontakt med noen beatnik-jenter som var i stand til å like en slik type som meg.

-Det var da du møtte din kone?

-Det var på den tiden. Min far sa alltid jeg skulle gifte meg med den første jeg møtte.

"Vi var begge helt desperate..." Robert og Dana Crumb, bryllupsbilde, skisseboktegning (1964)

-Da du ble influert av Kurtzman og *Mad*, følte du noe for de andre EC-bladene eller Kurtzman's krigsserier?

-Ikke særlig, det var for det meste *Mad,* og senere *Humburg* og *Trump*. Det skjedde noe i disse som, for meg, sa alt om livet i USA på den tiden. Når jeg ser på dem nå, så har de fortsatt den effekten på meg. Det var en god periode for all slags komedie og satire.

Jeg kan fortsatt huske opplevelsen av å se omslaget av *Humburg* nr. 2 i kiosken. Det var en mystisk opplevelse for meg som alltid vil stå i min erindring som en av de store øyeblikk i mitt liv. Jeg så forsiden og tenkte: "Hva faen er dette?" Det hadde ingenting til felles med noe annet. Det var kun denne tingen, rett ut av det blå, blottet for utenomsnakk. Rett på sak. Jeg tok det ut og så på det og det suger meg fortsatt rett inn.

Det er slikt som bare skjer en gang. Det er som det første samleiet. Folk har fortalt meg at de hatt den opplevelsen da de så de første numrene av *Zap*.

-Når begynte du å arbeide for American Greetings Corporation?

-Jeg begynte i 1963 da jeg var 19 år, rett etter at jeg dro hjemmefra. Jeg jobbet til og fra der inntil 1967. Det var Marty Pahls som inviterte meg til Cleverland. Arbeidskontoret sendt meg til denne fabrikken som hyrte mengder av unge kunstnere som kom rett fra skolen. Det var en gigantisk håndverks-fabrikk hvor hundrevis av folk lagde ulike former for tegninger og farveseperasjoner.

Jeg kom etterhvert inn i avdelingen for humoristiske gratulasjonskort. Det var lett arbeid. 8 timer om dagen med stemplingsur. I begynnelsen brukte jeg 6 måneder på å lære å tegne så "søtt" som mulig. De hadde en standar karakter på hvert eneste kort med et stort hode, liten og kort kropp, små feite hender og føtter. Det var idealet. Jeg fjernet de groteske kvalitetene i mitt håndverk.

-Har du ikke klaget over at du ikke kan bli kvitt dette søte aspektet i det du fortsatt lager?

-Det er umulig å snu. Det har bare festet seg. Jeg ble trenet til å tegne søtt, og har aldri mistet det. Det hjelper sikkert på å selge det jeg lager.

Robert Crumb
intervjuet av Gary Groth,
oversatt av Finn Bjørklid.
Første gang publisert i
Comics Journal No. 121/89.

PRO JUNIOR & HONEY BUNCH

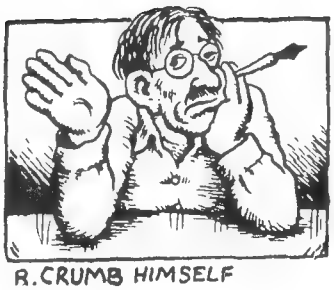
R. CRUMB HIMSELF

RUFF TUFF

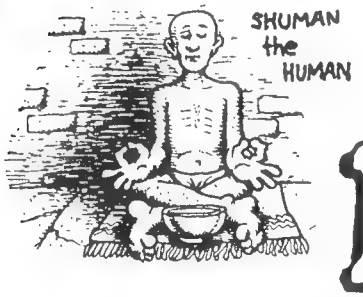

TEGN presenterer

ROBERT CRUMB

Robert Crumbs merkelige, rå og grove tegninger har mer enn noen annet preget vårt inntrykk av hva undergrunnstegneserier er. Enten indirekte, ved hans hemningsløse flippefilosofi, eller direkte hans endeløse historier som i bunn grunn bare handler om ham selv. Og alt annet enn ham selv.

La oss tenke på Robert Crumbs figurer. Hvem kjenner ikke den gamle guruen Mr. Natural, i lang skjorte og ditto skjegg, spradende rundt i svære sko med slagord Keep on Truckin'? Eller små, underlige dyr som snoidene som freser rundt og er ekle og skaper pinlige situasjoner? Eller den degenerte katt og superstar (som Bakshi lagde tegnefilm av i 1972?

I det første ZAP-bladet, Crumbs første utgivelse, presenterer han seg selv som en hyggelig, og noe naiv fyr som kunne tilby leserne "det nyeste i humor, dristig, uærbødig og provoserende". I neste ZAP er han en ravende sinnssyk som truer leserne med okkulte krefter mens kona i redsel gjemmer seg i en krok. Det var de første av hans mange selvportretter, senere skulle det komme flere, alle like sanne. Og usanne.

Dette er noe av det unike ved Robert Crumb. Han utnytter seg selv, bokstavelig, for å kunne frese ut de villeste fantasier (selv de pinligste og mest kvinnefornedrende våte drømmer) og visjoner han måtte ha. At hans ego er vilt overdrevet forskyver på ingen måte troverdighet. De er få som skildre satire og skape en aure av realistiske stemninger som ham, men først og fremst er han vanvittig morsom i en syk og befriende humor - selv om tragedien alltid ligger under og lurer. I begynnelsen var hans selvportretter mest lik i den plastiske formen, men i han senere serier har han søkt bevisst tilbake til bestemte hendelser i sitt liv og gjenfortalt dem. Om hans serier er blitt stadig mer selvbiografiske, under klar påvirkning av Harvey Pekar, så betyr ikke de er mer sanne enn hans tidligere mindre biografiske. Han har også tegnet til Harvey Pekars egne selvbiografiske fortellinger. De er alle full av dikt og forbannet løgn - dvs at de er merket av Robert Crumbs personlige klo, hans observasjonsevne når han suger til seg Amerika og filtrer sanseinntrykkene ut i tusj. I forordet til Harvey Pekars bok "American Splendor - The Life and Times of Harvey Pekar" (1986) kommer dette hjertesukket:

"Å illustrere hans historier er ikke lett. Det er så lite virkelig tegneserie-stil-action hos Harvey Pekar for en tegner å sette tenna i. For det meste er det bare folk som står og snakker, eller rett og slett Harvey som snakker direkte til leseren, side etter side..."

Det gjelder også Crumb selv, også når han kommer med dette: "Det er et beklagelig faktum at du ikke kan selge "voksne" tegneseriebøker til amerikanske voksne. Tegneserier er for barn."

Robert Crumb har aldri tegnet for barn. Og han er en av de få sanne tegneserietegnere som virkelig må uttrykke seg i ruter og bobler. Det er i serieform deres fortellinger får liv. Hypotetisk kan man tenke seg at uten seriemediet ville de ikke kunne uttrykke seg kunstnerisk. I norsk speil i så henseende er Christopher Nielsen.

Til tross for at Crumb ikke har noen formell kunstutdannelse, har han oppnådd en unik stil, som har bevegd seg fra den rå kraft i de enkle tegningene i hans første serier til stadig mer komplekse skraveringene i hans senere. En utvikling som er omtrent den motsatte av hva Jean "Moebius" Giraud har hatt. Hans nesten primitive strek er like enkel som den er genial og taper seg ikke i en fotostatkopi. Som ofte benytter han seg av en tykk konturstrek, gjør figurene plastiske og dimensjonale med tverrgående streker på skyggesiden av f.eks. en arm. Tross den grove streken og utelatelsen av "viktige" detaljer oppnår han en skarp illusjon av realisme, selv om innholdet i fortellingen kan bestå av de mest burleske fantasier, eller rett og slett ikke være en fortelling i det hele tatt, men løst sammenknyttede tegninger.

Men det er orden i hans tegninger. de er alltid lett "å lese". Streken passer som hånd i hanske til hans litterære univers som består av enkeltdeler som knapt finnes i andre serier: det "virkelige" livet med ordinære mennesker i vanlige klær, slik at Crumb paradoksalt er mer "realistisk" enn andre serier som tilsynelatende tar utgangspunkt i "virkeligheten", nettopp fordi de siste mangler troverdige attributter som leseren kan identifisere seg med.

Når Crumb forteller en historie, gir han aldri leseren noen forklaring eller løsning på livet eller samfunnets problemer. Når han tegner seg opp imot noe som kan virke alvorlig, så kan han like lett lene seg tilbake og le rått av alt sammen. I så måte representerer TEGNs serie i dette nummeret et typisk Crumb fra hans midtperiode. Sannferdig, men med voldsomme "kunstneriske" friheter. Ærlig hinsides det nødvendige, men med voldsom kraft og styrke. Den sto opprinnelig i Gateavisa nr. 8/82, i den perioden også undertegnede hadde navnet sitt i Gateavisas redaksjon, og dens redaksjonssekretær, Jon Rognlien, er oversetter og håndtekster.

Finn Bjørklid

NOSTALGIA AVDELINGEN
ÅH, OM JEG HUSKER 60-ÅRA...
R. CRUMB LOOKS BACK!
OUT IT'S ALRIGHT MA, I'M ONLY BLEETING
ER DET EN GUTT, ELLER ER DET EN JENTE
IKKE STOL PÅ NOEN OVER TREDVE!
STOPP KRIGEN
SVIN SVIN SVIN GRRRR GRYNT
BLACK POWER
VI GIR OSS IKKE
PEACE
SYRE? SPEED? SHIT?
ÅH! SEKSTIÅRA! JEG GLEMMER ALDRI DET DEILIGE TIÅRET!
THOSE WERE THE DAYS MY FRIEND WE THOUGHT NE' THEY'D EVER END...
JA, OG NÅ DA JEG SITTER HER I MITT INNHOLDSRIKE BIBLIOTEK, SUKSESSFULL, MIDDELALDRENDE, SATT, GJENKALLER JEG GJERNE DEN VILLE, HEMNINGSLØSE UNGDOMSTIDA MI.....
JA, JEG HUSKER.....
JEG HUSKER — JEG — JØSS, JEG SKULLE ØNSKE JEG KUNNE HUSKE. JEG ER SÅ JÆVLIG UTBRENT ETTER ALT DOPET, ALLE DE "TRIPPENE" JEG TOK PÅ DEN TIDA....
LA MEG TENKE!
DET ER LETTERE Å HUSKE DE TIDLIGE SEKSTIÅRA, MENS JEG ENDA VAR RELATIVT "STRAIGHT". JEG TOK BUSSEN HVER DAG TIL JOBBEN, SÅNNE TING....
DE SKAL ALLE BLI LEI SEG DEN DAGEN JEG HOPPER UT AV KANTINE-VINDUET...
K-CHUNG
JEG LEVDE ENDA I DEN "VIRKELIGE" VERDEN, INNTIL JEG EN DAG I 1965 TOK LSD. DET VAR FØRST DA "SEKSTIÅRA" VIRKELIG STARTA FOR R. CRUMB!
WOW KO-KO!
JØSSE-BALL!
SLIPPER IKKE TAKET
DU VEIT, FOR FORELDRA VÅRE VAR DET ANNEN VERDENSKRIG SOM VAR DET STORE, FOR "OSS" BLE DET LSD OG ANDRE SLIKE KRAFTIGE "BEVISSTHETS-UTVIDENDE" SUBSTANSER... DE GAMLE FORTELLER OM GUTTA PÅ SKAUEN, VI FORTELLER OM TRIPPENE VÅRE (DE SOM VAR I "NAM" GJØR BEGGE DELER)!
...OG DER SATT JEG PÅ FULL TRIPP PÅ DEN JÆVLA T-BANEN, MANN, FY FAEN, SÅ SPRØTT!
Å FY FAEN... HA HA HA HA HA
ALT BLE ANNERLEDES ETTER DET, JEG FULGTE DR. TIM'S RÅD: "TURN ON, TUNE IN, DROP OUT." JEG REISTE ETTER HORDER AV HIPPIER PÅ VEI MOT SAN FRANCISCO!
VESTOVER HIV OG HO!
FARVEL CLEVELAND.
KANSKJE JEG FÅR VÆRE MED PÅ NOEN FRI-SEX-GREIER!
OG DET MINNER MEG PÅ ET AV DE KJÆRESTE MINNENE JEG HAR FRA SEKSTIÅRA, DET VAR ALLTID MANGE FLOTTE BEIN Å SE PÅ!
NGOGN NGOGN NGOGN
PÅ DEN ANNEN SIDE VAR DET KANSKJE IKKE SÅ BRA, JEG GIKK RUNDT I KONSTANT FRUSTRERT SPENNING, UTE AV STAND TIL Å KONTROLLERE MINE LYSTER!
YIYIYI YIYIYI
THOSE WERE THE DAYS, HØ? DAMENE VAR "SKREPPER", MEN SÅ ALLIKEVEL OPPTIL MENN, SØKTE ETTER RETTLEDNING OG BESKYTTELSE. MEN VIL DU VITE SANNHETEN, JEG LIKER DEN "NYE" KVINNEN MYE BEDRE. Å, JEG SKULLE ØNSKE JEG VAR UNG IGJEN, MED DET KALIBRET DAGENS JENTER HAR!
HJERTET MITT!

OG FORUTEN DET, HVA MER HUSKER JEG??
DET ER SÅ LENGE SIDA, OG JEG VAR SÅ SPEISA
FORTELL DEM DRØMMEN OM KENTAURENE...
....MEN DET HAR IKKE NOE Å GJØRE MED SEKSTIÅRA.... LA OSS HOLDE OSS TIL SAKEN!
DET VAR BARE ET FORSLAG!
JEG VAR EN SEKSTITALLS TYPE JEG OGSÅ.... JEG SA "GROOVY".... JEG SA "OH WOW". JEG VAR PÅ "LOVE-INS", OG ANTIKRIGS-DEMONSTRASJONER.....JEG VAR STEIN PÅ ROCKEKONSERTER
OH WOW!
DISSE ROCKEKONSERTENE VAR VIRKELIG EN "TRIPP" DE PRØVDE Å OVERLESSE SANSENE DINE. AV OG TIL KUNNE DU SE EN UNG-JENTE VRI SEG PÅ GULVET, HUET HENNES FULLSTENDIG UTBLÅST
JOSS, HUN HAR FRIKA UT
DET ER EN TRIP
BADDA.
JEG KJEDA MEG ALLTID PÅ ROCKEKONSERTER UT KOM JEG LITT DEPRIMERT. EN DEL AV PROBLEMET VAR AT JEG ALDRI KOM SÅ INN I DEN PSYKODELISKE ROCK-EN, OG "STROBE"-LYSET GJORDE MEG VAMMEL.
FILLMORE AUDITORIUM
ÅH - FOR EN LETTELSE Å SLIPPE UT!
HVORFOR HAR DE MUSIKKEN SÅ JÆVLA HØY!!
JEG LEVDE I "THE HAIGHT" I NOEN ÅR..... GJEN-NOM HELE DEN SÅKALTE "SUMMER OF LOVE" SATT JEG PÅ HAIGHT STREET...
PSYCHEDELIC
HEIKO?
SPEILET MITT ER BLANKT
DER GÅR SKILLEBEKK-BUSSEN
SMÅ-PENGER?
NEI TAKK! HA-HA
AV OG TIL VAR JEG MED VENNENE MINE OPP PÅ "HIPPY HILL". MEN JEG KLARTE ALDRI Å GÅ HELT-HJERTA INN FOR DET Å VÆRE HIPPY. JEG HOLDT IGJEN, JEG VAR HEMMA, "OPPHENGT".
SÅ, -UH- HVÅ LEVER DERE AV?
Å OVERLEVE ER TRANSCENDENTALT
BIBBITY BOP BOOBITY BOOP
BUMMITY BUMM BUMMA BUM BUM
JEG TOK IKKE I MOT DOP FRA FREMMEDE
NEI TAKK, JEG STÅR OVER!
LIKEVEL VAR JEG OPPTATT AV DEN GENE-RELLE IDEALISMEN I TIDEN. JEG TRODDE VI SKAPTE EN NY VERDEN. FOLK SKULLE ELSKE HVERANDRE, OG VÆRE SNILLE, OG VI SKULLE ALLTID HA FRI SEX!
HEI! SEND REVEN VIDERE MANN!
JA, JEG VAR SELVISK, JEG HADDE IKKE KONTROLL. EN MASSE MANNLIG, SEKSUELL AGGRESJON GIKK AMOK. ALLE SKREPPER VAR TIL Å GRAFSE PÅ. ER DET RART DE ENDTE I KVINNEFRONTEN?
HEI, BOB, — DETTE ER RAGNHILD, VI. —
JEG-EH-
HEI, GLEDEN ER PÅ DIN SIDE, HEH-HEH HEH-
HERR "STÅLTISS"
JEG INNRØMMER DET, JEG VAR MOTBYDE-LIG... JEG VAR UNDER ENHVER KRITIKK.. ..JEG "GIKK PÅ" SKREPPENE... OGSÅ JEG BLE BRAKT TILBAKE TIL VIRKELIGHET-EN AV DEN NYE FEMINISTLINJA.
SLAVINSK SVIN! IKKE SÆRLIG OPPLIST! PRIVILEGERT MANNEBEIN KJØNNS FASCIST! FORELDA TANKER GAMMEL DAGG
JEG LOVER Å FORBEDRE MEG!
@☆!!!! DRITT-KJERRING
IKKE Å STOLE PÅ
OG HVA MED DEN REVOLUSJONEN VI VAR SÅ SIKRE PÅ VAR LIKE OM HJØRNET!
HÅPER JEG ER EN DEL AV LØS-NINGEN, OG IKKE EN DEL AV PROBLEMET
"SOFA-RADIKALER"
KANSKJE JEG SKULLE BLI MER EN-GASJERT, BOMBE EN BANK ELLER NOE!
STEIN
POPULÆRE SLAGORD FRA DEN TIDA:
OFF THE PIG!
UP AGAINST THE WALL MOTHERFUCKER
EN LITEN GRUPPE RA-DIKALERE KALTE SEG FAK-TISK "TIME UP AGAINST THE WALL MOTHERFUCKERS"
BURN, BABY, BURN!
IT'S COMING DOWN FAST
HARD UTTALELSE FRA EN SVART AKTIVIST-GRUPPE: "ALLE HVITE UNGER ER GRISER" (SWEATHERMEN)

DET VAR "HIP" Å FORAKTE ALLE "PIGS" (PURK) SOM EN NATURLOV...

SKULLE ØNSKE JEG HADDE EN MOLOTOV COCKTAIL NÅ!

F'CK'N' PIGS!

SOM TIDENE HAR SKIFTET! NÅ SYNES JEG DET ER BETRYGGENDE Å SE EN POLITIBIL NÅR JEG GÅR PÅ GATA I SENTRUM!

AHHH!

REDD FOR SVARTE UNGDOMMER

MEN PÅ DEN TIDA ØNSKET VI Å KNUSE ALL "LOV OG ORDEN". VI HATET ALLE AUTORITETSYMBOLER. HVA SOM HELST SOM KUNNE ASSOSIERES MED FORELDRE OG DERES VERDIER VAR SOM GIFT FOR OSS, OG VI SA FRA!

MOM! DAD! I WANT TO KILL YOU!!

SPYTT

YEA RIGHT ON

RIGHT ON

YAAY

FULL FRES!

GI'REM INN JIMMY!

"UNGDOMSKULTURENS" REBELLER VAR SVÆRT SELVBEVISSTE OG STILBUNDNE.....

MOR OG FAR

"OSS"

STOLT KRIGS VETERAN!

KORT HÅR

GRÅ FLANELLDRESS

SALONG FRISYRE

SLIPS

KUREX FLEXI-BH

MOT HOLDER

BARBERT LEGGENE

STILETT HÆLER

TILFFLDIG FRISYRE

STRAM HOLDNING

IKKE BH

STRAIGHT JOBB

HÅRETE LEGGER

NYPUSSET

SANDALER ELLER BOOTS ELLER BARFOT

ANTI-KRIG

LANGT HÅR

ÅPEN SKJORTE

LØSE KLÆR

IKKE TRUSER

STERKE FARGER

SLUBBERT

BRYR SEG IKKE OM PENGER

ARBEIDSSKO ELLER BOOTS

MANGE AV DISSE "DROP-OUTS" FRA MIDDELKLASSEN LEVDE HELT I SITT EGET LSD-INSPIRERTE EVENTYRLAND, SOM DEN JENTA PÅ HAIGHT ST, KJENT SOM "GINGERBREAD PRINCESS"

HI GINGERBREAD PRINCESS, WHA'S HAPP'NIN'?

HI-I-I-I-I-I

LA LA LA

DET ENESTE KLESPLAGGET HUN HADDE VAR EN T-SKJORTE

SKITNE FØTTER

MEN DET KUNNE IKKE VARE... DE VAR SOM SMÅ HJELPELØSE LAM, ..OG SULTNE ULVER DUKKET OPP!

VI SKAL ALLTID VÆRE SAMMEN, ELLERS SKJÆRER JEG DEG OPP...

JAVEL -EH-

TA EN SYREBIT TIL... JEG TROR IKKE DU ER HØY NOK ENNÅ!

HAN ER PÅ EN "MAKT-TRIPP"

DE LYKKELIGE "BLOMSTERBARN"-TIDENE VAR I FERD MED Å FORSVINNE ETTER "THE SUMMER OF LOVE" .... LAUPANNEDE BØLLER SPREDTE DÅRLIGE "VIBBER". "OUTLAW" MOTORSYKKELGJENGER OVERTOK HAIGHT STREET

LOVE N' PEACE, HIPPIE!

WOOIE!! HAR HÅR

EEEEK

BARBARER

GRRRRR SKJÆRRU GLASS

EN MER SNUSKETE TYPE HIPPIER KOM TIL, DERES MÅTE Å VÆRE PÅ VIRKET FRASTØTENDE PÅ DE SENSIBLE TYPENE MED OVERKLASSE BAKGRUNN.

HØR HER'A, JEG KAN FAEN MEG TA MER SYRE EN DU HAR SETT, ASSA FAEN, JEG SKJØT OPP SEKS' TUSEN MILLIGRAM FORRIGE UKE. USPRØTT, A, HEN- HEI, JEG VEIT HUR JEG KAN FÅ KJØPT BRA SPEED, JEG HAR'U NO' STED JEG KAN SO-

JASSÅ— HM—

VEL EM- HEI- JEG... EH-

HO-HO - FOR EN TREIG DUST!

I 1969 BEGYNTE EN DEMON SOM HET **PARANOIA** Å HERJE THE HAIGHT.. STOFFENE BLE STERKERE OG FOLK BEVÆPNET SEG... RAN, MORD, VOLDTEKT, KOMMERSIALISERING OG ANDRE LANDEPLAGER ØDELA STRØKET... DET VAR EN JÆVLIG GRIM FORESTILLING....

EEEEE

AIEEYAA

BLAM BLAM

ARGH

DET VAR RUNDT 69-70 AT DET STORE HUULET SPANT FOR RASKT, OG FOLK BLE SLENGT FRA HVERANDRE I ALLE RETNINGER. "THE SCENE" OPPLØSTE SEG RASKT!

DET VAR IKKE SÅ LETT Å SKJØNNE AT VI VAR PÅ EN BØLGETOPP... VI TRODDE AT DET ALDRI SKULLE GÅ NEDOVER IGJEN!!

WE'RE SGT. PEPPER'S LONELY HEARTS CLUB BAND

MEN BØLGEN BLE TIL SLUTT KNUST MOT EN STRAND.....

MORDA ER OVER UNGER!

KA-BOOM!

OG ETTERLOT SEG EN HAUG MED MENNESKER, SLAPPE OG VASSTRUKNE, FULLE AV SALTVANN.

HAR NOEN EN TJALL?

TROR JEG DRAR HJEM!

HVA NÅ?

FAEN

HONK

HVOR ER JEG?

?

DIGGA DU DEN POETISKE METAFOREN?

I OMTRENT ET ÅR ETTERPÅ OPPLEVDE JEG OFTE EN MERKELIG SVIMMEL FØLELSE SOM OM HELE JORDA FALT RASKT GJENNOM ROMMET! DET VAR EN HURTIG-HEIS SOM GIKK NED, NED, NED.....

BÅNNEN FALLER UT AV ALT!!

WOW KO-KO!!

SPRØTT, HVA? MEN SANT!!! ÆRESORD!

JEG VAR ET UTBRENT VRAK I ÅREVIS.. ALL DEN SYRA... ALT DET DOPET.... FLIPPINGA... HVET MITT VAR ØDELAGT!

FIKSER IKKE SØTTIÅRA

KANSKJE BEST JEG SAMLER RESTENE OG FÅR MEG SELV PÅ BEINA!

DÅRLIG KARMA

KLARER KNAPT Å SPISE SELV

FLUB FLUB

JEG VIL IKKE ENGANG SNAKKE OM SØTTIÅRA!!! GLEM DET!!!

JEG ER IKKE SÅ SIKKER PÅ OM JEG NOENGANG BLE HELT FRISK. MEN JEG GJØR DET HVERT FALL BEDRE ENN VISSE ANDRE SEKSTITALLS-TYPER. NOEN AV DEM ER FREMDELES DER UTE PÅ HAIGHT STREET... FYRER.. TRIPPER.. SPEEDER..

SMÅ-PENGER?

HAR'U NO'SKRAP?

TA EN JOBB!

NOEN AV DEM BLE HÅPLØSE RELIGIØSE FANATIKERE I EN ELLER ANNEN KULT ALLE SPEISER UT!

JESUS FREAK

HARE KRISHNA

JANGLE

PÅ EGO TRIPP

JEG ER SÅ LYKKELIG

KAN'KE STÅ STILLE!

JINGLE JANGLE

JESUS NOW

DET ER EN TRIPP...

ANDRE BESTEMTE SEG FOR Å KUTTE UT ALT DET BARNSLIGE TULLET GAV OPP OG SLO SEG NED... DU SER DEM NÅ... DE SOM KLATRER RASKT MOT TOPPEN TJENER PENGER SOM GRESS. EGET BADEKAR!

NÆH! HEI, HUSKER DU DA VI ALLE SKULLE ORA UT FOR Å LEVE I SKAUEN? HUSKER DU DET, ELLER? HÆ? DU GJØR VEL DET?

MJO, HE HE, JO MEN... JEG KAN VIRKELIG IKKE BESTEMME MEG FOR OM JEG SKAL STARTE PÅ BØRSEN, ELLER SETTE PENGENE MINE PÅ FAST EIENDOM.. FORMUESSKATTEN ER JO SÅ JÆVLIG HØY, MEN EH- JEG SKAL I MØTE MED MIN ADVOKAT- EH - SEES VELEN LANG...

GODLYNNET SLUBB!

DRIKKER FOR MYE

ANDRE IGJEN DRO OPP PÅ BØGDA – "TILBAKE TIL NATUREN" – OG BEVARTE ALLE IDEENE SOM KRYDDET I "MOTKULTUREN"... MEN DE HAR DET IKKE SÅ VÆRST, DISSE ØKOFRIKSENE!

FAEN... TABBE... DEN JÆVLA GREIA STARTER IKKE.. TENKER BATTERIET ER FLATT.. KOMMER IKKE TIL BYEN I DAG HELLER KJERRING!

LILLE LOTUS-KOMMER IKKE PÅ PEDIKYR-KURSET I DAG HELLER. NEI.. NEI.

JODA, MEN HVEM BRYR SEG OM SEKSTIÅRA NÅ LENGER? DET ER BLITT OLDTID NÅ.... NÅ ER DET 1982, OG DET ER JO ET HELT ANNET GAME. UNGDOMMEN ER IKKE LENGER DET DEN VAR, NEI.....

HVA ER DET DE DRIVER MED EGENTLIGT

DE ER IKKE NOE POSITIVE LENGER – IKKE SOM VÅR GENERASJON... VI HADDE DA I DETMINSTE NOEN IDEALER....

JEG FORSTÅR DET VIRKELIG IKKE, HERREGUD, DE ER PÅ EN DÅRLIG TRIPP!

MODIFISERTE 60-TALLS TYPER

DE MÅ VÆRE KUNST-STUDENTER!

MEN, JEG HAR NYHETER! DE FORSTÅR DET IKKE DE HELLER!

GUNAW PHAW

NYAW

ZIPP!

MEN ALLIKEVEL, DISSE SPRØ, LATE, TÅKETE DAGENE I '65'66 '67... ALLE DE UFORGLEMMELIGE SYRETRIPPENE (AV OG TIL SKULLE JEG ØNSKE JEG KUNNE GLEMME DEM)... LA MEG FORTELLE DERE OM NOEN AV DE RAREste TRIPPENE

SAMME GAMLE LEKSA

SOM DEN GANGEN JEG VAR OVERBEVIST OM AT JEG VAR JESUS PÅ KORSET, LIDENDE FOR ALLE MENNESKERS SYNDER (KATOLSK OPPDRAGELSE)... WOW.. DET VAR KRAFTIG SYRE!!!

JÆVLA DRITTSEKKER!

TROR HAN SVETTER BLOD

HELT SPRØ

JODA, JEG HADDE MANGE "RELIGIØSE" OPPLEVELSER PÅ SYRE... FLERE GANGER SÅ JEG DET STORE HVITE LYSET OG HØRTE HIMMELSK MUSIKK.... TEMMELIG IMPONERENDE!

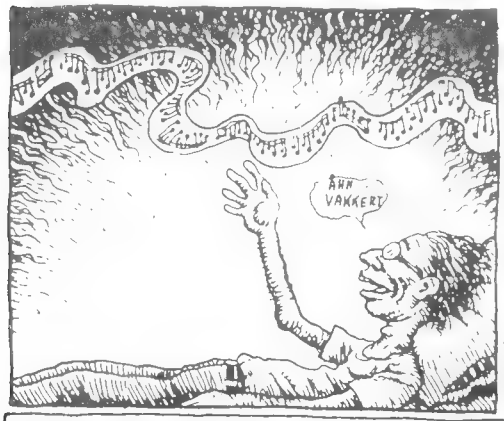

MEN I LØPET AV ET SEKUND LÅ JEG DER IGJEN, MED ET EGG UTOVER ANSIKTET....

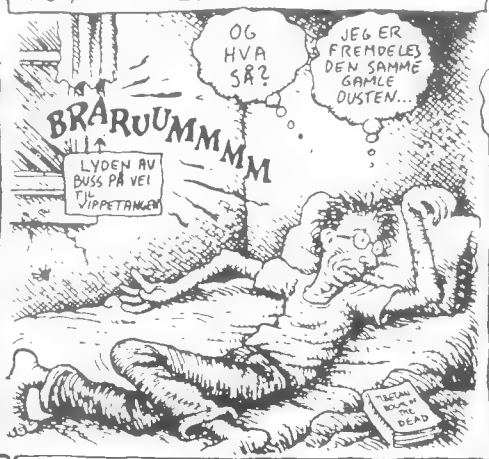

MIN ABSOLUTT VÆRSTE BADTRIPP VAR DEN DER JEG DØDE OG GIKK RETT TIL HELVETE... OG DER FANT JEG MEG SELV OMGITT AV PUR SATANISK ONDSKAP, INKARNERT I NOE MENNESKE-AKTIG!!

JEG HAR ALDRI HATT SÅNN NOIA I HELE MITT LIV... FIKK STADIG DENNE RARE KILENDE FØLELSEN INNI BAKHODET... MÅTTE STADIG KASTE ET BLIKK BAK MEG... JEG VAR OVERBEVIST OM AT NOEN SKULLE KOMME BAK RYGGEN PÅ MEG FOR Å SNIKE SEG TIL Å SLÅ MEG NED!!

MIN BESTE LSD-TRIPP TROR JEG VAR DA JEG IKKE KOM NED PÅ TRE DAGER... JEG FØLTE MEG I EN SLAGS OPPHØYD EKSTATISK TILSTAND... EN GLØDENDE, LYSENDE HELGEN SOM KUNNE SE ALLE DE KOSMISKE SANNHETENE...

MARIONETTE DIRIGERT AV DEN STORE UNIVERSELLE LIVS KRAFT!
HURRA! DETTE ER VIRKELIG GØY! NÅ FORSTÅR JEG ALT!
SE DER ER EN SOM ER HØY!
HELT NYDELIG, DU!
SPRØ TYPE!
HAN HAR JAGU KICKA HELT
JØSS

MITT "TREDJE ØYE" VAR ÅPENT, OG HVOR JEG ENN RETTET DET HADDE JEG ET PERFEKT, TOTALT OVERBLIKK (TRODDE JEG). I TRE DAGER GIKK JEG RUNDT OG FORTALTE FOLK ALT OM DERES GENER OG FORFEDRE OG SÅNNE TING... DE SLUKTE DET RÅTT!

NATURLIGVIS, JEG VÅKNET OPP DEN FJERDE DAGEN AV DETTE VILLE DOPKJØRET, I DET DYPESTE, SVARTESTE HØL AV FORTVILELSE OG TOMHET... DA SKULLE JEG VISST DET JEG NÅ VET OM VITAMINER!

...JA, JA, DET VAR EN SINNSSYK TID,... VEL, JEG KUNNE FORTSETTE I EVIGHETER MED DISSE TRIPPENE.. MEN.. EH...

JEG HADDE DENNE DRØMMEN AT JEG PÅ EN ELLER ANNEN MÅTE HADDE KOMMET MEG TIL ET STED MED INTENST VAKKER NATUR, - EDENS HAGE, RETT OG SLETT, - OG LANGT UNNA SÅ JEG EN GRUPPE, EN BØLING... MED KENTAURER!

JEG NÆRMET MEG KENTAURENE.... ALLE HADDE PERFEKTE UNGE, VAKRE ANSIKTER. SØTE OG USKYLDIGE... ..EVIGE SØTTENÆRINGER....

HA HA HA HVOR ER DU FRA, DA, GAMLE RARING?
HA HA HA.. HVORFOR SER DU SÅ LUT OG DEPPA UT, OG DEKKER TIL KROPPEN DIN SLIK?
DERE UNGE SKULLE BARE VISST OM DEN VERDEN!!! SOM JEG KOMMER FRA!!! DET SKAL JEG SI DERE, DET ER'KE RART JEG ER ET SLIKT VRAK!!
HA HA
WOODY ALLEN-HOLDNING

HA-HA-ER DU ET VRAK?? HVA BETYR DET? FNIS-FNIS
DET MÅ VÆRE RART DER DU KOMMER FRA! HE-HE...
HA HA HA
HA HA HA
NEI... DET ER FORFERDELIG ...VEL.. IKKE UTE-LUKKENDE.. MEN.. ÅH-GLEM DET!!

Sverige – storebror og lillebror i tegneserieverdenen

Sverige er landet med statsstøtte til tegneserier, med et halvt dusin serieblader for voksne, og med en årlig tegneseriekongress i tilknytning til høstens store bokmesse. Sverige er også landet der humorseriene fra 30-åra fortsatt er de mest populære, mens nye serier blir boikottet i butikkene. Sverige er altså et motsetningsfylt land å bo i for en serieleser.

Fram til 70-åra var svenske serier omtrent ensbetydende med den typen folkelige humorserier som først så dagens lys i 30-åras familieblader. Det var samme slags underholdning som kinoenes folkelystspill og «pilsfilmer». Mediene påvirket hverandre. Åsa-Nisse herjet først på filmlerretet og ble deretter en komisk seriehelt. Den evige soldat 91:an (i Norge kjent som Stomperud) begynte som seriefigur, men viste seg snart på det hvite lerret. Og Lille Fridolf startet sitt liv som hundset kontorrotte i radioen, hvoretter han tok skrittet over til film og tegneserier. I dag er disse figurene best kjent gjennom sine egne serieblader, som stadig er bestselgere.

Sverige er serieheftenes land. Sammenlignet med de fleste land på kontinentet er albumutgivelsene temmelig beskjedne – det er hefter leserne vil ha. Fantomet, Kalle Anka (Donald Duck) og Bamse sel-

NU HAR HAN FÅTT NOG! KOM! V STICKER EFTER HONOM! SNABBA PÅ!
HAN HAR NOG EN DEL INTRESSANTA SAKER ATT BERÄTTA!
MAK
NÅGON FÖLJER EFTER MIG .. JAG VILL INTE HA STRYK .. JAG VILL INTE ...
DEN HÄR GRÄNDEN KOMMER HAN INTE LÅNGT!
VAD ÄR DU SKRAJ FÖR? KOM FRAM NU! VI TÄNKER INTE BRÅKA! VI ÄR JUSTA!
STICK! JAG KÄNNER INTE ER!
DET HÄR ÄR EN ÅTERVÄNDSGRÄND! DU KAN INTE TA DIG UT HÄRIFRÅN OM DU INTE ÄR FASAD-KLÄTTRARE!
VAD ÄR DET MED DIG? DU KAN VÄL LYSSNA PÅ OSS INNAN DU TAR FRAM STORSLÄGGAN! VA? VI VILL BARA SNACKA LITE MED DIG!
STICK!! LÅT MIG VARA ifred! JAG .. JAG ÄR .. DJÄVLIGT BRA I KARATE ..!

Rolf Gohs' «Mystiska 2:an» avslører at tegneren har bakgrunn i film. Dette er et utdrag av albumet «Superhjältan», som handler om hvordan ungdom kan bli negativt påvirket av sine idoler. Serien tok ofte opp alvorlige temaer (narkotika, ungdommens sexliv m.m.), men gjerne på en overtydelig og firkantet måte.

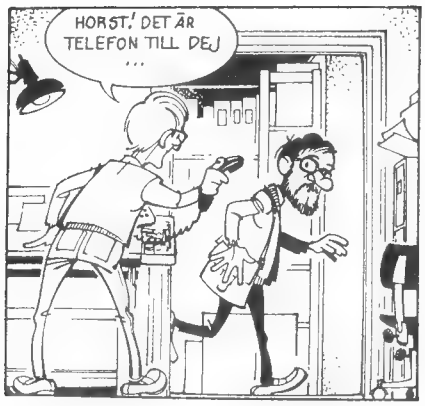

Ulf Jansson arbeider av og til for Horst Schröder. I «Epix» forekommer serien «Box 19008», som handler om forlagets suksesser og bekymringer. Tomas Jönsson, redaktør for «Elixir» er han med de sammenvokste øyenbrynene, og Göran Ribe, Schröders trofaste våpendrager, er den lyshårete mannen som gir telefonrøret til Schröder. Den som ringer er Bob Rockwell, den signaturen Schröder selv brukte som lederskribent i «Maxx».

---

ger mest, med opplag rundt 200 000. Også spenningsblader som Agent X9 og Stålmannen (Supermann) er med på å sette bom for mangt et albumprosjekt.

Bamse, ja. Han er den snille, lille bamsen som ved hjelp av mormors spesialhonning kan bli like sterk som Asterix og Super-Langbein til sammen. Denne serien av Rune Andreasson fra slutten av 60-åra ble raskt en suksess som nærmest innbød andre tegnere til å etterligne den. Med tiden har det dukket opp en rekke søte, harmløse og mer eller mindre bedrøvelige småbarnsblader som Goliat, Bobo og Gnutten.

Albumserienes inntog

For de litt eldre barna har situasjonen vært en annen. For 20 år siden gjorde de fransk/belgiske albumseriene sin entré, med *Tintin* i spissen. Hemmets Journal (tilsvarende Hjemmet i Norge) og forlaget Carlsen/if satset på dette nye markedet. Også Semic, som først og fremst var en gigant på serieheftemarkedet, forsøkte seg med album, men med blandet resultat.

Kooperasjonens bokforlag, Rabén & Sjögren, ønsket å skape et alternativ til de kommersielle seriene. I 1976 utlyste de en stor konkurranse som ble vunnet av *Johan Vilde*, en historisk spenningsserie tegnet av Jaime Vallvé og forfattet av Janne Lundström. Det var en tidstypisk antiserie som rettet seg mot kolonimaktenes undertrykkelse av den tredje verden og mot det amerikanske samfunnssystemet i de vanlige serieheftene. Vallvé og Lundström sto også bak mange av de svenskproduserte Fantomet-seriene, som de ga en radikal profil.

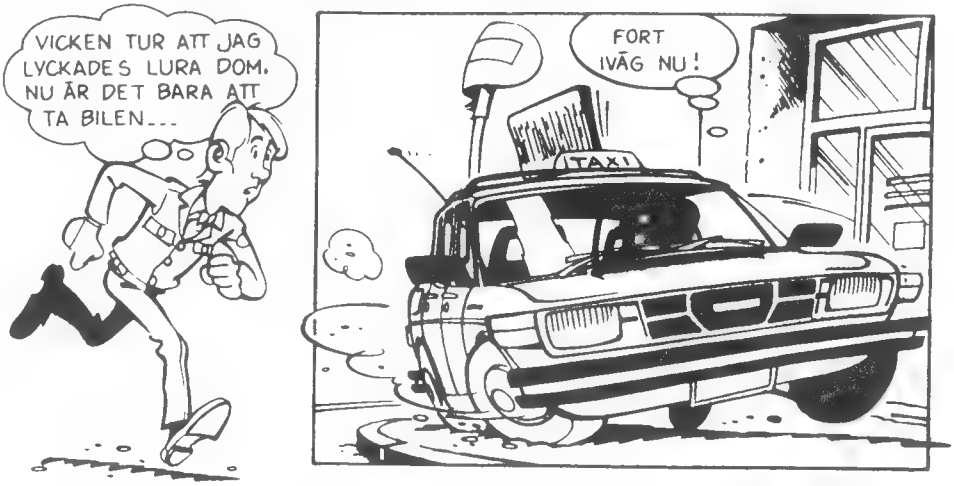

«Ratte» (manus: Magnus Knutsson, tegninger: Ulf Jansson) ble publisert med en side i uka i Aftonbladet rundt 1980. Siden da har både Knutsson og Jansson holdt seg i toppskiktet av seriebransjen i Sverige. Det nyeste er et album om arbeiderbevegelsens historie. «Ratte» viser tydelig at Ulf Jansson er påvirket av Franquin. Serien er også kjent for at den ofte har fremtredende politikere og andre kjendiser som bifigurer.

Apropos Fantomet: Rolf Gohs, som har tegnet Fantomet-omslag i 20 år, er også mannen bak *Mystiska 2:an*. Det er en spenningsserie om de to stockholmsguttene Stefan og Sacho, og den har vunnet stor anerkjennelse blant skjønnere. (Norske lesere kjenner Stefan og Sacho fra Aftenposten fra en del år tilbake.)

Selv om albumutgivelsen i Sverige kunne ha vært bedre, kunne den også ha vært dårligere. Årlig kommer det ut henimot 150 album; da er riktignok julealbum, pocketbøker og seriebøker regnet med. Litt over tiendeparten er svenskprodusert. Statsstøtten kommer omtrent 10% av de oversatte og 50% av de svenske albumene til gode.

Kulturrådet

I 1974 ble Statens kulturråd opprettet for å forbedre den statlige kulturpolitikken. En av kulturrådets hovedoppgaver ble å fordele støttemidler, blant annet til litteratur. Alt fra begynnelsen av var tegneserier med i bildet; det vil si at ambisiøse svenske albumserier fikk lov til å få enkelte bidrag av barnebøkenes del av kaka.

Blant annet fikk Jan Lööf smake på denne kaka med «Ville». Der spilte både kong Carl XVI Gustaf og statsminister Olof Palme viktige biroller. Det vakte oppsikt da Palme sa opp sitt abonnement på bladet Vi, der «Ville» gikk som føljetong. Han likte ikke denne måten å bli karikert på. Da kongen fikk vite at han var blitt tegneseriefigur, sa han bare: «Oi! Dette ser jo morsomt ut!».

I 1981 ble det dannet en egen arbeidsgruppe for tegneserier innenfor kulturrådet. I dag fordeler den 750 000 kroner årlig i støttemidler. Ifølge statuttene skal pengene bare gå til svenske kvalitetsserier for barn og ungdom, men de reglene er det ingen som bryr seg om i dag. Tvert imot går det meste av støtten til svenske og oversatte serier for voksne, og dette avspeiler hvor kvaliteten befinner seg i dag.

Seriefrämjandet og Bild & Bubbla

Ordningen med støtte til serieutgivelser ble til etter påtrykk blant annet fra Seriefrämjandet (SeF), en forening som ble grunnlagt i 1968 for å samle alle serieinteresserte, unge som gamle. Blant grunnleggerne var før nevnte Janne Lundström og en rekke andre sentrale folk innen det som etter hvert vokste, byttet navn og til slutt ble til tidsskriftet Bild & Bubbla.

Til å begynne med var Seriefrämjandet mest opptatt av temaer som statens kulturpolitikk, kvaliteten på seriemarkedet og tegneseriemediets status i samfunnet. Etter hvert har arbeidet mer og mer blitt konsentrert rundt Bild & Bubbla. Ledelsen i SeF oppdaget at den beste måten å få ut sine synspunkter på, var gjennom bladet, særlig etter at flere og flere biblioteker tegnet abonnement.

I 1981 startet man en storsatsing. Man inngikk en avtale med Semic, som stilte garanti for eventuelle tap. Utgivelsestakten skulle øke fra 4 til 5-6 nummer i året, bladet fikk firefargers omslag, en lønnet redaksjon og ble distribuert til kiosker og forretninger. Bild & Bubbla skulle ut til folket!

Men det gikk galt. En lønnskonflikt førte til at redaksjonen måtte byttes ut etter to nummer. Bladet måtte selge 4-5000 eksemplarer per nummer for å klare seg økonomisk, men man klarte bare tredjeparten.

Etter to år og 12 nummer strammet Semic inn. Det ble slutt med firefargersomslaget og kioskdistribusjonen, og sideantallet ble skåret ned. Semic stilte i stedet opp med et årlig bidrag, som sammen med statlig tidsskriftstøtte gjorde det mulig for bladet og Seriefrämjandet å holde hodet over vannet.

I dag er det største problemet for SeF å få medlemmer. Tegneserieaktiviteten har flyttet over i den profesjonelle verden, og SeF-aktivistene har fulgt med dit.

Den tidligere SeF-formannen Magnus Knutsson arbeider i dag som tegneserieforfatter og er antagelig den eneste i landet som lever av dette, sammen med et halvt dusin tegnere. Seriene hans blir publisert i serieblader, i fagforeningsblader eller kommer ut som album. Hans mest kjente serie er «Ratte», som er påvirket av «Sprint & Co.». Den gikk som føljetong i Aftonbladet før den ble albumserie.

Siden 1987 deler Seriefrämjandet hvert år ut Urhunden-prisen til beste seriealbum. For å få mest mulig blest omkring kvalitetsserier skjer dette på årsmøtet til Sveriges Allmänna Biblioteksförening. Bibliotekarer har jo tidligere ikke vært så positive til tegneserier, men dette er en holdning som sakte, men sikkert endrer seg.

Bara den sista finputsningen kvar på mitt utkast till motion om förbud mot våld i barnfilm! Sen kan jag se fram mot en lugn hem makväll framför TV:n!
ADELSOHN
Har kommer han!
KVACK!
Hjälp! Hjälp!

Fra det såkalte Palme-nummeret til «Elixir». Foruten masse satire over Olof Palmes død og nyvunne helteglorie (i levende live var han meget omstridt) inneholdt nummeret en masse morsomme teorier om hvorfor alle svenske politikere var forsvunnet... Her dreier det seg om den tidligere høyrelederen Ulf Adelsohn, som ofte ble sammenlignet med Donald Duck. Tegneren er Mikael Grahn, en av de få svensker som fullt ut lever av å lage tegneserier.

Voksenserier

Våren 1984 ble Alvglansbutiken og metropolis innviet, to tegneseriebutikker som har spesialisert seg på nye seriealbum, Metropolis dessuten på amerikanske serieblader. Dermed fikk Sverige spesialforretninger for tegneserier i tillegg til diverse serieantikvariater. Senere er lignende butikker blitt åpnet både i Göteborg og Malmö-Lund. De fleste forretningene driver også med postordre.

Våren 1984 kom også «Metal», en svensk versjon av det franske voksenseriebladet «Métal Hurlant», ut med sitt første nummer. Dette var nesten Sveriges første voksenserieblad, når man ser bort fra det delvis mislykkede forsøket «Crack», som det radikale tidsskriftet «ETC» sto bak. «Métal Hurlant» hadde tidligere prøvd lykken rundt om i Europa, og den amerikanske varianten «Heavy Metal» var blitt en stor suksess. «Metal», som ble samprodusert med det danske «Total Metal» kom bare med fire nummer, men det var stort at noen i det hele tatt tok sjansen på å utgi et svensk voksenserieblad.

Serie*album* for voksne var derimot ingen nyhet – det konseptet hadde forlaget Carlsen lansert. På slutten av 70-tallet ga de ut album av Lauzier, Bilal/Christin, Pratt og Tradi, alle sammen sentrale navn innenfor den franskspråklige tegneserieverdenen. Satsningen resulterte først og fremst i store usolgte lagre, men likevel fulgte andre forlag etter. Brétecher, Wolinski og Reiser nådde ut til relativt store lesergrupper. Seriealbum ble akseptert fordi de var en slags bøker. Men voksne folk kunne da ikke lese serie*blader*? Dette kom

HON SKULLE HA VARIT HEMMA FÖR TVÅ TIMMAR SEN!
DET MÅSTE HA HÄNT NÅGOT!!
KOMMER HON INTE SNART SÅ RINGER JAG POLISEN!
HA! HÄR SITTER HON OCH SOVER! FULL TYDLIGEN...
SÅ FORT MAN VÄNDER RYGGEN TILL SÅ PASSAR HON PÅ.

«Ensamma mamman» har to barn i tenårene, er skilt, men har en venn som hun ikke helt vet om hun vil ha. Ut fra disse forutsetningene har Cecilia Torudd lokket fram utallige gjenkjennende smil hos leserne.

«Metal» til å motbevise.

Våren 1984 ga oss også «Epix». Det var Horst Schröder som sto bak. Noen facts om mannen som i Sverige mer eller mindre *er* Mr. Voksentegneserie: Doktorgrad i amerikansk litteraturvitenskap. Flyttet fra Vest-Tyskland til Sverige i 1970. Bygget opp den antagelig største seriesamlingen i Europa. Artikler i dagspressen om tegneserier. Planla en bokserie om tegneserier for Carlsen, men denne ble lagt ned etter de to første bindene. Redaktør for Bild & Bubbla.

Et serieimperium på leirføtter

Dette var bare begynnelsen. I 1982 begynte Schröder å bruke sine kunnskaper om tegneserier på en helt annen måte, nemlig som forlegger. Forlaget hans het Medusa. Antologier med amerikanske undergroundserier og enkelte progressive svenske album banet vei for de kontinentale serieromanene. De prestisjefylte verkene av Comès, Munoz/Sampayo, Crepax, Pratt og Baudoin ble kanskje ikke store salgssuksesser, men de fikk publiseringsstøtte.

«Epix» feirer femårsjubileum i år. Det startet som et voksenserieblad fullt på høyde med de franske «(A Suivre)» og «Pilote» og er Schröders flaggskip. Det har for det meste inneholdt episke føljetonger av fransk opphav, noen rare serienoveller, sprø humorserier og en og annen svensk originalserie.

De fleste av dem som hadde arbeidet med SeF og Bild & Bubbla, ble fascinert av Horst Schröders planer. Etter kioskfiaskoen til Bild & Bubbla flyttet de over, den ene etter den andre. Resultatet ble først og fremst en rekke blader utgitt av forlaget RSR Epix AB, eid av Horst Schröder:

«Pox» startet i november 1984, utkommer hver måned. Inneholder amerikansk underground, spanske og italienske anarkistiske serier, spesielle franske, japanske og svenske serier, Munoz/Sampayo, Gilbert Hernandez. Ingen stor salgssuksess, men det utgis fortsatt siden det er Horsts hjertebarn.

«Maxx» utkom 1986-88 og starter på nytt høsten 1989. Det er et actionblad med nye amerikanske serier fra 80-tallet i stil med «American Flag» og «Moonknight».

«Tungmetall» ble startet januar 1986. Det er en ny versjon av «Métal Hurlant», mer basert på elegante fantasyserier enn forgjengeren «Metal».

I 1979 startet Semic et blad som het «Svenska Serier», hvor nye talenter skulle få en sjanse. Det ble lagt ned etter tre år. Det gikk også dårlig med albumbladet «Mammut» og dets etterfølger «Elitserien». Dermed startet Horst Schröder «Elixir», som hadde et kort liv fra februar 1986 til juli året etter. Schröder supplerte de svenske seriene med franske humorserier

Edmond Baudoins «Kärlek» er en trilogi som foregår i Provence, hvor Baudoin er født og oppvokst. Her ser vi en annen side av Horst Schröders utgivelsespolitikk: kunstseriene, de poetiske høykvalitetsseriene som selger dårlig. Uten statlig støtte hadde de nok aldri kommet ut.

og hadde stor tro på prosjektet. Det gikk altså galt, men bladet vil gå over i historien som det beskeste satirehefte utgitt i Sverige.

«Casablanca» utkom fra våren 1987 til sommeren 1988. Det inneholdt europeiske eventyrserier. De var mer konvensjonelle enn de i «Epix», men omfattet likevel navn som Autheman, Pratt og Hermann. Inspirasjonen kom fra det franske «Circus», som inneholder lignende serier og har blitt det ledende franske voksenseriebladet.

«Brök!» startet i mai 1988, og er det første billige bladet fra Schröder. Det inneholder humorserier og ligner på det franske «Fluide Glacial». Hittil har det ikke gått særlig bra.

«Samurai» er Japans bestseller når det gjelder føljetongserier. Den svenske utgaven henter sitt stoff fra den amerikanske, «Lone Wolf and Cob». Det fins et enormt materiale å ta av – til inn i neste årtusen, virker det som.

Som man ser, har disse bladene vært mange, men kortlivede. I tillegg kommer samlinger av noen av seriene i album. «Topas» er et seriealbum som kun inneholder franske og italienske sexserier av mildt sagt varierende kvalitet. Horst Schröder sier selv at «sex er kul», men hovedhensikten med «Topas» er nok å finansiere tapsprosjekter. Sex selger.

Ellers er resepten bak Schröders lille imperium en del kulturstøtte, en del lojale medarbeidere som arbeider delvis på idealistisk basis, pluss Europas største seriesamling, som ble solgt for å skaffe startkapital.

Fanatismen har tært på kreftene. Etter hvert som Horst har satset på det ene ulønnsomme prosjektet etter det andre, har medarbeiderne forsvunnet. Men Horst Schröder er arbeidsnarkoman. Han sier selv at det som hindrer ham i å arbeide seg i hjel, er den lille sønnen Leslie, som han er nødt til å ta seg tid til.

Ånden fra 60-åra

Horst Schröder kjemper ikke bare mot tidsnød, dyr kioskdistribusjon og dårlig omsetning – han har også en delvis fiendtlig opinion mot seg. Mange butikker har boikottet «Volds- og pornobladene for barn» og fjernet dem fra hyllene. Man skulle tro vi befant oss på 60-tallet ennå. Et bevis for dette er Sture Hegerfors' posisjon.

Om Horst Schröder har vært den mest kunnskapsrike svenske serieekspert i 80-åra (det tror jeg selv ikke Hegerfors kan benekte), så hadde hans kompanjong Göran Ribe, mangeårig redaktør av Bild & Bubbla, samme posisjon på 70-tallet. Men underlig nok er det 60-årenes fremste tegneserieekspert som fremdeles er «serieeksperten» i allmennhetens øyne.

Sture Hegerfors grunnla Svenska Serieakademin i 1965. Mønsteret var Svenska Akademien, en fornem forsamling av kulturpersonligheter som har som formål å fremme det svenske språket og blant annet utgir en autoritativ ordbok og utpeker nobelprisvinnerne i litteratur. Akkurat som Svenska Akademien har Serieakademin 18 medlemmer, og den deler også ut en pris hvert år. Adamson-statuetten går til en utenlandsk og en svensk serieskaper som har utmerket seg siste år.

Sture Hegerfors har vært Serieakademins president siden starten. I stor utstrekning *er* han Serieakademin, og i motsetning til Horst Schröder opptrer han stadig i massemedia. Mens de fleste ledende medlemmer av Seriefrämjandet har kjempet for å få tegneseriemediet anerkjent som kunstart, har Serieakademin med Hegerfors i spissen i stedet framhevet mediet som god underholdning.

Og det er egentlig ikke så rart at Akademin har hatt lettest for å nå ut i massemedia. Serieakademin syns godt under COMICS-kongressen, som finner sted i samband med bokmessa i Göteborg. Dessuten er jo kunst så vanskelig å forstå, og de fleste mennesker som leser tegneserier oppfatter dem som lett underholdning og mener at slik skal det være. Horst Schröders kompromissløse satsning har ikke endret på dette.

Kultfigurer fra inn- og utland

Det fins én organisasjon med et medlemstall omtrent som Seriefrämjandet (knapt 1000) og en innstilling omtrent som Serieakademin. Det er NAFS(k). Det Nationella Ankistförbundet i Sverige (kvack) er nå gått inn i sitt andre tiår. Fremdeles er Carl Barks Guden framfor alle andre. Hans

«Socker-Conny» ble et fenomen i vide kretser da albumet kom ut i 1985. Når man har lest det, forstår man hvorfor: Denne groteske figuren er morsom, uansett hvor forferdelig han oppfører seg.

Donald Duck-serier («ankist» er det svenske ordet for donaldist» er utgangspunktet for tidsskriftet NAFS(k)uriren og for de forskjellige kongresser og andre studentikose tilstelninger foreningen arrangerer.

Tross statsstøtte og et litt åpnere kulturklima er det vanskelig å leve av å lage tegneserier i Sverige. Det fins noen unntak, men også de må spe på med reklamejobber for å klare seg. En som kombinerer dette, er Mikael Grahn, som har fått rosende kritikker for sine tegneserier. Reklamearbeidene hans *er* som regel serier, enten nå oppdragsgiveren er en bank eller et reisebyrå.

Joakim Pirinen har laget reklame for Filminstitutet. Hans bidrag til den svenske tegneseriehistorien er ellers en mengde ekspressivt svarte skildringer av alle voksenserieblader, nemlig «Galago», som også er det mest tegneseriemessige av alle poetiske kulturtidsskrifter. Pirinens store suksess var «Socker-Conny», en grotesk antihelt. I det eneste albumet som er utgitt om ham (1985) går han løs på Stockholm, bit for bit. Så ble han teaterfigur og kultfigur både blant kulturskribenter og grafittimalere.

Kult for hele det svenske folk er det nok bare Cecilia Torudd som har klart å bli. Hennes «Ensamma mamman» om en tenåringsfamilies krangler og funderinger har moret mange avislesere og er nå kommet i to album. «Ensamma mamman» er en representant for den nye tidens familieserier, arvtakerne til «Lilla Fridolf» og de andre.

Per A.J. Andersson
(Oversatt av Jon Gisle)

SPRINT
TEGNESERIER
CHRISTIESGT. 14 - 5015 BERGEN - TLF. 31 47 60

DET GRAFISKE KOMPETANSESENTERET I ASKIM

ASKIM • TLF. 09/88 49 11

SANDVIG A/S

Gule pantere og knøtt i forsikrings-selskapenes tjeneste

Reklamebransjen har mer og mer innsett tegneseriefigurenes verdi som reklame-objekter. Dette har medført at så å si hele familien Duck samt den Rosa Panteren, Knøttene og mange andre, etter hvert ikke utelukkende har framstått som underholdningsfigurer, men også som overtalelsesfigurer i den hellige ukrenkelige forretningsdrifts ånd.

Kreativ direktør Kjetil Try i Norges tredje største reklamebyrå Scaneco, Young & Rubicam, mener imidlertid at bruken av tegneserier i reklamen ikke er udelt enkel.

–Selvfølgelig vekker figurer som Fantomet og Tarzan stor oppmerksomhet brukt i en annonse. Mange leser slike og andre serier, og gjenkjennelsen vil få mange til å stoppe opp for å finne ut hva dette dreier seg om. Svakheten er imidlertid at figuren aldri kan være mer troverdig enn seg selv. Det er jo snakk om en figur og ikke noe menneske, og det kan skje at den blir oppfattet som en... leke. Troverdigheten er et problem i denne sammenheng.

Try tror imidlertid ikke en vellykket bruk av tegneseriefigurer bare er begrenset til barn og ungdom, den gruppen som inntil for noen år siden har vært betraktet som den største forbrukeren av tegneserien.

–Nei, slik er det ikke. I USA har et av de aller største forsikringsselskapene brukt Knøttene (Peanuts) i en enorm reklamekampanje som har strukket seg over flere år. Målet har vært å menneskeliggjøre selskapet, gjøre det mer hyggelig og varmt i folks bevissthet. Dette har man altså funnet ut at Knøttene egner seg utmerket til.

Her til lands har man også brukt kjente figurer fra tegneseriene for å reklamere for ulike produkter. Thorn brukte Onkel Skrue (gjerrigheten selv) for å fortelle hvor lønnsomt det var med leie-TV. Den Rosa Panteren ble gul for å understreke slagordet for Solo: Gult er kuult.

–Det siste jeg har vært borti er en tegneserie for kraftfôr for hester, Hippomax. Ideen var å spille på de gamle cowboy- og westernbladene. Vi mente en illustrasjon som viste steilende hester og slikt, måtte kunne «snakke» til de menneskene vi ønsket å nå. Kunden godkjente opplegget etter en liten endring. Han visste ikke hva Pecos var, så det ble forandret til «Det beste kraftfôr vest for Texas».

Try tror ikke at man nå er inne i noen trend hvor det å benytte tegneseriefigurer eller elementer fra tegneseriene er spesielt populært.

–Det er å begynne i feil ende. Når man har et produkt man skal reklamere for, tenker man først ut strategien og gjennomføringen. Det visuelle er det man tenker på til sist. Det er aldri aktuelt å ta en bestemt figur og så finne et produkt man kan selge med denne figuren.

Et firma ved navn Art Aid begynte for noen år siden med tegnede reklamebilder. Mye var i tråd med Andy Warhols ideer, men målet var likevel mer å gjengi et bilde av 1950-årene. Plakatene ble bevisst tegnet på en gammeldags måte, og snakkebobler ble hyppig brukt.

–Her var det imidlertid aldri snakk om at folk skulle tenke tegneserier når de så reklamen. Målet var heller å fortelle om 50-tallet. Kampanjen ble ført for Schweppes, og den skulle gjengi tøffe mennesker i 50-tallsstil.

Reklamens manipulatører benytter altså gjerne virkemidler fra tegneseriene (kjente figurer, snakkebobler), selv om man ikke kan si at reklamen er en ren tegneserie.

–I utlandet benytter man seg gjerne av tegnefilm for å reklamere for produkter. Her til lands begrenser det seg gjerne til noe animasjon. Selv bruker jeg helt bevisst tegneserien ved utarbeidelse av reklamefilm. Det er veldig enkelt å tegne ut forløpet i reklamefilmen ved hjelp av tegneserieskisser.

Try tror at vi kan komme til å oppleve alle slags tegneseriefigurer i reklamen, også «the bad guys».

–Selv belastede figurer, figurer som folk forbinder noe negativt med, er brukbare. Det er bare å bruke dem negativt.

–Det største problemet med bruk av tegneseriefigurer er likevel forbundet med rettighetene. Det er et helvetes styr å kjøpe dem fri. Det opplevde vi da vi ønsket å bruke Den Rosa Panteren. Det ble fryktelig dyrt.

Scaneco, Young & Rubicam teller i dag nærmere 80 ansatte. Man har sine egne illustratører. Det er uhyre sjelden tegneserietegnere slipper til.

–Nei, det har ikke vært aktuelt her hos oss, sier Try til slutt.

Tor Sandberg

ANMELDELSER
Kritikk, ros og slakt

Fagtidsskrift for seriebransjen

Tegneseriefaget er et eksklusivt. Vi har ikke mange fora å samles i. TEGN er det eneste i sitt slag i Norge. Det er derfor det skryter av Norges største. Jo lettere er det å samles om Norden som en enhet. Finland har et utmerket søsterorgan til TEGN, og det står også meget respekt om det svenske "Bild och Bubbla". Men hva med Danmark, Nordens største tegneserieland?

Tidligere hadde de "Kulørte sider" som gikk omtrent samtidig som TEGN så dagens lys. En kort periode så det som "Comix" skulle ta opp arven, men døde etter et par numre. I mellomtiden har danskene hatt fazinene med kanskje "Fat Comics" (av Tore Feiring døpt til det mer skandinaviske "Dansk Fedme"), men danskene ville ikke ha vært seg selv om de ikke har funnet på nytt. Og det har de.

"Serieskaperen" er det siste, og som allerede har kommet i sin andre årgang og med 7-8 numre. Mens TEGN og "Bild och Bubbla" vakler prydelig mellom kommersielle og teoretiske artikler, innpakket i fotosats og firefarve-trykk, stiller "Serieskaperen" adskillig høyere, og samtidig snevere. De stiller å være, som undertittelen deklarerer, et "fagtidsskrift for tegneseriebranchen". Når innholdet snevres, så også publikum, og dermed også opplag og teknisk utstyr. "Serie-skaperen" blir dermed teknisk sett en fanzine, skrivemaskin-spalter og kun svart-hvitt, med dårlig repro og få sider og enda stivere pris.

Men det betyr ikke at det er et dårlig blad, tvert imot er det meget interessant, men

kun hvis du er meget interessert i tegneserie-mediet som bransje betraktet, ikke blott som et fenomen. "Serieskaperen" stiller høyt, de går ikke på akkord med sine lesere, og krever forhåndskunnskaper. Så finner vi også Tegnestuen Gimle som utgiver. Og mellom sidene Danmarks skarpeste og mest kunnskapsrike penner i bladets spalter, fra Freddy Milton til Per Vadmand. Det nummeret som er kommet meg i hende, har en kronikk av kulturminister Ole Vig Jensen, et åpent brev om biblioteksavgiften, det siste kvartals lektøruttalelser om serier, om danske serieskaperes økonomi for 1988 og en ukomplett, men spennende innblikk i tegneserier fra Øst-Europa.

Danmarks store tegneserieskaper er faktisk en kvinne, nemlig Sussi Bech (pugg navnet utenat - hun går utenpå de flestel), og viser i en artikkel hva en serieskaper legger ned i blod, svette og tusj. Det er alltid spennende med innblikk i kunstnerens verksted, og rekkefølgen med sideutsnitt, manus (juni-august), skisser (august-november),tusjing (november-februar) og farvelegging (februar-mai) er som tegneserie i seg selv. Månedene forteller derimot kun om den rene systematiske tiden, og dekker ikke forberedelsene over et par og et par studieturer til Kreta.

All ære til "Serieskaperen" for å være til. Og for de som ikke finner TEGN teoritisk og seriøst nok, og dekke dansk område godt nok, er endelig et alternativ ute.

Finn Bjørklid

Serieskaperen Nr. 7
tidsskr. 24 s., kr 35.-
Utgiver: Tegnestuen Gimle,
Ahlefeldtsgade 27,
1359 København K
Postgiro: 2 19 15 20
Tlf.: 33 13 67 37

Sprint på nye eventyr

Tittelen sier noe mer om et album enn bare innholdet. Den signaliserer også noe om hvilken type serie det er snakk om. Noe slikt som "Truls på nye eventyr" eller "Lille Kaja møter julenissen" sier tegneserie for barn med store bokstaver. "En bønn for Owen Meanly", John Irvings siste roman, signaler klart til et eldre publikum.

Men hva skal vi si om Sprint-album nr, 35 som presenterer seg med denne: "Redselen i Touboutt-Chan"?

En iallfall tidligere så klassisk barne-tegneserie sender denne gangen sine helter ut på en reise som minner mistenkelig om dagens Afghanistan, eller kanskje enda mer om den gamle konflikten Kina og Tibet idet slemmingene fyker rundt og snakker i kinesiske skrifttegn. TEGNs kinesiske redaksjonsmedlem Mock Duck kom med en utredelse, men på kinesisk. TEGNs redaktør ville sikkert ha bekreftet at plottet minner om Carl Barks, nemlig jakten på en glemt dal. I svært så realistiske militærkjøretøyer dunker Sprint og Kvikk langs humpete veger i Afgan... unnskyld, Touboutt-Chan, forfulgt av sinte militærfolk i tanks og moderne kamphelikopter.

En formildende omstendighet i vennligere og humoristisk retning er reisefølget som de er blitt påtvunget: en utsøkt gjeng av kroniske hikkere som håper at reisen er skremmende nok til at hikken vil slutte. En av dem er dessuten en knivkastende bjørn med ring i nesen (og hikke i halsen - hvilket er fatalt for enhver knivkaster, bjørn eller ikke). Den karakteren er det fallhøyde over.

Apropos fallhøyde, så faller begge våre venner i en foss på siste side og forsvinner i et dragsug. Mens resten av reisefølget spekulerer på om de er druknet, er mitt tips at de har havnet i den forsvunnete dalen, som vi får vite mer om i neste album. For dette er en fortsettelse må vite.

En negativ ting: farveseperasjonen i mitt eksemplar (og alle de andre i kiosken ifølge innehaveren) har en forferdelig farve-passing. Sjekk den, barn, og forlang reduksjon i prisen om dere må ha albumet. Og det må dere.

Finn Bjørklid

Tome & Janry:
Sprint: Redselen i Touboutt-Chan
Hf, 46 s, kr. 34,50
Semic/Nordisk Forlag 1989
ISBN 82-535-1121-3

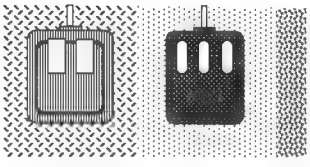

Wanna get thrilled?

En av Micheal Jacksons største hits het "Thriller", men først og fremst er det et gangre-begrep. Den kjente spenningsforfatteren Alistair MacLean skrev f.eks. thrillere. Ordet kommer fra det engelske "thrill", og på norsk grøss. Det pryder også logoen til et nytt blad fra Semic nå i høst, nemlig "Thriller". Innholdet består av forholdsvis nye serier fra det amerikanske forlaget DC.

Og hva mener vi om det?

Vel, en ikke altfor imponerende forside møter oss i bladhyllene. Inni åpner det første del (naturligvis) av en god og spennende (her har vi ordet thriller igjen) historie kalt "Cinder og Ashe". Førstnevnte er en halvkaste fra gata i Saigon, Vietnam, mens Ashe er fra det franske cajunsamfunnet i de amerikanske sør-stater. Dette temaet driver som private etterforskere. En rett så vanlig geskjeft i tegneserieverden. Tegneren Jose L. Garcia står for de drivende tegningene i et rett så enkelt og lettfattelig serie-

layout til Gerry Conways tekst. Farvene står Joe Orlando for.

Om denne er enkel, er neste sak banal, og med tildels svært så dårlige tegninger. Historien forteller om koorupsjon og en helt med gummimaske. Vi hopper lett over denne for å nevne tredje og siste fortelling som tydelig er like så moderne som de etterhvert legendariske Batman-albumene, uten at det sier for mye.

Her er det til dels fete tegninger og ditto farvebruk. Om historiene er verre å få tak på, så handler det om en flyver fra Den andre verdenskrig. Og dessuten en engelsk quisling med det treffende (gjespl) navnet Sir Death, som Hitler har tenkt som leder for en engelsk marionettregjering. Tittel er "Blod og jern", kreatør for verket er Howard Chaykin. Også dette er første del av en føljetong og kan hende historien klarner etterhvert. Neste nummer er vel allerede i salg når dette leses.

Volker Zibell, en gang en kjent rocker, har håndtekstet alt sammen, ikke helt overbevisende hele tiden. Det samme kan sies om bladet som helhet.

Tore Feiring

Thriller Nr. 1/89
Action-blad
84 sider, farger
kr. 19.50
Semic/Nordisk Forlag
Red.: Jens E. Røsåsen
og Kjell T. Johnsen

Det siste oppgjøret?

Det var en gang to fyrer på et sinnssykehus... Dette danner opptakten til en av årets mest underholdende og spennende tegneserier. I hovedrollene – Batman og Jokeren. På norsk har verket fått den ikke helt heldige tittelen «Det glade vanvidd». Originaltittelen «The Killing Joke» er bedre. Den indikerer i langt større grad at Jokeren denne gang mener alvor.

Etter at «The Clownprince of Crime» nok en gang har rømt fra asylet i Gotham, setter han nemlig i verk sin mest ondskapsfulle plan, rettet mot en av sine hovedfiender. Det er imidlertid ikke Batman, men Batmans venn og kollega politimester James Gordon, Jokeren har satt «øverst på plakaten». Etter at Gordons datter Barbara har fått bøte for Jokerens hevnlyst, legger Jokeren seg virkelig i sælene for å trekke Gordon med seg inn i vanviddet. Jokeren ønsker nemlig å forklare sin egen galskap med at det hele skyldes en eneste ekstra dårlig dag. Hvem som helst kan rømme inn i vanviddet hvis man bare kommer opp i en situasjon som er så horribel at virkeligheten ikke lenger er til å holde ut, synger (!) Jokeren.

Som en naturlig konsekvens av dette får vi oppleve Jokerens skapelseshistorie. For Jokeren har selvfølgelig ikke alltid vært gal, må vite. Det fantes en tid før galskapen med både kone og barn. Nøden tvang ham ut på den brede vei – med katastrofale følger for langt flere enn ham selv etter hvert.

I mellomtiden følger Batman Jokerens spor. Han klarer imidlertid ikke å finne ham før denne sender Batman en invitasjon. Batman forstår at denne invitasjonen innebærer det endelige oppgjøret mellom de to.

Da de endelig står ansikt til ansikt med hverandre, begynner det hele tradisjonelt nok. Jokeren overrumpler Batman med syre før Batman får inn et knyttneveslag. Jokeren følger opp med både planker og springkniv før Batman får overtaket. Men fra det øyeblikk Jokeren ligger på kne foran Batman, som har revolveren hevet, endrer historien med ett preg. Jokerens evinnelige glis forsvinner fra hans ansikt, og forbryterkongen blir ettertenksom og reflekterende, der han sitter resignert foran Batman.

Er det håp for Jokeren? Kan han unnslippe galskapen? Det hele ender med at Jokeren og Batman faller i hverandres armer i krampelatter.

Alan Moore (Watchman), Brian Bolland (Camelot 3000) og John Higgins (?) står bak «The Killing Joke». Moore har tydeligvis vært meget inspirert før han satte i gang med manuset. Bolland har ikke skuslet bort dette. Han har gjort en utrolig jobb på tegnesiden. Hvert eneste

bilde virker meget gjennomtenkt. Dette ser vi blant annet i overgangene fra fortid til nåtid. Bolland sørger for at overgangene blir svært glidende og effektive. Før vi snur siden, gliser Jokeren ondskapsfullt mot oss. Vi snur, og der er Jokeren igjen i samme vinkel, men gliset er ikke fullt så skremmende, ansikts- og hårfargen er normal. Det er Jokeren som han engang var.

Bolland skaper også en uhyre fryktinngytende Joker. Ikke at Jokeren er styggere enn vanlig. Det ondskapsfulle skapes ved at Jokeren er så nonsjalant i sin ondskap. Så fjern og uaffektert der han dreper.

Bolland makter også å tilføre Batman noe. Aldri har han vært så iskald og dødelig skremmende. Sammenbitt nærmer Batman seg den store finalen.

Fargeleggingen er også utsøkt. Ja, det er kvalitet over alle deler av denne historien. Det eneste aberet måtte da være Batmans bil. Den virker vel antikk sett i forhold til resten av omgivelsene.

Den norske utgaven er i et større format enn den amerikanske originalen. Det gjør ingenting. På den måten kommer bare Bollands tegninger bedre til sin rett.

Om dette var det endelige oppgjøret? Sikkert ikke, selv om det kanskje kan være greit nok i en filantropisk stund å tro at det kan være mulig å få Jokeren inn på bedre tanker.

Tor Sandberg

Alan Moore (manus) og
Brian Bolland (tegninger)
Det glade vanvidd
Oversatt av Jens Røsåsen
48 s, heftet, kr 44,–
Semic 1989

Tørr Eisner

Undertegnede liker ikke tørr vin. Det samme gjelder for tegneserier. Det nyeste Will Eisner-albumet som er utkommet på norsk, kommer dessverre i denne kategorien. Ikke minst gjelder dette *Drømmere*, den antatt mest interessante av de fire episodene i albumet. Historien skildrer – i lett gjennomskuelig forkledning – den første fasen i Eisners egen karriere, fram til han begynte å lage *The Spirit* i 1939, og den gir også et tidsbilde av datidens tegneseriebransje. Utgangspunktet for serien er at det var drømmene som, i forskjellige varianter, drev datidens unge serieskapere i USA. Dette kunne gitt grunnlag for poesi og kanskje spenning også, men det blir som sagt for tørt.

Det samme gjelder tittelhistorien, *Solnedgang i Sunshine City*, og de to andre seriene i albumet. Takke meg til en frisk og fruktig Beaujolais nouveau à la *The Spirit* eller en fyldig burgunder à la *En kontrakt med Gud* eller *Livskraft*.

Jon Gisle

Will Eisner
Solnedgang i Sunshine City
Oversatt av Hege Høiby
Heftet, 96 sider, kr 75,–
Semic 1989
ISBN 82-553-1122-1

Hvordan tegne og selge tegneserier

Er du av de som alltid har ønsket å lage tegneserier? Eller har du noen i en skuff du gjerne virl prøve på markedet? Eller har du lyst til å lage eget tegneserieblad? Da kan denne boken være det ekstra pushet du trenger.

På en enkel og lettfattelig måte (hvis du kan engelsk!) blir du her ført inn i tegneserienes videreverdige samfunn.

Fra historisk tilbakeblikk og tegneserier rundt i verden (del 1), går det rett på sak hvordan du lager tegneserier (del 2). Med greie illustrasjoner hentet fra kjente tegnere lærer du mye om utstyr, perspektiv, lys/skygge, covere og videre til manus, og hvordan koke det ned til tettpakkede actionsider.

Obs! Her finner du også et interessant kapitel om håndteksting.

I del 3 kommer boken inn på å selge tengeseriен som en vare, her er det lagt opp til det amerikanske og britiske markedet, men det norske skulle vel ligge tett opptil, om enn i mindre målestokk.

Boka er som nevnt oversiktlig og grei, den går ikke i dybden, til det spenner den over for mange temaer.

Undertegnede fikk ihvertfall lyst til å lage tegneserier igjen, etter mange års pause.

Boken er skrevet av Alan McKenzie, en brite en del av dere nok har hørt om.

Så dette kan være en utgift til inntekts erhvervelse — som det heter.

Lykke til!

Alan McKenzie
«How to Draw and Sell Comic Strips»
(Engelsk tekst)
Selges i Norge gjennom Luth & Co.
144 sider
246x190 mm
180 illustrasjoner.

Tore Feiring

TIL STJERNENE

Et nydelig album fra Moebius om det moderne menneskets forhold til seg selv, natur og erotikk.

Kr. 128,-

CAPPELEN

HE'S THE ONLY MAN FOR THE JOB...BECAUSE HE'S BEEN GIVEN NO CHOICE!

BLUEBERRY

For fans of Westerns, for fans of spy stories — for fans of comics everywhere! Available now from Epic Comics.

FANTASTICO

Møllergt. 7 - 0179 Oslo 1
Tlf.: (02) 33 53 54

TM & © 1989 Jean Michel Charlier & Jean Giraud Epic Comics is a trademark of Epic Comics Inc

TRONSMO BOKHANDEL
KRISTIAN AUGUSTSGT. 19, POSTBOKS 6897,
ST. OLAVS PLASS, N-0130 OSLO 1 Tlf.02-202509

Bestill vår STORE katalog, med serier fra NORGE, SVERIGE, ENGLAND FRANKRIKE OG USA.

Quino:

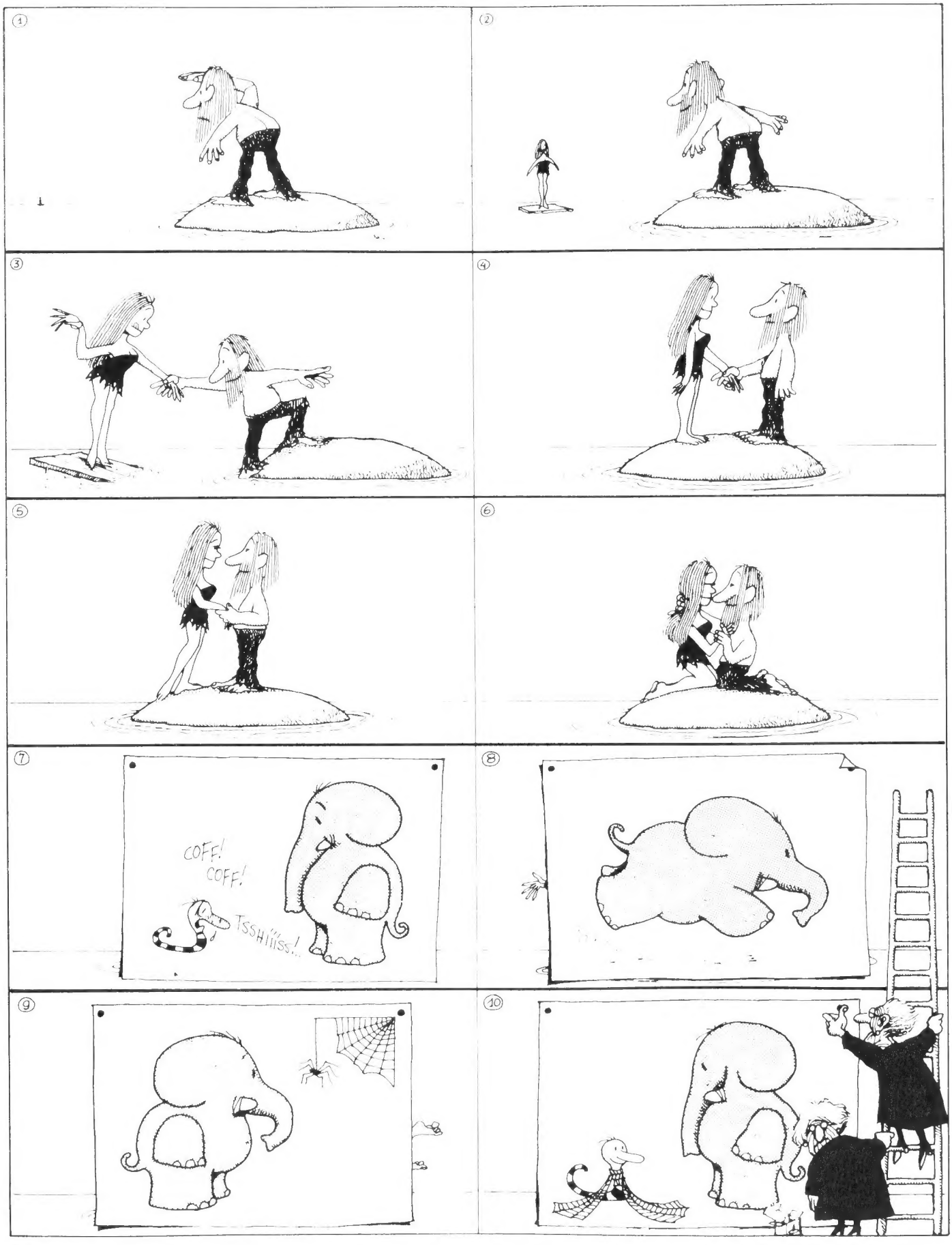

TEGN er blitt en suksess. Folk går mann av huse for å tegne abonnement. De lange køene foran postkontorene 28. august skyldtes ikke, slik det feilaktig ble framstilt i pressen, at folk var ute etter billetter til Paul McCartney-konserten i Drammenshallen, men at de ville sikre seg abonnement på TEGN før inneværende nummer kom ut. Også løssalgsstedene merker den enorme pågang av TEGN-fans. Tronsmos bokhandel må utvide lokalene for å få plass til alle sammen. Før valget 11. september kjempet partiene innbitt om TEGN-lesernes gunst, inntil de oppdaget at de fleste ikke har nådd stemmerettsalderen.

TEGN vekker også oppsikt i utlandet. Danske serieeksperter gir uttrykk for beundring over vår evne til å utgi det ene nummer etter det andre av samme fremragende kvalitet. Og redaksjonen har som kjent fått sitt første utenlandske medlem, den orientalske vismannen Mock Duck, som etter 45 års tilbaketrukket tilværelse nå trer fram i offentlighetens lys for første gang siden *Krazy Kat* ble nedlagt. Vi har spurt Mock Duck hva han mener er årsaken til TEGNs eventyrlige suksess.

– Qi jie, sier Mock Duck meget fornuftig innledningsvis og fortsetter: Qi jie hebei henan. Deng Xiaoping noldus.

Vi nikker samtykkende før vismannen legger til: – Li qi chop suey TEGN!

– Hvorfor ville du være med i TEGNs redaksjon? spør vi.

– Hua bang, svarer Mock Duck ettertenksomt. – Ping chao tao fu tzu.

– I tilfelle det er noen som ennå ikke abonnerer på TEGN, hvordan går man da fram?

– Qlone 145. Qilo qondo 4 37 21 08.

– Er det noe du ønsker å tilføye?

– Laussal 39! ytrer Mock Duck fornøyd. – Eg gjeng lett no på nynoskkuls!

Du har ikke noe valg!

Fordi TEGN er Norges eneste tidsskrift som omhandler tegne-serier i alle varianter. Joda, vi vet at det finnes en mengde gode fanziner, men nå snakker vi om tidsskrifter!

Tidsskrifter? Et skrift i tiden?

Med tidsskrift mener man i alminnelighet et større blad med profft utstyr i sats og bilder som kommer ut regelmessig. Hvor stoffet er velskrevet av kjente skribenter. Hvor ulike temaer og kontroversielle og spennende synspunkter blir fritt tatt opp til debatt.

Du kan stole på et tidsskrift! Du kan stole på at det kommer ut. Du kan stole på at det er bra. Du kan stole på at det er engasjernede og alltid aktuelt. Med portretter av kjente tegnere. Med sære meninger. Med spennende tegneserier. **Alt dette finner du i TEGN!**

Du har ikke noe valg! Du kan ikke leve uten TEGN!

Abonner *NÅ!*

Bestill et abonnement på TEGN! For bare 150.- bittesmå kroner vil du få TEGN fire (4) ganger i året. Fyll ut en postgiro:

TEGN, Postboks 162, 1473 Skårer, giro: 4 37 21 08

Dette vakre tidsskrift skal til følgende hedersperson:

Retur:
TEGN al,
Postboks 162,
1472 Skårer,Norge

C-post

BRUKTE TEGNESERIER

Mange godbiter for samlerer

– Vi bytter gjerne tegneserier mot gamle postkort, frimerker, brev og lignende.
– Eller motsatt

– GRATIS PRØVEKATALOG
for frimerker, brev, postkort, tegneserier o.l.

Velkommen!

ÅPENT 10–17, LØRDAG 10–14

ALVA FORLAG

Skippergt. 19 • Oslo Sentrum • Tlf. 02-41 84 15
41 15 35